

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Şakir CORA

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNDE KOORDİNASYON MERKEZLERİNİN VE
İLÇE HİZMET BİRİMLERİNİN İŞLEYİŞİNDE ELEKTRONİK ALTYAPININ ROLÜ

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Şakir CORA

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNDE KOORDİNASYON MERKEZLERİNİN VE
İLÇE HİZMET BİRİMLERİNİN İŞLEYİŞİNDE ELEKTRONİK ALTYAPININ ROLÜ

Danışman

Dr. Öğretim Üyesi Serkan DORU

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Şakir CORA'nın bu çalışması, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Kadriye OKUDAN DERNEK (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Serkan DORU (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YAZAR (İmza)

Tez Başlığı: Büyükşehir Belediye Sisteminde Koordinasyon Merkezlerinin ve İlçe Hizmet Birimlerinin İşleyişinde Elektronik Altyapının Rolü

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi : 18/06/2019

Mezuniyet Tarihi : 04/07/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Büyükşehir Belediye Sisteminde Koordinasyon Merkezlerinin ve İlçe Hizmet Birimlerinin İşleyişinde Elektronik Altyapının Rolü” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Şakir CORA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Şakir CORA
Öğrenci Numarası	20155218008
Enstitü Ana Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Adı-Soyadı	Unvanı, Dr. Öğretim Üyesi Serkan DORU
Tez Başlığı	Büyükşehir Belediye Sisteminde Koordinasyon Merkezlerinin ve İlçe Hizmet Birimlerinin İşleyişinde Elektronik Altyapının Rolü
Turnitin Ödev Numarası	1147434400

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 104 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 27/06/2017 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 8

alıntılar dahil % 23 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanım ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanım ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

27/06/2019

(imzası)

Dr. Öğr. Üyesi Serkan DORU

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iii
TABLolar LİSTESİ	iv
GRAFİKLER LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ	2

BİRİNCİ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNİN GELİŞİMİ

1.1 Belediye Kavramı	4
1.2 Osmanlı Dönemi Belediye Sistemi	4
1.3 Cumhuriyet Dönemi Belediye Sistemi	8
1.4 Büyükşehir Belediye Sistemi	10
1.4.1 Büyükşehir Belediyesi Organları	14
1.4.1.1 Büyükşehir Belediye Meclisi	14
1.4.1.2 Büyükşehir Belediye Encümeni	15
1.4.1.3 Büyükşehir Belediye Başkanı	16
1.4.2 Büyükşehir Belediye Teşkilatı	18

İKİNCİ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNDE KOORDİNASYON MERKEZLERİNİN VE İLÇE HİZMET BİRİMLERİNİN YÖNETSEL ANALİZİ

2.1 Koordinasyon Kavramı	19
2.2 Bir Gereklilik Olarak Koordinasyon Merkezleri	19
2.3 Koordinasyon Merkezlerinin Yasal Dayanakları	24
2.4 Büyükşehir Belediye Koordinasyon Merkezleri	27
2.4.1 Sosyal Hizmetler Alanındaki Koordinasyon Merkezleri	29
2.4.2 Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME)	31

2.4.2.1 Altyapı Koordinasyon Merkezi Birimleri	33
2.4.2.2 Altyapı Koordinasyon Merkezi Görev ve Yetkileri.....	34
2.4.2.3 Altyapı Koordinasyonunun Planlanması	35
2.4.3 Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME).....	37
2.4.3.1 Ulaşım Koordinasyon Merkezi Birimleri	39
2.4.3.2 Ulaşım Koordinasyon Merkezi Görev ve Yetkileri	42
2.4.3.3 Ulaşım Koordinasyon Merkezi İle Karayolları İlişkisi.....	42
2.5 Koordinasyon Merkezleri Sorunlar Eleştiriler	44
2.6 Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB).....	48
2.7 Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM)	51
2.8 İlçe Hizmet Birimleri.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE ELEKTRONİK ALTYAPININ KOORDİNASYON MERKEZLERİNDEKİ ROLÜ

3.1 Yerel Yönetimlerde Elektronik Altyapı	55
3.1.1 Elektronik Devlet (E-Devlet) Hizmeti	55
3.1.1.1 E-Devlet Sistemi Dâhilinde Sunulan Belediye Hizmetleri	59
3.1.2 Elektronik Belediye (E-Belediye) Hizmeti	60
3.2 Koordinasyon Merkezlerinde Elektronik Altyapının Rolü	61
3.2.1 Yerel Yönetimlerde Bilgi Sistemleri.....	63
3.2.1.1 Coğrafi Bilgi Sistemi	64
3.2.1.2 Kent Bilgi Sistemi	66
3.2.1.2.1 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kent Bilgi Sistemi	68
3.2.1.2.2 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kent Bilgi Sistemi	70
3.2.1.2.3 Konya Büyükşehir Belediyesi Kent Bilgi Sistemi	71
3.2.1.2.4 Afyonkarahisar Belediyesi Kent Bilgi Sistemi	73
3.2.1.3 KBS ve CBS'de Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	74
3.2.2 Yerel Yönetimlerde Elektronik Hizmet Sunumunda Diğer Bilgi Sistemleri.....	75
SONUÇ	78
KAYNAKÇA.....	82
ÖZGEÇMİŞ	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 AYKOME Organizasyon Şeması.....	33
Şekil 2.2 AYKOME Karar Mekanizması.....	35
Şekil 2.3 Koordinasyonun Planlama Süreci	36
Şekil 2.4 UKOME Organizasyon Şeması.....	39
Şekil 2.5 UKOME Birimi Teşkilat Şeması	41
Şekil 2.6 Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı Teşkilat Yapısı.....	50
Şekil 3.1 Kent Bilgi Sistemi Girdileri	67

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1 Büyükşehir Belediyeleri ve Kuruluş Yılları	11
Tablo 2.1 Kurumların Birbirlerine Verdikleri Hasarlar	20
Tablo 2.2 Büyükşehir Belediyelerine Açılan Davalar.....	22

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1: YİKOB'un Yerelde Merkezileşme Üzerine Etkisi	51
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

UKOME	Ulaşım Koordinasyon Merkezi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADASU	Adapazarı Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AKOM	Afet Koordinasyon Merkezi
AKOMAS	Afet Koordinasyon Merkezi Afet Bilgi Sistemi
ASAT	Antalya Su ve Atık Su İdaresi Genel Müdürlüğü
ASKİ	Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
AYEDAŞ	Anadolu Yakası Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
AYGM	Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü
AYKOME	Altyapı Koordinasyon Merkezi
AYKOMBİS	Altyapı Koordinasyon Merkezi Bilgi Sistemi
BEDAŞ	Boğaziçi Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
BOTAŞ	Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
BŞB	Büyükşehir Belediyesi
BUSKİ	Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
DDY	Devlet Deniz Yolları
DHMİ	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü
DLH	Demiryolları Limanlar Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	Devlet Su İşleri
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
EGO	Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü
ESKİ	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Su Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
ESGAZ	Eskişehir Doğalgaz Dağıtım Anonim Şirketi
GASKİ	Gaziantep Su ve Kanalizasyon İdaresi
GIS	Geographical Information System
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İGDAŞ	İstanbul Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

İSKİ	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
İSU	İzmit Su ve Kanalizasyon İdaresi
İZGAZ	İzmit Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
İZSU	İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
JGKLIĞI	Jandarma Genel Komutanlığı
KASKİ	Kayseri Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi
KBS	Kent Bilgi Sistemi
KGM	Kara Yolları Genel Müdürlüğü
MSB	Milli Savunma Bakanlığı
OEDAŞ	Osmangazi Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
PTT	Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü
SAMGAZ	Samsun Doğalgaz Dağıtım Anonim Şirketi
SASKİ	Sakarya Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
SEDAŞ	Sakarya Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
SGKLIĞI	Sahil Güvenlik Komutanlığı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TCK	Türkiye Cumhuriyeti Karayolları
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TELEKOM	Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TODAİE	Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TT	Türk Telekom
TUHİM	Toplu Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
UEDAŞ	Uludağ Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
vb.	Ve başkaları, ve benzerleri, ve bunun gibi
vd.	Ve diğerleri
vs.	Vesaire
YEDAŞ	Yeşilirmak Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
YERELSEN	Yerel Yönetimler Kamu İşverenleri Sendikası
YİKOB	Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
YYAEM	Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi

ÖZET

Türk belediyeçilik tarihinde, Osmanlı İmparatorluğu öncesinde her ne kadar belediye benzeri yerel yönetim birimleri olsa da, kurumsal manada belediyelerin kuruluşu Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ne rastlamaktadır. Bu dönemde temelleri atılan belediye sistemi günümüze kadar hem yasal hem de fiili manada gelişmeler kaydetmiştir, günümüzde de kaydetmeye devam etmektedir. Bahsi geçen bu gelişmelerin sağlanabilmesi için belediyelerin; hizmet alanlarını genişletmeleri, hizmetlerinde etkinlik ve verimliliği sağlamaları ayrıca hizmet kalitelerini de arttırmaları gerekmektedir. Belediye hizmetlerinde bu etkinlik ve verimliliğin sağlanması, hizmet kalitesinin artırılması amacıyla oluşturulan kurumlardan biri de koordinasyon merkezleridir. İlk adımları 3030 sayılı yasa ile atılan bu merkezler, 5216 sayılı yasa ile eskisinden daha farklı bir yapıya bürünmüştür. Genel hatlarıyla Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) ve Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME)'nden oluşan bu merkezlerin ana görevi, belediyenin ve bağlı kurum-kuruluşların yaptıkları çalışmalarda aralarındaki eşgüdümü sağlamaktır. Bu merkezler dışında eşgüdümü sağlama görevi üstlenen Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM), Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) vb. merkezler de bulunmaktadır. Mevzubahis merkezlerden alınan verimi arttırmanın yollarından biri de bu merkezlerin elektronik ortamdan daha fazla faydalanmalarının sağlanmasıdır. Koordinasyon merkezlerinin hali hazırda yararlandığı, yerel yönetimlerin elektronik altyapıları dâhilinde bulunan; Kent Bilgi Sistemi, Coğrafi Bilgi Sistemi ve Altyapı Bilgi Sistemi gibi sistemler bulunmaktadır. Ayrıca yerel yönetimlerin elektronik ortam üzerinden hizmet sunumunda yararlandıkları E-Devlet ve E-Belediye gibi uygulamalar da bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyesi, Koordinasyon Merkezleri, AYKOME, UKOME, E-Devlet, E-Belediye

SUMMARY

**THE ROLE OF ELECTRONIC INFRASTRUCTURE IN THE MECHANISM OF
COORDINATION CENTERS AND DISTRICT SERVICE UNITS IN
METROPOLITAN MUNICIPALITY SYSTEM**

In the Turkish history of municipalities, the institutional establishment of the municipalities dates back to the Ottoman Empire Era, although there had been local government units like municipalities before the Ottoman Empire. The municipality system founded in this era has developed both de facto and de jure until today, and still continues developing. The municipalities need to expand their service areas, to maintain efficiency and productivity in their services, and also to improve their service quality so that they can get on with the said developments. Coordination centers are one of the institutions established to maintain this efficiency and productivity and to improve the service quality in the municipality services. These centers whose first steps were taken with the law no. 3030 have converted into a different structure than before with the law no. 5216. The fundamental duty of these centers which consist of Infrastructure Coordination Center (AYKOME) and Transport Coordination Center (UKOME) is to coordinate the works of the municipalities and their subsidiaries. There are also centers such as Disaster Coordination Center (AKOM), Investment Monitoring Coordination Presidencies (YİKOB) etc. in addition to these centers, which undertake to maintain this coordination work. One of the ways to enhance the productivity of the said centers is to enable them exploit the electronic environment more. There are systems which coordination centers currently exploit such as Urban Information System, Geographic Information System and Infrastructure Information System within the electronic infrastructures of local administrations. Furthermore, there are also applications such as E-Government and E-Municipality which local administrations exploit when electronically providing services.

Keywords: Metropolitan Municipality, Coordination Centers, AYKOME, UKOME, E-Government, E-Municipality

ÖNSÖZ

Bir yönetim birimi olarak belediyeler; 19. yüzyılda, sanayi devrimi sonrasında, şehirlerde yaşanan dönüşümün bir gereği olarak ortaya çıkmışlardır. 20. yüzyıla gelindiğinde ise yaşanan değişim ve gelişimlere belediyeler de ayak uydurmak durumunda kalmış, değişen ve gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda büyükşehir belediyeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan büyükşehir belediyelerinin hizmetleri çok çeşitli dallara ayrılmış, bu ise hizmet sunumunda verimlilik, etkinlik sağlanması gibi gereklilikleri beraberinde getirmiştir. Bu verimlilik ve etkinliğin sağlanmasının yollarından biri olarak, büyükşehir belediyesi ve bağlı kurum-kuruluşlar arasında eşgüdümün sağlanması gibi amaçlarla, büyükşehir belediyesi bünyelerinde koordinasyon merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerin etkinliği ise günümüzde hala tartışılmaktadır.

Yapılan bu çalışma, büyükşehir belediyesi bünyesinde kurulan koordinasyon merkezlerinin hizmet ve faaliyetlerinin yönetsel açıdan amacına uygun, etkili ve verimli olup olmadığını incelemek, koordinasyon merkezlerinden sağlanan verimliliğin artırılabilmesi amacıyla yerel hizmet birimlerindeki elektronik altyapının durumunu ortaya koymak üzere hazırlanmıştır. Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Başkanlığı bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde büyükşehir belediyelerinin gelişimi incelenmiştir. İkinci bölümde büyükşehir belediyesi bünyesinde bulunan koordinasyon merkezlerinin ve ilçe hizmet birimlerinin yönetsel analizi yapılmıştır. Son bölümde ise yerel hizmet birimlerinde elektronik altyapı incelenmiş, koordinasyon merkezlerinde elektronik altyapının rolüne değinilmiştir.

GİRİŞ

Yerel yönetimler verdikleri hizmetlerin kalitesini artırmak, dünya bilgi çağına ayak uydurabilmek ve oluşan rekabetten geri kalmamak için birtakım değişiklikler ve yeni yapılanmalar gerçekleştirmek mecburiyetindedirler. Yerel yönetimlerin sunduğu bu hizmetler vatandaşa hitap ettiğinden, yerel yönetimler vatandaşa hizmet sunumunda bazı geliştirmeler, güncellemeler gerçekleştirmek durumunda kalmışlardır. Vatandaş odaklı ve kaliteli hizmet sunmak, yaşam kalitesini artırabilmek, belediyeler açısından başarının anahtarı olmuş ve bu doğrultuda vatandaş memnuniyeti kavramı önemli bir durum arz etmeye başlamıştır.

Kentlerin nüfuslarının özellikle iç göç nedeniyle hızla artması, altyapısız ve düzensiz yapılaşma, zamanla ilçe belediyelerinin birbirine yakınlaşması, bürokraside hantallaşma gibi sebeplerden ötürü belediyelerin birbirleriyle ve hiyerarşisinde bulunan kurumlarla olan ilişkilerinin geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Gelişen ilişki ağı ile birlikte, karmaşık bir yapı oluşmuş ve oluşan bu yapının koordine edilmesi bir zaruret haline gelmiştir. Bu doğrultuda ilçe belediyelerini koordine etmek, vatandaşa kaliteli, verimli ve etkin hizmet sunabilmek amacıyla büyükşehir belediyelerinin kurulmasına karar verilmiştir. Mart 1984'te üç ilden başlayarak (Ankara, İstanbul, İzmir) kademeli olarak büyükşehir belediye sistemine geçilmiştir.

Kentsel gelişimin hızlanarak artması ve hayat standartlarının da yükselmesiyle birlikte yerel yönetimlerin bu gelişmelere paralel olarak, kendilerini yenilemeleri ve geliştirmeleri gerekmiştir. Bu nedenlerden dolayıdır ki, beledi hizmetlerden sağlanan verimliliğin en üst düzeye çıkarılması, zamandan tasarruf sağlanması, kaynak israfının önüne geçilmesi, belediyelerin daha verimli, daha etkin, daha hızlı olabilmesi, ilgili kurumların birbirleriyle koordineli çalışmalar yapabilmesi, plan ve projelerin daha sistemli yürütülebilmesi için 3030 sayılı kanunun 7. maddesine dayanarak koordinasyon merkezleri kurulmuştur. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile de bu merkezlerin kapsamı genişletilmiş, merkezler 3030 sayılı kanun ile kurulanlardan daha farklı bir yapıya bürünmüştür. Bu merkezler; altyapı hizmetlerinin etkili ve koordineli bir şekilde yönetilebilmesi amacıyla kurulan Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME); ulaşım ve trafiğin düzenlenmesi, toplu taşıma araçlarının hat ve güzergâhının belirlenip düzenlenmesini sağlayan Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) olarak sıralanabilir.

Literatürde koordinasyon merkezleri üzerinde detaylı bir çalışma yapılmamış olması ve koordinasyon merkezlerinin işleyişinde elektronik altyapının rolü ile ilgili bir çalışma bulunmaması bu araştırmayı hazırlayıcı sebeplerdir.

Araştırmanın Amacı

3030 sayılı kanun ile belediyeçilik alanına giren koordinasyon merkezlerinin işlerliği günümüzde tartışma konusudur. 2004 yılında yürürlüğe konulan 5216 sayılı kanun ile bu merkezlerin yetki alanları ve sorumlulukları hususunda bazı değişikliklere gidilmiştir. Gerçekleştirilecek araştırmada büyükşehir belediyesi bünyesinde kurulan bu koordinasyon merkezlerinin hizmet ve faaliyetlerinin yönetsel açıdan amacına uygun, etkili ve verimli olup olmadığını incelemek; koordinasyon merkezlerinin verimliliğinin artırılmasında elektronik altyapının önemini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı; büyükşehir belediyelerinin gelişimi, Türkiye’de büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan koordinasyon merkezleri tarafından yürütülen faaliyetler, bu merkez yönetimlerinin işleyişi ve belediyelerin elektronik altyapıları, bu altyapıların gelişimi ve işlerliği ile sınırlı tutulmuştur.

Araştırmanın Problemi

Çalışmanın sorunsalı; büyükşehir belediyeleri dahilinde kurulan koordinasyon merkezlerinin içerisinde taşıdığı problemlerin elektronik altyapı ve bilgi sistemlerinden faydalanarak çözümlenmesi olarak belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada, koordinasyon merkezlerine neden ihtiyaç duyuldu? Koordinasyon merkezlerinin kurulmasından önce bu merkezlerin görevlerini hangi kurumlar üstlenmişti? Koordinasyon merkezlerinin kurulmasıyla hangi yetki devirleri gerçekleşti? Bu merkezlerin görev ve sorumlulukları nelerdir? Koordinasyon merkezleri yönetsel açıdan amacına uygun ve etkili işliyor mu yoksa hantallaşmayı arttırıp hizmet kalitesinde azalmalara mı yol açıyor? Bu merkezlere yöneltilen eleştiriler nelerdir? Merkezlerin hizmet sunumlarının geliştirilmesinde elektronik altyapının rolü nedir? Elektronik altyapı dâhilindeki e-Devlet ve e-Belediye sistemlerinin gelişiminde ne kadar yol katedildi? Belediyeler bünyesindeki elektronik altyapıyı amacına ve günümüz koşullarına uygun olarak kullanıyor mu? Koordinasyon merkezleri bu altyapının ne kadarından faydalanabiliyor? gibi sorulara yanıt aranmaya çalışılmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada büyükşehir belediyelerinin gelişimini ortaya koymak, belediyeler bünyesindeki koordinasyon merkezlerinin yönetsel analizini yapmak ve yerel hizmet birimlerindeki elektronik altyapıyı incelemek amacıyla birincil ve ikincil kaynaklardan literatür taramasıyla elde edilecek bilgiler ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda kitaplar, süreli yayınlar, tezler, araştırma raporları, gazete makaleleri, kongre bildirileri ve bazı web sayfalarından yararlanılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNİN GELİŞİMİ

1.1 Belediye Kavramı

Gündelik konuşma dilinde sıkça kullanılan belediye kelimesi aslen Arapça kökenli bir kelimedir. Arapça’da “belediyye” olarak kullanılan belediye kelimesi, “beled” kökünden gelmektedir. Beled; şehir, memleket anlamına gelirken; beledî, şehirli, memleketli anlamını ifade etmektedir. Belediye ise bir şehrin temizliğine, bayındırlığına ve intizamına bakan dairedir (Devellioğlu, 1978: 102-103).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediye, “Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 3/a).

TDK’ya göre ise belediye: “İl, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti” şeklinde tanımlanmıştır¹.

Bir diğer tanıma göre ise belediye; kent niteliğine sahip yerleşim yerlerinde yaşamlarını sürdüren insanların müşterek yerel ihtiyaçlarını karşılamakla görevli, karar organları seçmenler tarafından oluşturulan kamu tüzel kişiliğine sahip yerel yönetim birimidir (Şahin, 2011: 60).

1.2 Osmanlı Dönemi Belediye Sistemi

İlk örneklerine Avrupa devletlerinde rastlanan belediye sisteminin gelişimi, Türk belediyecilik tarihinde Osmanlı İmparatorluğu’nda başlamış, Tanzimat’tan sonra kurumsal anlamda ilk yerel yönetim kuruluşu belediye olmuştur. Yerel yönetim sistemimizin ana unsuru haline gelen belediyeler, Türkiye Cumhuriyeti yönetim sistemi dâhilinde varlıklarını sürdürmektedirler (Gözübüyük, 2011: 121).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Tanzimat’tan önce bugünkü anlamı ile yerel yönetimler bulunmamaktaydı. Mülki idare ise 1864 yılından itibaren eyalet, sancak (liva), kaza ve köy olarak düzenlenmişti. Bunların arasından sancaklar ve eyaletler daha çok askeri birimler sayılabilirdi. Bunun nedeni sancak ve eyalet yöneticilerinin görevlerinin kendi

¹ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BELED%C4%B0YE (erişim tarihi: 27.12.2018)

bölgelerinin güvenliğinden ve bu bölgede bulunan askerlerin yönetiminden ibaret olmasıydı (Mecek vd., 2015: 35).

Osmanlı İmparatorluğu'nda şehirlerin yönetimi, yargı görevi, kolluk işleri, mali işler gibi görevler kadılar tarafından sağlanmaktaydı. Bu dönemde taşra yönetiminin temelini kadılık kurumu oluşturmaktaydı. Kadı görevli olduğu bölgede yargının başında bulunmakta ve merkezi yönetimin temsilcisi olarak görev yapmaktaydı. Kadılar, beylerbeyi ve sancak beyinden bağımsız hareket etmekteydi. Kadıların görev yaptığı mekân, mahkeme binası olarak kullanılmakta, burada aynı zamanda belediye hizmetleri de yürütülmekte idi. Kadılar, yargıçlık, belediye başkanlığı görevlerinin yanında noterlik, vakıf mütevellilerini denetleme, vergi dağıtımı ve merkezden gelen emir ve fermanları halka duyurmakla görevlendirilmişti. Şehrin yönetimi kadının sorumluluğunda olup yardımcılar da bulunmaktaydı. Bu yardımcılar, subaşı, naip, imam, muhtesip, çöplük subaşısı ve mimarbaşı idi. Subaşı; güvenlikten sorumlu, naip; yargı konularında kadının olmadığı zamanlarda onun yerine bakmakla mükellef, imam; mahallelerin yönetimini yapmak ve buradaki doğum ölüm evlenme boşanma gibi ihtiyacı olanlara yardım etmekten ve mahallenin asayişinden sorumlu yöneticilerdi. Muhtesip; ihtisap² işleriyle uğraşan kişi anlamına gelmekteydi ve muhtesipler kadının belediye hizmetleri konusunda yardımcısıydı. Muhtesipler ayrıca çarşı pazar dolaşım teftiş yaparak düzen sağlar, tartı aletlerinin kontrolünü yaparak temel tüketim maddelerinin kârını koymak ve dükkânları denetlemek gibi görevlere sahipti. Kısaca bugünkü anlamı ile bildiğimiz belediye zabıtasının işleri o dönemde muhtesiplerin görevleriydi (Mecek vd., 2015: 36).

1826 yılından sonra İstanbul'da "İhtisap Nezareti", diğer eyaletlerde ise "İhtisap Müdürlükleri" kurularak belediye teşkilatı kurulana kadar bu kurumların işlerliği sağlandı. Buradan yola çıkılarak Osmanlı Devleti'nde yerel yönetimin; kadılıktan ihtisap nezaretine, ihtisap nezaretinden de şehremanetine doğru bir gelişime gösterdiği belirtilebilir (Eryılmaz, 2011: 201-202).

Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyılda yerel hizmetlerin ifasında, vakıflar, loncalar ve ahiler rol oynamaktaydı. Ancak ahiler, ekonomik olarak güçlü olmadıklarından dolayı zayıf bir yerel yönetim geleneği oluşturmuşlar, haliyle de kurumsallaşamamış ve varlıklarını devam ettirememişlerdir. Vakıflar ise okul, hastane, kütüphane, sebil, aşevi, misafirhane yurt ve sosyal yardım gibi belediye hizmetlerini yürütmüşler, belediye hizmetlerinin hemen hemen tümü vakıflar eliyle görülmüştü. Hatta vakıf sistemi devletin bünyesinde o kadar büyük bir

² Çirkin ya da zararlı bir fiili yasaklamak, iyiliği emretmek (Eryılmaz, 2011: 202).

yer edinmişti ki, batılı anlamda belediye sistemine geçildikten sonra bile vakıflar ikinci bir belediye gibi bazı yerel hizmetleri yerine getirmişlerdir. Özellikle Selçuklu ve Osmanlı toplumlarında kişinin sahip olduğu mal varlığı üzerinde toplumun diğer bireylerinin de hakkının olduğu inancı vakıf sisteminin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu inanç sayesinde zengin ve varlıklı insanlar kamu yararına hizmet için vakıf eserleri yaptırmış ve insanların kullanımına sunmuşlardır (Eryılmaz, 2011: 203).

Yine bu dönemde hemen hemen her mahallede çeşme, cami, hamam, mektep ve külliye bulunmaktaydı. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma güçlü olmakla beraber bazı ortak hizmetler de birlikte yapılmaktaydı. Kısaca bu dönemde şehir yönetimi; kadı, vakıf ve esnaf kuruluşlarının birleşiminden oluşmaktaydı (Çukurçayır, 2011: 148-150).

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk belediye teşkilatı İstanbul Şehremaneti adıyla 1854 (kuruluş tarihi ihtilafli olmakla birlikte bazı kaynaklarda 1855 olarak da geçmektedir) yılında kurulmuştur. İstanbul Şehremaneti'nin kuruluşunda rol oynayan en önemli etkenlerden birisi Rusya ile girişilen Kırım Savaşı'ydı. Savaş ile birlikte Fransız, İngiliz ve İtalyan (Piyemonte) ordularının kente gelmesi, kentte zaten var olan altyapı, sağlık, temizlik ve ulaşım gibi problemleri daha da büyütürken içerisinden çıkılmaz bir hale sokmuştur. İhtisap Nezareti'nin de problemleri çözmede yetersiz kaldığının görülmesi yöneticileri kentte beledi hizmetleri yerine getirecek yeni bir kurum oluşturmaya yöneltmiş bu doğrultuda İstanbul Şehremaneti kurulmuştur. Fakat her ne kadar şehremaneti kurulmuş olsa da şehremanetin padişah tarafından atanması, şehremanetin; gelir kaynaklarının hükümet bütçesinden karşılanması, adeta merkezi idarenin bir şubesi olması, şehremanetin İhtisap Nezareti'nden çok farklı olmadığını göstermektedir. Ortaylı'ya göre de şehremanetin kurulmasıyla değişen sadece II. Mahmud devrinde kurulan İhtisap Nezareti'nin adıydı (Seyitdanlıoğlu, 1996: 76; Ortaylı, 2016: 505).

1857 yılına gelindiğinde ise yerel yönetim bağlamında Fransızlardan esinlenerek Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur. İstanbul'un tamamında işleyen bir belediye teşkilatı kurulamaması, hiç değilse Galata ve Beyoğlu (özellikle ecnebilerin yaşadığı semtler) semtlerini içine alan bölgede modern beledi hizmetlerin sunulması fikrini ortaya çıkarmış bu doğrultuda Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur (Ortaylı, 2016: 506). Bu belediye teşkilatının bir müdürü ve 7 kişilik Daire-i Belediye Meclisi bulunmaktaydı (Şahin, 2017: 90). 1868'de Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile Galata ve Beyoğlu'nda Altıncı Daire-i Belediye adıyla kurulan bu belediye teşkilatı, tüm İstanbul'u içine alacak şekilde genişletilmiş ve İstanbul 14 daire olarak düzenlenmiştir. 6 Ekim 1868'de yürürlüğe giren 63 maddelik bu nizamname ile Şehremaneti yeniden düzenlendi, şehremini ve şehir meclisinden oluşan ikili

yapının yanında Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye'nin de oluşturulmasına karar verildi. Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye'nin oluşum gayesi Şehremâneti ve ona bağlı olan belediye dairelerinin aralarında koordinasyon ve denetimi sağlamaktı (Ortaylı, 2000: 157). Oluşturulan Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye'nin başkanı ise atanarak göreve gelen şehremini idi. Şehremininin davetiyle yılda iki defa bir ay süre ile toplanması öngörülen Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye, gündemdeki konuları görüşecekti. Ayrıca beledî hususlarda kanun tasarısı da hazırlayabilecekti. Fakat Dersaadet İdare-i Belediye Nizamname ile İstanbul 14 belediye dairesine ayrılmış olmasına rağmen kurulan belediye sayısı 6 ile sınırlı kaldı. Bu sebeple önemli işlevler görmesi beklenen Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye'nin toplanması mümkün olmadı (Özkan, 2014: 246).

1877 yılında Dersaadet Belediye Kanunu yürürlüğe girdi. Bu kanun ile birlikte 14 olan daire sayısı 20'ye çıkarıldı Ayrıca Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile oluşturulması öngörülen şehremini, belediye daireleri ve Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye'den oluşan üçlü yapı korundu. Dersaadet Belediye Kanunu'nda 57 olarak öngörülen aza sayısı, bu kanun ile birlikte dairelerin sayılarının da artması dolayısıyla, 63'e çıkarıldı. Fakat yapılan tüm düzenlemelere rağmen planlanan belediye dairelerinin tamamının açılmaması sebebiyle II. Meşrutiyet'in ilanına kadar Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye toplanamadı (Özkan, 2014: 247; Şahin, 2017: 90).

Osmanlı İmparatorluğu'nda belediye teşkilatının gerçek temelleri I. Meşrutiyet ile birlikte atılmıştır. I. Meşrutiyet ile birlikte ortaya çıkan belediye statü ve uygulaması, daha sonra yapılacak belediyeler ile ilgili kanuni düzenlemeleri etkilemiştir (Ortaylı, 2016: 506).

1912 yılında ise Dersaadet Belediyesi Hakkında Kanun-u Muvakkat ile İstanbul'daki belediye teşkilatı kaldırılmış, onun yerine 9 şubelik yapıdan oluşan İstanbul Şehremâneti kurulmuş, Cemiyet-i Umumiye yerine de Encümen-i Emanet getirilmiştir (Şahin, 2017: 90).

Osmanlı Dönemi'nden Cumhuriyet Dönemi'ne 389 belediye kalmıştır. 1930 yılına gelindiğinde bu sayı 492'ye, 1999 yılında ise anakent ve ilçe belediyeleri ile birlikte 3215'e ulaşacaktır (Çukurçayır, 2011: 164).

Osmanlı İmparatorluğu'nda ülkenin sadece yerel sisteminde değil mülki sisteminde de bazı değişiklikler yapılmıştır. 1864 yılında Vilayet Nizamnamesiyle; eyalet örgütünün yerine livaların (sancakların) ana birimler haline getirildiği vilayet(il) örgütü getirilmiştir. Fransız taşra yönetim sisteminden esinlenen bu nizamname 1866 yılında yürürlüğe girdiğinde amaç; yürütmenin hızlandırılması, bürokrasinin merkeze bağlanması, yargının düzenlenmesi, memleket meclislerinin düzenlenmesi ve bu meclislerin üyelerini halkın seçmesi, imar konuları ve oluşabilecek daha başka sorunların her vilayetin kendi meclislerinde

çözümlemesinin sağlanmasıydı. Nizamname öncelikle birkaç şehirde (Tuna, Halep, Edirne, Trablusgarp, Bosna) yürürlüğe girmiş ve başarılı sonuçlar alınmıştı. Bunun üzerine nizamname 1867 yılında bütün ülkede yürürlüğe konuldu. Nizamnameye göre ülke vilayetlere, vilayetler livalara, livalar kazalara, kazalar da köylere ayrıldı. Ayrıca kaza ile köy arasında nahiye adı verilen birimler kuruldu. Vilayetin idaresi valiye verildi, kazalarda ise seçimle atama usulünden vazgeçilerek bu birimlere kaymakamlar atandı. İdare meclisleri, vilayet ve liva merkezlerinde kurularak, Vilayet Umum Meclisleri oluşturuldu. Bu meclisler yılda en çok 40 gün çalışmaktaydı. 1871 yılında nizamname yeniden düzenlenmiş, İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi adıyla yeniden yürürlüğe konulmuştur. Nizamname ile belediyeler merkezi yönetimin yardımcısı ve tamamlayıcısı olarak düşünülmüş, 1864 Nizamnamesi'ndeki merkezîyetçi eğilim de daha belirgin hale gelmiştir (Mecek vd., 2015: 38-39). 1871 Nizamnamesi'nde merkezi hükümet memurlarından olan kurul üyelerinin sayılarının arttırılması ve bu yolla mecliste bulunan seçilmiş üyelerin rollerinin daha da azaltılmak istenilmesi merkezîyetçi eğilimin arttığına göstergelerindendir (Ortaylı, 2000: 71).

1.3 Cumhuriyet Dönemi Belediye Sistemi

Belediyeler de il özel idareleri gibi Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalan yerel yönetim birimlerindedir. Fakat her ne kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda belediyeler yerel yönetim birimleri olarak kullanılmışsa da cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda özellikle belediyeçilik ve imar konularında birçok problem bulunmaktaydı. Bunlardan en önemlisi başta Batı Anadolu kentleri olmak üzere yıkılan, yangın geçiren kentlerin yeniden imarı ve o kentlere yeniden işlerlik kazandırılması hususudur (Tekeli, 2009: 1). Bu doğrultuda sil baştan bir belediye kanunu çıkarılmamış olsa da 1928 yılında 1580 sayılı kanun çıkarılıncaya kadar bazı yasalarla belediyeler hususunda düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlenmelerden biri 1924 yılında çıkarılan 417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu'dur. Bu kanunun ile Ankara Şehremini'nin Dâhiliye Vekâleti tarafından atanacağı, 24 üyeden oluşan Cemiyet-i Umumiye-i Belediye meclisinin kurulacağı belirtilmiş; belediyenin sınırlarının ise yine bu meclis tarafından belirlenip, Dâhiliye Vekâleti tarafından onaylanacağı hükme bağlanmıştır. Yine 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu ile köy yönetimleri düzenlenmiş, nüfusu 2000'den az olan yerler köy olarak tanımlanmış, nüfusu 2000'den fazla olan yerlerin ise Belediye Kanunu'na tabi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca köy sınırlarının çizimi de hükme bağlanmıştır (Doru, 2015: 124)³.

³417 Sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu, 1924: Madde 1-4; 442 sayılı Köy Kanunu, 1924: Madde 1-4;

1928 yılında ise birçok Avrupa ülkesinin bu alandaki yasaları incelenmiş, 3 Nisan 1930 tarihinde 1580 Sayılı Belediye Kanunu düzenlenmiş ve yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun ile Ankara ve İstanbul dışındaki belediyeler eşit kabul edilerek, denetimlerinin merkezi yönetim tarafından yapılacağı düzenlenmiştir. Kanunda nüfusu iki bini aşan yerleşim yerleri ile kaza ve vilayet merkezlerinde belediyelerin kurulması; belediye başkanı, belediye encümeni ve belediye meclisi şeklinde üç organdan meydana gelen belediye teşkilatı kurulması öngörülmüştür. Kanuna göre belediye meclisi halk tarafından dört yılda bir seçilmekte, üye sayısı nüfusa göre değişiklik göstermekteydi. Belediye başkanı ise belediye meclisi tarafından seçilmekteydi. Başkanlar illerde İçişleri Bakanı'nın önerisi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile il dışındaki beldelerde de valinin onayı ile kesinleşmekteydi (Mecek vd., 2015: 43). Ayrıca 1580 sayılı Belediye Yasası'nın on üçüncü maddesi ve 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı yasanın yine on üçüncü maddesinde hemşehrilik hukuku getirilmiş, alınan kararlara halkın katılımının sağlanması ve halkın bilgilendirilmesi hedeflenmiştir. Bu durum demokratikleşme ve halkın katılımı açısından önem arz etmektedir (Çukurçayır, 2011: 162). Ancak 1580 sayılı kanun merkezi yönetimin belediyeler üzerine getirdiği ağır vesayet dolayısı ile eleştirilmiştir. 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın da dolaylı etkisi ile bu vesayet yetkileri sınırlandırılmıştır. Bunun yanında 1580 sayılı yasanın 15. maddesinde belediyelerin görevlerinin sayılması usulüne gidilmiş, bu durum belediyelere esneklik imkânı tanımamıştır. 5393 sayılı yasanın 14. maddesinde ise hizmetlerin sayılması usulü yerine, hizmet başlıklarının sayılması usulüne gidilmiş bu sayede belediyelere görevlerinde esneklik imkânı tanınmış, belediyelerin görevleri sınırlı da olsa genişletilebilmiştir (Çiner ve Karakaya, 2013: 81-82).

Belediyeciliğin demokratikleşmesi yolunda adımlar atılması da belediyecilik sisteminin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Demokratikleşme yolunda ilk adımların atılması çok partili hayata geçilmesi ile gerçekleşebilmiştir. Bu doğrultuda 1945 yılında Türk Belediyecilik Derneği kurulmuş, bu dernek belediye başkanlarının halk tarafından seçilmesi, belediyelerin özerkliği ve demokratikliği gibi hususları savunmuştur. Demokratikleşme hususunda kaydedilen bir diğer önemli aşama ise 1946 yılında yapılan değişikliklerle belediye meclis üyelerinin seçiminin bir haftadan bir güne indirilmesi olsa da 1961 Anayasası'na kadar bu hususta önemli bir gelişme sağlanamamıştır. Yerel yönetimlerin anayasal güvenceye alınması ise 1961 Anayasasınının 116. maddesiyle olmuştur. Bu maddeye göre yerel yönetimlerin karar organları halk tarafından seçilecek ve görevden alınabilmeleri yalnızca yargıyla mümkün olabilecektir (Çukurçayır, 2011: 156-157). 1963 tarih ve 307 sayılı yasa ile

de, o zamana kadar belediye meclisinde yapılan seçim ile göreve gelen, belediye başkanlarının tek dereceli seçimle işbaşına gelmeleri sağlanmış yani bu tarihten sonra belediye başkanları halk tarafından seçilmeye başlanmıştır. Yine aynı yasa ile belediye başkanlarının seçimden sonra atanması için gereken Vali veya Cumhurbaşkanı onayı da kaldırılmıştır. Bu gelişmelerle yerelde demokratikleşme yolunda bazı adımlar atılmıştır (Doru, 2015: 126).

1960'lı yıllara kadar gelinen noktada merkeziyetçi sistemin yetersiz kalması ve gelişen kentlerin sorunlarının gittikçe çoğalması büyük bir problem haline gelmeye başlamıştır. Bu sorunun fark edilmesiyle birlikte İstanbul, Ankara ve İzmir'de altmışlı yıllarda Metropoliten Nazım İmar Büroları kurulmuştur. Bunun devamı olarak yine bahsedilen bu kentlerde planlama ve yatırımların koordinasyonunu sağlamak amacıyla 1972 yılında Bakanlıklararası Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur (Şahin, 2017:154). Ayrıca Ocak 1978'de yerel yönetimlerdeki yönetsel ve mali tikanlıkları ortadan kaldıracak, bu sayede yerel yönetimlere etkinlik ve işlerlik kazandıracak düzenlemeleri yapması amacıyla "Yerel Yönetim Bakanlığı" kurulmuştur. Fakat bu bakanlık uzun ömürlü olmamış 1979 yılında tarihe karışmıştır (Özaslan ve Alıcı, 2015: 354-355). 1979 yılında ise bölge planlama çalışmalarında eşgüdümü sağlamak için Bakanlıklararası Planlama Uygulama Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur (Şahin, 2017:154).

1.4 Büyükşehir Belediye Sistemi

Dünyada kentlerin yönetsel ve siyasal olarak gösterdiği büyümeye paralel olarak Türkiye'deki kentler de büyüme göstermektedir. Türkiye'de bir yandan kapitalizmin gelişmesi ile kentler ekonomik bağlamda küresel alana uyum sağlamakta, diğer yandan kentlerde bulunan kırsal alanların kentsel alana dönüştürülmesi politikaları ile kentlerin ölçekleri büyümektedir. Kentlerin ölçeklerini genişleten bu politikalardan biri de büyükşehir belediye sisteminin yerel yönetim alanına dâhil edilmesidir (Çiner, 2017: 41-42).

Büyükşehir belediye sistemi ile Türkiye'nin tanışması 1984 yılında olmuştur. 1965 ile 1984 yılları arasında büyükşehir belediyelerinin kurulması hususunda birçok çalışma yapılmışsa da bu çalışmaların hiçbiri yasalasamamıştır. Bu tarih aralığında yapılan çalışmalar genellikle merkezileşme eğilimi taşımıştır.

1981 yılında 2561 sayılı Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Anabelediyelere Bağlanmaları kanunu çıkarılmış, bu yasa doğrultusunda; belediyelerin ve

köylerin büyükşehir belediyelerine nasıl bağlanacağı, bağlanan belediye veya köydeki envanter ve personelin akıbeti gibi konular düzenlenmiştir⁴.

1982 Anayasası'nın 127. maddesindeki "büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir" hükmü ile büyükşehir belediyeleri sisteminin ilk adımı atılmış, 1984 yılındaki 195 sayılı KHK ile de büyükşehir belediyelerinin kuruluş ve yönetimi düzenlenmiştir. Daha sonra söz konusu KHK 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı kanunla değiştirilerek, belediyelerin yönetimi yeniden düzenlenmiş, Türkiye'de yerel yönetimler alanında yeni bir döneme girilmiştir. Bu yasadan sonra merkezi yönetim; görev, yetki ve sorumluluklarının büyük bir kısmını yerel yönetimlere bırakmıştır. Kanunla ayrıca İstanbul, Ankara ve İzmir il merkezlerinde iki kademeli belediye sistemine geçilmiştir (Tekin ve Söylemez, 2018: 1435-1437; Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 910-911). 2000'li yıllara kadar bu yasa üzerinde bazı değişiklikler yapılarak büyükşehir belediye sistemi yürütülmeye çalışılmış, 2000'li yıllara gelindiğinde ise daha köklü değişiklikler yapılmıştır (Zengin, 2014: 95).

Tablo 1.1 Büyükşehir Belediyeleri ve Kuruluş Yılları

Kuruluş Yılı	Kurulan Büyükşehir Belediyeleri	Kanunlar/KHK'lar/Dayanak
1984	İstanbul, Ankara, İzmir	3030 sayılı kanun
1986	Adana	3306 sayılı kanun
1987	Bursa	3391 sayılı kanun
1987	Gaziantep	3397 sayılı kanun
1987	Konya	3399 sayılı kanun
1988	Kayseri	3508 sayılı kanun
1993	Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin, Samsun	504 sayılı KHK
2000	Sakarya	593 sayılı KHK
2012	Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Manisa, Mardin, Muğla, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van	6360 sayılı kanun
2013	Ordu	6447 sayılı kanun

Kaynak: Zengin, 2014: 104.

3030 sayılı kanunla büyükşehir belediyelerinin kurulmasının ardından 1987 tarihinde 3360 sayılı kanunla il özel yönetimlerine ilişkin düzenlemeler de yapılmıştır. İl özel idareleri son olarak 2005 tarihinde 5302 sayılı kanunla bugünkü yapısına kavuşmuştur. 6360 sayılı yasa ile birlikte de büyükşehirlerin olduğu illerde il özel idareleri kaldırılmıştır (İzci ve Turan, 2013: 127).

⁴ 2561 sayılı Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Anabelediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun, 1981: Madde 1-9.

5216 sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerinin hukuksal statüsü düzenlenmiş, önceki düzende bulunan eksiklikler ve olumsuzluklar giderilmeye çalışılarak etkin hizmet sunumu amaçlanmıştır. Bu kanuna göre büyükşehir kurulabilmesinin en önemli unsuru en az 3 ilçe veya alt kademe belediyesinin bulunmasıdır. Diğer şart ise belediye sınırlarının içi ve buraya 10000 metre uzaklıkta bulunan yerleşim yerlerinin toplam nüfusunun 750.000 olması gerekmektedir. Bir önceki büyükşehir belediyesi kanunu olan 3030 sayılı kanunda büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için gereken nüfus şartı olmaması sebebiyle düşük nüfuslu bazı şehirlerde de büyükşehir belediyeleri oluşturulmuş, bu durum da kaynak israfına ve oluşturulan büyükşehir belediyelerinin etkin ve verimli şekilde kullanılamamasına yol açmıştır. 5216 sayılı kanunla koyulan nüfus kriteri ile bu durum düzeltilmek istenmiştir. Yasa ile birlikte il trafik komisyonu yetkilerinin büyükşehir belediyesi tarafından kullanılması, toplu ulaşım ile taşımacılık faaliyetlerinin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması gibi yetkiler büyükşehirler verilerek büyükşehir belediyelerine güç kazandırılmıştır. Ayrıca büyükşehir dâhilindeki belediyelerin aralarındaki uyumsuzluklarda büyükşehir belediye meclisine düzenleyici ve yönlendirici kararlar alma yetkisi tanınmıştır (Çöpoğlu, 2017: 19-20; Mecek vd., 2015: 120-121).

5216 sayılı kanun ile büyükşehir belediyelerine coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurma yükümlülüğü de getirilmiş, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürüterek bu konuda gereken faaliyetlerde bulunmak, yatırım ve tesisleri kurmak görevleri de büyükşehirlerin sorumluluğuna girmiştir (Mecek vd., 2015: 122-123). 3030 sayılı kanunda da yer verilen Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) ve Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) hakkında da 5216 sayılı kanunla bazı düzenlemelere gidilmiş, AYKOME ve UKOME'nin yetkileri arttırılmış, bu birimlerin daha etkin kullanılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu merkezlere dair bazı düzenlemeler getirilmiş bu merkezlerde oluşabilecek tıkanmaların önü açılmak istenilmiştir (Çukurçayır, 2011: 252).

2005 yılında yürürlüğe girmiş olan 5393 sayılı Belediye Kanunu, AB uyum sürecinde belediyelerde yapılan düzenlemeleri kapsamaktadır (Şahin, 2017: 90). 5393 sayılı yasanın 3. maddesinde; belediyelerin, "Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi" olarak tanımlanmış, bu tanımdan da çıkarılacağı üzere belediyelerin demokratik ve özerk bir işleyişe kavuşmaları amaçlanmıştır. Bu sayede AB uyum süreci yolunda önemli bir adım atılmıştır (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 3/a).

2008 yılında 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında kanun çıkarılmış, bu kanun doğrultusunda bazı belediyeler kapatılmıştır. Bunun yanında aynı kanunla nüfusu 2000'in altında kalan 862 belde belediyesinin köye dönüştürülerek kapatılması hüküm altına alınmış fakat Anayasa Mahkemesi yapılan başvuru üzerine aldığı karar ile belediyelerin kapatılmaktan kurtulmasının yolunu açmış, bu hukuki süreç içerisinde iptal davası açan 836 belediye de köye dönüştürülemedi. Yani 5747 sayılı yasa ile küçük belediyelerin kapatılması tam olarak gerçekleştirilememiştir. Fakat daha sonra 2012 yılında yürürlüğe konulan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir olan illerde ilçe belediyeleri hariç diğer yerel yönetim birimleri kapatılmıştır (Çiner, 2017: 40-41).

2012 yılında 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile 29 büyükşehir belediyesinde İl Özel İdareleri kaldırılmış, Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) kurulmuş, YİKOB'un İçişleri Bakanlığı'na bağlı bulunması ve başında valinin bulunması ile yerel yönetimler nezdinde valilerin güç kazanmasına ortam hazırlanmış, fakat aynı yasa ile güçlü ve geniş yetkili büyükşehir belediye başkanı modeli de getirilmiştir. Ayrıca pergel uygulaması da kaldırılmış, büyükşehir belediyelerinin tamamının sınırları il sınırlarına, büyükşehir ilçe belediyelerinin tamamının sınırları da ilçe mülki sınırlarına genişletilmiştir. Adından da anlaşılacağı üzere 26 ilçe kurulmuş bazı belediye ve köyler mahalleye çevrilmiştir. Yasada amaçlanan daha verimli ve faydalı hizmet sunmak, teknolojiye etkili bir şekilde yararlanarak, verimliliğin artırılması ve nitelikli teknik personelle etkin kaynak kullanımının sağlanmasıdır. Ayrıca kanun ile bir ilin büyükşehir belediye statüsü kazanması için il sınırları içindeki nüfusunun 750.000 olması yeterli görülmüş büyükşehir olma kriterleri kolaylaştırılmıştır (İzci ve Turan, 2013: 119; Çiner, 2017: 42).

2013 yılına gelindiğinde 6447 sayılı kanunla, 6360 sayılı kanundaki 13 ibaresi 14 olarak değiştirilmiş, Ordu ili büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. 26 ibaresi de 27 olarak değiştirilmiş, Ordu ilinde, Ordu Belediyesi'nin mahalleleri merkez olmak üzere, Ordu Merkez ilçe sınırları içerisindeki köyler ile belediyelerden oluşan Altınordu ilçesi ve aynı adla belediyesi kurulmuştur. Böylece Türkiye'deki büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir. Yasaya göre İstanbul ve Kocaeli dışındaki büyükşehir ilçelerinin sınırları içinde kalan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak bu büyükşehirlerdeki köyler mahalle, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı oldukları ilçe belediyesine katılmıştır. Yine buralardaki köylerin tüzel kişiliği kaldırılmış, mahalleye dönüştürülerek ilçe

belediyesine dâhil edilmiş, bucak ve bucak teşkilatları lağvedilmiştir. Büyükşehir olan bütün illerin il özel idarelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır (Mecek vd., 2015: 45).

1.4.1 Büyükşehir Belediyesi Organları

1.4.1.1 Büyükşehir Belediye Meclisi

Büyükşehir belediyesi bünyesinde faaliyet gösteren belediye organları; büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanından oluşup, 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile düzenlenmişlerdir. Büyükşehir Meclisi, belediyenin karar organı olup, 5216 sayılı Kanununun 12. ve 14. maddelerinde yer almaktadır (Çöpoğlu, 2017: 42).

Belediye meclisinin başkanı, büyükşehir belediye başkanıdır. Belediyenin sınırları dâhilinde bulunan diğer belediyelerin başkanları da meclisin üyesidir. Meclis, her ayın ikinci haftası toplanmaktadır. Ayrıca olağanüstü toplantı sayısı ise yılda en fazla dört olarak düzenlenmiştir (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 918).

Belediye meclisi, uzman kişilerden de yararlanarak, gündemdeki konularla ilgili üyeleri arasından en az beş, en çok dokuz kişilik ihtisas komisyonları kurar. Kurulması zorunlu olan komisyonlar; imar ve bayındırlık, plan ve bütçe, eğitim ve kültür, gençlik ve spor ve ulaşım komisyonlarıdır. Bu komisyonlar görüşüp sonuçlandırdıkları işleri rapor hazırlayarak meclise sunarlar (Çöpoğlu, 2017: 43).

İhtisas komisyonu raporları açık olur ve halka duyurulur. Konuyla ilgili her türlü bilgi ve belge istenebilir ve komisyon çalışmalarını kırk beş gün içinde tamamlayarak, Mart ayı sonuna kadar Meclis Başkanlığına sunar (Mecek vd., 2015: 110).

Belediye meclisinin aldığı kararlar belediye başkanınca, hukuka aykırı görüldüğü takdirde yeniden görüşülmek üzere gerekçesi ile beraber 7 gün içinde meclise iade edilir. Israr edilen kararlar meclis üye tamsayısının salt çoğunluğuyla kabul edilir. Başkan alınan bu kararlara karşı idari yargıya başvurabilir. Kesinleşen meclis kararları, 7 gün içinde en büyük mülki idare amirine gönderilir, gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez. En büyük mülki idare amiri olan valinin uygun bulmadığı meclis kararlarını yargıya taşıyabilme imkânı varken, Anayasa Mahkemesi bu düzenlemeyi iptal etmiş olduğundan, valinin uygun bulmadığı belediye meclis kararları konusunda nasıl bir işlem yapılacağı çözümsüz kalmıştır (Şahin, 2017: 163).

5393 Sayılı Belediye Kanununun 18. maddesinde belediye meclisinin görevleri sıralanmıştır. Buna göre belediye meclisi; stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını ve belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşür ve kabul eder, bütçe

ve kesin hesabı kabul eder, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapar, belediyenin imar planını görüşür ve onaylar. Büyükşehir belediyelerinde il ve çevre düzenini kabul eder, borçlanmaya karar verir, taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması halinde tahsisin kaldırılmasına, üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesisine karar verir. Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirler, şartlı bağışları kabul eder, vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş bin TL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ve tasfiyeye, kabul ve feragate karar verir. Bütçe içi işletme ile 6272 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na tabi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar verir. Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına, belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar verir. Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçer, belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul eder, meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek, mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar verir, beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul eder. Diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar verir, yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığı'nın izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahalli idare birlikleriyle karşılıklı işbirliği yapılmasına karar verir. Kardeş kent ilişkileri kurulmasına, ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine, bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri, yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye karar verir. Fahri hemşerilik payesi ve beratı verir, belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karar bağlar, mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar verir, imar planlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul eder (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 18).

1.4.1.2 Büyükşehir Belediye Encümeni

Belediye encümeni 5216 sayılı kanununun 16. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre, büyükşehir belediye encümeni, büyükşehir belediye başkanının başkanlığında belediye meclisinin her yıl seçeceği beş üyeden ve biri genel sekreter, biri mali hizmetler birim amiri

olmak üzere her yıl belediye başkanının birim amirleri arasından seçtiği beş üyeden oluşmaktadır (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005: Madde 16).

3030 sayılı yasaya göre atanmışlar ve belediye başkanı dâhil 7 kişiden oluşan ve sadece atanmışları bulunduğu encümen yapısı, 5216 sayılı yasada belediye başkanın başkanlığında atanmış ve seçilmişlerin eşit olduğu bir yapıya kavuşmuştur. Bu yeni yapıda 5 üyeyi belediye meclisi kendi üyeleri arasından 1 yıllığına seçmekte, diğer 5 üyeyi ise yine 1 yıllığına belediye başkanı belirlemektedir. Yani toplam üye sayısı 5216 sayılı yasa ile birlikte başkan dâhil 11'e çıkarılmıştır (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 918).

Büyükşehir belediye encümeni, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile haftada birden az olmamak şartıyla toplanır ve yine katılan üyelerinin salt çoğunluğunun oylarıyla karar verir. Encümen toplantılarında gündem belediye başkanı tarafından hazırlanır. Konular bir hafta süre zarfında görüşülüp karara bağlanır. Eşit oy olması durumunda başkan kendi oyunu kullanır ve ilgili konu karara bağlanır (Çöpoğlu, 2017: 44).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 34. maddesine göre belediye encümeninin; stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek, yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak, öngörülme-yen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek, kanunlarda öngörülen cezaları vermek görevleri bulunmaktadır. Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek, taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak, süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek de büyükşehir belediye encümeninin görevlerindedir. Ayrıca encümenin umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek, diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek görevleri de bulunmaktadır (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2004: Madde 34).

1.4.1.3 Büyükşehir Belediye Başkanı

Yerel yönetimlerde belediye başkanı, her 5 yılda bir halk oylaması yapılarak yerel halkın çoğunluğunun oyu ile seçilir ve büyükşehirde idarenin başı ve temsilcisi konumundadır. Görevde olduğu süre içinde spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz, yönetimde yer alamaz bununla birlikte siyasi partilerin denetim organlarında da faaliyette bulunamaz (Mecek vd., 2015: 108).

Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı, tüzel kişiliğin temsilcisidir. Büyükşehir belediye teşkilatını yönetmek, belediyenin hak ve menfaatlerini koruyarak stratejik plana uygun bir şekilde idareyi sağlamakla görevlidir. Başkanlık görevi

başkanın istifa etmesi veya ölüm gibi hallerde sona ermektedir. Ayrıca başkanın kesintisiz ve mazeretsiz olarak 20 gün boyunca işe gelmemesi, görevini sürdürmesine engel olabilecek hastalık gibi durumlarda ve meclisin fesh edilmesi gibi eylemlere karışması durumlarında; İçişleri Bakanlığı'nın başvurusu ve Danıştay'ın kararıyla görevi sona erdirilebilir (Tekeli, 2015: 151).

Başkanın görevde bulunmadığı hallerde (izin, hastalık vesaire gibi) kendi yerine vekâleten görevi yürütmesi için belediye meclis üyelerinden bir kişiyi görevlendirir. 5216 sayılı kanuna göre nüfusu 2 milyonu aşan büyükşehir belediyelerinde 10, diğer büyükşehir belediyelerinde ise 5'i geçmemek kaydıyla danışmanlar görevlendirilebilmektedir. Başkanın danışman görevlendirmeye ihtiyaç duymaması halinde ise görevlendirme yapıp yapılmayacağı tercihi de başkana bırakılmıştır (Şahin, 2017:165).

Belediye başkanının önerisiyle, İçişleri Bakanlığınca atanan genel sekreter ise başkandan sonra teşkilatın başıdır. Hizmet yürütme işi, genel sekreter yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hizmet belediye başkanının direktifi, onun sorumluluğu ve bilgisi dâhilinde; yıllık program, plan, politika ve amaca uygun olarak yerine getirilir. Büyükşehir belediye personeli de belediye başkanı tarafından atanmaktadır. Memurların başarı ve çok çalışma durumlarına göre memur sayısının %10'unun geçmemek şartıyla memurlara yılda iki kereye kadar ikramiye ödenebilir (Şahin, 2017:166).

5393 sayılı kanununun 38. maddesine göre büyükşehir belediye başkanı belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare eder, beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korur, belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetir ve belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturur. Oluşturulan bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlar ve uygular. Belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirler, izler ve değerlendirir, bunlarla ilgili raporları meclise sunar, büyükşehir belediye meclisi ve encümenine başkanlık eder, bu organların kararlarını uygular, kanunla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri alır. Büyükşehir belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlar, büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarımlarını bütçe üzerindeki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlar, büyükşehir belediyesinin hak ve menfaatlerini izler, alacak ve gelirlerinin tahsilini sağlar. Yetkili organların kararını almak şartıyla büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapmak karşılıksız bağışları kabul eder ve gerekli tasarruflarda bulunur. Mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla ve resmi mercilerde büyükşehir belediyesini temsil eder, belediye ve bağlı kuruluş avukatlarına veya özel avukatlara belediyeyi temsil ettirir belediye

personelini atar, belediye ve bağılı kuruluşlarını denetler. Gerektiğinde bizzat nikâh kıyar, diğere kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin olan hizmetleri yerine getirir ve yetkileri kullanır, bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneğı kullanır, özürllülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürllü merkezleri oluşturur (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 38).

1.4.2 Büyükşehir Belediye Teşkilatı

Büyükşehir belediyesi teşkilatı genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşmaktadır. Büyükşehir belediyesinde başkan yardımcısı bulunmamaktadır. Genel sekreter ve genel sekreter yardımcıları başkan adına, onun emir ve sorumluluğı altında mevzuat hükümlerine uygun olarak belediyenin amaç, politika, plan ve programlarına uygun olarak işleri yürütür. Personel atamaları belediye başkanı tarafından yapılmakta olup müdür ve üstü ünvanlılar belediye meclisinin bilgisine sunulmaktadır. Büyükşehirlerde iki milyonu aşan nüfuslu belediyelerde en fazla 10, diğereğinde ise 5 başkan danışmanı görevlendirilebilmekte olup bu atamalar zorunluluk arz etmemektedir (Mecek vd., 2015: 233-234).

Genel sekreter başkanın teklifi ile İçişleri Bakanı tarafından atanır. Genel sekreter yardımcıları, daire başkanları, müdürler ve diğere personel ise belediye başkanı tarafından atanır. Büyükşehir belediyelerinin tüzel kişiliğere sahip olan bazı bağılı kuruluşları da vardır. Bunların belediyeden ayrı müstakil bütçeleri vardır. Bu kuruluşlardan bazıları su ve kanalizasyon idareleri, elektrik tramvay tünel işletmeleri, elektrik havagazı otobüs işletmeleri olarak örneklendirilebilir. Bunlardan su ve kanalizasyon idaresinin genel kurulunda büyükşehir belediye meclisi görev yapmakta olup yönetim kurulunda başkan ve beş üye bulunmaktadır. Büyükşehir belediye başkanı yönetim kurulunun başkanı olup, genel müdür ve genel müdür yardımcısı kurulun tabii üyesidir. Diğere üç üye başkanın teklifi ile İçişleri Bakanı'nın onayı ile atanır (Eryılmaz, 2011: 182-183).

Büyükşehir belediye meclisinin kararıyla gerekli görüldüğü takdirde bazı birimler kurulabilir, kaldırılabilir ya da birleştirilebilir. Her görev alanında başkanlık ya da müdürlük adı altında yapılandırılarak farklı sayıda birim kurulabilir. Birim kurulması ya da kaldırılması için daha önceleri İçişleri Bakanlığı'nın onayı gerekmekte iken 5216 sayılı yasa belediye meclis kararının onayının olmasını yeterli görmektedir (Mecek vd., 2015: 233).

İKİNCİ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNDE KOORDİNASYON MERKEZLERİNİN VE İLÇE HİZMET BİRİMLERİNİN YÖNETSEL ANALİZİ

2.1 Koordinasyon Kavramı

Düzeltilme, düzenleme, eşgüdüm, ortak güdüm anlamlarına gelen Fransızca kökenli koordinasyon kelimesi; belirli bir amaca yönelik olarak çeşitli faaliyetler arasında uyum, düzen ve bağlantıyı sağlamak, faydayı en üst düzeye çıkarmak anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle farklı bölüm, birim, kişi ve kuruluşların aynı amaç ve aynı hedef doğrultusunda işbirliği yapması ve bu yolla uyumun sağlanmasıdır (Saraç, 1976: 285).

Demiray (1982: 580) koordinasyonu; “Belirli bir sonuca ulaşmak için mantıklı bir plan çerçevesi içinde bir bütünün parçaları arasında sağlanan uyum” olarak tanımlar.

Yılmaz (2011: 794)’a göre ise koordinasyon “Birtakım işleri düzene koyma; düzenleme; eşgüdüm” anlamlarına gelmektedir.

Bunların dışında koordinasyon, hizmet faaliyetlerini birleştirmek ve eş zamanlı olarak çalışmayı sürdürebilmek anlamlarına da gelmektedir.

Koordinasyon ile bir faaliyette görev alan bireyler ya da kurumlar ile bundan faydalanmak isteyen ilgililer arasında bir eşgüdüm oluşturulur. Bu sayede kişiler ve faaliyetler (hizmetler) arasında bağlantı, uyum ve düzen oluşur.

2.2 Bir Gereklik Olarak Koordinasyon Merkezleri

Ülkemizde nüfusun çoğalmasıyla birlikte kırsal alanların zor şartlarına karşın; şehirlerdeki yaşantıların rahatlığı, iş bulma imkânlarının daha fazla olması ve daha fazla para kazanma isteği göçlere sebebiyet vermiştir. Bunun sonucu olarak da şehirlerde plansız ve altyapısı olmayan yerleşim bölgeleri doğmuştur. Bu göçler sadece şehirlerin altyapısını etkilememiş, aynı zamanda şehirlerdeki nüfusun artmasıyla birlikte ulaşım problemleri de beraberinde gelmiştir. Özellikle İstanbul gibi büyükşehirlerde hâlihazırda var olan problemler artmış, ulaşım sorunları neredeyse içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Merkezi ve yerel yönetimler tarafından büyükşehirlere olan bu göç hareketleri iyi bir şekilde idare edilememiş ve gelen insanlara kaliteli yaşam alanları oluşturulamamıştır. Dolayısıyla kentsel alanların birçoğu düzenli ve yeterli kentsel altyapıya sahip değildir. Kentlerdeki bu göç akımları farklı hızlarda da olsa hala devam etmekte olup, daha da sürmesi beklenmektedir (Akyol, 1995: 5).

Düzensiz göçlerin kentlerde ortaya çıkardığı problemler altyapı ve ulaşım konularında bazı geliştirmelerin yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu çalışmalar düzen

içerisinde; kurum ve kurumların, belediyelerin birbirleriyle koordineli olarak çalıştığı bir şekilde yürütülmelidir.

Arızalanan temiz su ve kanalizasyon borularının onarımında, tesisat döşemelerinde, asfalt çalışmalarında aynı yol üzerinde farklı farklı kurumlar tarafından defalarca çalışmalar yapıldığı gözlemlenmektedir. Ayrıca belediyeler, sıcak bitümlü asfaltın kullanım ömrü on beş yıl civarında olduğu halde hemen hemen her beş yılda bir mevcut asfalt yolların hepsini yeniden yapacak kadar asfalt çalışması yapmaktadırlar (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 14). Bu çalışmalar esnasında yollar ulaşımına kapanabilmekte, çevrede yaşayan vatandaşlar rahatsız olabilmekte ve olumsuzluklar yaşanabilmektedir. Bütün bu olumsuzlukların altında, altyapı çalışmalarında gereksinim duyulan koordinasyonun ve gerekli bilgilerin mevcut olmaması veya sağlıklı, güncel ve erişilebilir olmamasının yattığı görülmektedir. Bu sebeplerle de arızalara zamanında müdahale edilememekte, uygun planlama yapılamamakta, ilgili kurumlar arasında yeterli bilgi alışverişi ve koordinasyon sağlanamamakta, çağdaş hizmet verilememektedir.

İşin boyutu sadece verilen hizmetin niteliği ve kalitesi ile sınırlı kalmamakta, aynı zamanda kurumların birbirlerinden habersiz yaptığı çalışmalar ülke ekonomisine de büyük külfetler yüklemektedir. Tablo 2.1’de görüldüğü gibi kurumların habersiz, plansız ve eşgüdümsüz hareket etmelerinden kaynaklı birbirlerine verdikleri hasarlar bir hayli yüklü miktardadır. Elde edilen verilere göre 2004, 2005 ve 2006 yıllarında kurumların birbirlerine verdikleri hasarın TL bazında miktarı 13 milyon lira civarındadır. Belirtilen yıllarda ortaya çıkan bu rakamlar; kurum, kuruluşlar ve belediyeler arasındaki iletişim eksikliğini ve koordinasyon merkezlerinin etkin bir şekilde kullanılmasına duyulan ihtiyacı ortaya koymuştur.

Tablo 2.1 Kurumların Birbirlerine Verdikleri Hasarlar

		2004		2005		2006		ADET TOPLAMI	MİKTAR TOPLAMI
		ADE T	MİKTAR	ADE T	MİKTAR	ADE T	MİKTAR		
İSTANBUL	İGDAŞ	1505	382,270.00	2250	1,610,014.00	2788	412,400.00	6543	2,404,684.00
	İSKİ	165	255,587.00	238	246,471.00	830	1,126,581.00	1233	1,628,639.00
	TT İST	Veriler Toplu Halde Alınmıştır						1215	2,230,505.00
	TT ANADOLU	Veriler Toplu Halde Alınmıştır						200	305,000.00
	BEDAŞ	Veriler Toplu Halde Alınmıştır						224	402,041.00
	AYEDAŞ	638	171,210.00	917	216,884.00	1027	317,230.00	2582	705,324.00
	TOPLAM	1670	637,857.00	2488	1,856,485.00	3618	1,538,981.00	11997	7,676,193.00
KOCAELİ	İZGAZ	-	-	-	-	200	90,336.00	200	90,336.00
	İSU	10	3,965.00	76	14,749.49	1	392.00	87	19,106.49
	TELEKOM	51	36,000.00	72	55,959.00	285	456,512.00	408	548,471.00

	SEDAŞ	-	-	4	9,197.00	-	3,541.00	4	12,738.00	
	TOPLAM	61	39,965.00	152	79,905.49	486	550,781.00	699	670,651.49	
ADANA	TELEKOM	Veriler Toplu Halde Alınmıştır							17	24,092.00
	TOPLAM								17	24,092.00
ANKARA	EGO	-	129,916.00	-	242,656.00	-	362,797.00	0	745,369.00	
	ASKİ	64	25,471.98	40	17,699.17	74	106,093.83	178	149,264.98	
	BEDAŞ	200	109,421.49	590	291,103.45	1086	505,248.99	1876	905,773.93	
	TOPLAM	264	264,809.47	630	561,458.62	1160	974,139.82	2054	1,800,407.91	
ANTALYA	TEDAŞ	Veriler Toplu Halde Alınmıştır							82	115,631.63
	ASAT								330	9,984.00
	TOPLAM								412	125,615.63
MERSİN	TEDAŞ	-	-	-	-	-	1,658.73	Sayı	1,658.73	
	TOPLAM	-	-	-	-	-	1,658.73	Verilmemiştir	1,658.73	
ERZURUM	PALENGAZ	-	-	-	2,000.00	-	6,720.00	Sayı	8,720.00	
	TOPLAM	-	-	-	2,000.00	-	6,720.00	Verilmemiştir	8,720.00	
ESKİŞEHİR	ESGAZ	-	-	20	4,553.00	47	17,890.00	67	22,443.00	
	TELEKOM	-	-	106	47,325.00	126	99,440.00	232	146,765.00	
	OEDAŞ	2	1,201.00	5	4,836.00	7	3,543.00	14	9,580.00	
	ESKİ	9	1,869.00	250	16,954.00	271	47,352.00	530	66,175.00	
	TOPLAM	11	3,070.00	381	73,668.00	451	168,225.00	843	244,963.00	
SAMSUN	SASKİ	158	-	1307	-	1033	-	2498	-	
	YEDAŞ	-	-	87	14,568.00	13	3,847.00	100	18,415.00	
	SAMGAZ	-	-	-	-	25	141,590.00	25	141,590.00	
	TOPLAM	158	0.00	1394	14,568.00	1071	145,437.00	2623	160,005.00	
BURSA	BUSKİ	350	83,817.07	596	142,134.37	250	918.54	1196	226,869.98	
	BOTAŞ	-	-	-	-	-	14,673.38	Sayı	14,673.38	
	TELEKOM	134	87,543.74	308	190,795.63	76	62,554.50	518	340,893.87	
	BURSAGAZ	14	34,126.05	13	23,176.78	170	34,454.83	197	91,757.66	
	UEDAŞ	Veriler Toplu Halde Alınmıştır								325,380.93
	TOPLAM	498	205,486.86	917	356,106.78	496	112,601.25	1911	999,575.82	
KAYSERİ	Kayseri ve Cıvırı Elektrik	-	-	-	-	-	69,557.00	Sayı	69,557.00	
	TELEKOM	-	132,000.00	-	21,589.00	-	85,401.00	Verilmemiştir	238,990.00	
	KASKİ	-	24,709.18	-	34,138.27	-	29,497.43		88,344.88	
	TOPLAM	-	156,709.18	-	55,727.27	-	184,455.43		396,891.88	
KONYA	TELEKOM	-	15,983.55	-	21,133.36	-	9,502.21	Sayı	46,619.12	
	GAZNET	-	-	-	-	-	175,645.00	Verilmemiştir	175,645.00	
	TOPLAM	-	15,983.00	-	21,133.36	-	185,147.21		222,264.12	
İZMİR	İZSU	109	68,385.00	46	139,782.00	72	70,295.00	227	278,462.00	
	TELEKOM	-	-	-	-	39	51,613.00	39	51,613.00	
	GEDİZ ELEKTRİK	18	21,650.00	15	17,368.00	60	76,845.00	93	115,863.00	
	TOPLAM	127	90,035.00	61	157,150	171	198,753	359	445,938.00	
G.ANTEP	GASKİ	-	-	-	116,176.00	-	-	Sayı	116,176.00	
	TOPLAM	-	-	-	116,176.00	-	-	Verilmemiştir	116,176.00	
SAKARYA	TELEKOM	1	201.87	2	6,342.17	3	7,953.75	6	14,497.79	
	ADASU	23	9,298.30	21	8,733.10	48	64,904.51	92	82,935.91	
	TOPLAM	24	9,500.17	23	15,075.27	51	72,858.26	98	97,433.70	
GENEL TOPLAM		2813	1,423,416.23	6046	3,309,453.79	7504	4,139,757.70	20996	12,990,586.28	

Kaynak: T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 129-130)

Altyapı çalışmaları sebebiyle açılan davalar da koordinasyon merkezlerinin etkinliğinin sağlanmasının gerekliliğini göstermektedir. Yapılan çalışmaların standartlara uygun olmaması (rögar kapaklarının açık bırakılması, kapakların yol seviyesinden daha yukarıda bulunması, kazı alanlarında yeterli güvenlik önlemlerinin alınmaması gibi), kazı alanlarının yeterince takip edilmemesi gibi koordinasyon ile çözülebilecek sorunlar kazaların meydana gelmesine yol açmaktadır. Bununla birlikte yol ve kaldırımların çabuk bozulmasına sebebiyet vermekte, yakıt tüketiminde ve çevre kirliliğinde artışa sebep olmakta ayrıca araçların zarar görmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla büyükşehir belediyelerine ve bununla beraber genelde ülke ekonomisine büyük bir külfet getirmektedir. Tablo 2.2’de, yapılan altyapı çalışmalarında gerekli standartların sağlanamaması nedeniyle oluşan kazalardan dolayı büyükşehir belediyelerine açılan davalar gösterilmektedir.

Tablo 2.2 dâhilinde 2004, 2005 ve 2006 yıllarında, o yıllarda sayıları 16 olan büyükşehir belediyelerinden 11’i dâhilinde belediyelere ve altyapı kurum ve kuruluşlarına açılan tazminat davaları gösterilmiştir. Kalan 5 büyükşehir belediyesinde (Gaziantep, Eskişehir, Antalya, Erzurum, İzmir Büyükşehir Belediyeleri) altyapı çalışmalarındaki problemlerden dolayı açılan tazminat davası bulunmamaktadır. Tabloda gösterilen 10 büyükşehir belediyesi, 20 bağlı belediye ve 9 altyapı kurumu aleyhine 2004 ve 2006 yılları arasında 1037 dava açılmıştır. Açılan bu davalarda talep edilen tazminat miktarı 12 milyon liraya yakındır. Dava sayısı bakımından 2004 ve 2006 yılları dâhilinde büyükşehir belediyeleri arasında 115 dava ile İstanbul BŞB başı çekmektedir. Toplamda dava sayısı tabloda belirtilenden çok daha fazla miktarda olmasına karşın, altyapı kurumlarının çalışmalarını yükleniciler aracılığı ile yürütmesinden ve davaların daha çok bu yükleniciler aleyhinde açılmasından dolayı rakamlar daha düşük görünmektedir (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 128).

Tablo 2.2 Büyükşehir Belediyelerine Açılan Davalar

	2004		2005		2006	TOPLAM			
	DAVA SAYISI	TAZMİNAT TUTARI	DAVA SAYISI	TAZMİNAT TUTARI	DAVA SAYISI	TAZMİNAT TUTARI	SAYI	TUTAR	
İSTANBUL	BŞB	22	57,984.00	30	343,564.00	63	730,811.00	115	1,132,259.00
	KARTAL	-	-	-	-	2	244,512.67	2	244,512.67
	BEŞİKTAŞ	1	34,083.30	1	698,44	1	6,362.90	3	41,144.64
	BAĞCILAR	-	-	1	184.41	-	-	1	184.41
	BEYOĞLU	7	133,280.00	13	185,768.20	8	265,769.00	28	584,817.20
	BAYRAMPAŞA	1	377.00	-	-	3	8,838.73	4	9,215.73
	ESENLER	1	296.83	1	738.31	1	827.00	3	1,862.14
	SİLİVRİ	-	-	-	-	2	7,094.00	2	7,094.00
	PENDİK	3	5,457.48	6	12,432.86	4	6,206.24	13	24,096.58
	GAZİOSMANPAŞA	1	9,332.50	3	41,509.89	6	3,893.97	10	54,745.36

	İLÇELER TOPLAM	14	182,827.11	25	241,332.11	27	543,504.51	66	967,62.73
	BEDAŞ	7	16,430.00	8	22,107.00	15	323,038.00	30	361,575.00
	İGDAŞ	85	117,185.00	20	32,880.00	83	139,087.00	188	269,152.00
	TT (Anadolu)	4	0.00	1	0.00	0	0.00	5	0.00
	TT (İstanbul)	1	74,636.00	3	159,263.00	2	68,656.00	6	302,555.00
	İSKİ	147	423,414.00	111	2,345,143.00	128	571,141.00	386	3,339,698.00
	TOPLAM	280	872,476.11	198	3,144,189.11	318	2,376,237.51	796	6,392,911.73
ADANA	BŞB	2	2,299.74	1	420.00	6	13,027.10	9	15,746.84
	ASKİ	1	1,961.50	-	-	6	13,326.60	7	15,288.10
	TOPLAM	3	4,261.24	1	420.00	12	26,353.70	16	31,034.94
ANKARA	BŞB	5	195,335.00	8	1,105,026.00	-	-	13	1,300,361.00
	ALTINDAĞ	1	10,692.00	3	5,032.99	9	10,846.27	13	26,571.26
	YENİMAHALLE	1	10,823.00	1	10,300.00	1	2,000.00	3	23,123.00
	ÇANKAYA	1	300.00	1	1,401,000.00	-	-	2	1,401,300.00
	TOPLAM	8	217.150.00	13	2,521.359.00	10	12,846.00	31	2,751,355.26
BURSA	BŞB	Veriler Toplu Olarak Alınmıştır						54	894,773.00
	OSMANGAZİ	-	-	-	-	1	6,146.23	1	6,146.23
	TOPLAM	-	-	-	-	1	6,146.23	55	900,919.23
D.BAKIR	BŞB	1	1,406.20	3	6,150.80	1	368.90	5	7,925.90
KAYSERİ	BŞB	1	370.00	1	6,877.00	1	261.00	3	7,508.00
	KOCASINAN	-	-	-	-	1	35,500.00	1	35,500.00
	MELİKGAZİ	-	-	4	65,758.00	4	36,919.00	8	102,677.00
	TOPLAM	1	370.00	1	72,635.00	6	72,680.00	12	145,685.00
KONYA	MERAM	1	11,000.00	1	186.00	-	-	2	11,186.00
	SELÇUKLU	-	-	-	-	1	2,440.00	1	2,440.00
	TOPLAM	1	11,000.00	1	186.00	1	2,440.00	3	13,626.00
MERSİN	BŞB	-	-	-	-	5	15,715.00	5	15,715.00
	MEZİTLİ	-	-	-	-	1	2,589.81	1	2,589.81
	TOROSLAR	1	25,340.79	1	283,159.02	1	81,145.27	1	389,645.08
	TELEKOM	1	75,665.00	1	304,312.00	1	29,308.00	1	409,285.00
	TOPLAM	2	101,005.79	2	587,471.02	8	128,758.08	12	817,234.89
SAMSUN	TOPLAM	-	-	3	29,689.00	2	417,468.00	5	447,157.00
KOCAELİ	BŞB	2	5,202.00	5	52,085.00	7	15,994.00	14	73,281.00
	İSU	5	6,550.00	12	9,855.00	32	29,857.00	49	46,262.00
	TOPLAM	7	11,752.00	17	61,940.00	39	45,851.00	63	119,543.00
SAKARYA	BŞB	Veriler Toplu Olarak Alınmıştır						23	115,974.32
	ADASU	7	9,133.00	6	33,286.00	3	16,058.00	16	58,477.00
	TOPLAM	7	9,133.00	6	33,286.00	3	16,058.00	39	174,451.32
GENEL TOPLAM		310	1,228,554.31	249	6,457,235.92	401	3,105,207.64	1,037	11,801,844.27

Kaynak: T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 128.

Tablodaki rakamlar olması gerekenden az olarak görüldüğü halde 2004, 2005 ve 2006 yıllarında açılan bu davalar o yıllarda belediyelerde hizmet sağlama konusunda ihtiyaç duyulan koordinasyonu gündeme getirmiştir. Dolayısıyla bu durum koordinasyon merkezlerinin etkinliklerinin sağlanmasının önemini göstermektedir.

Ulaşım konusunda büyükşehir belediyelerinin bulunduğu kentlerde; eksikliklerin giderilmesi, trafiğin daha işler bir hale getirilmesi, otopark problemlerinin, otobüs, dolmuş, taksi ve servis hizmetlerindeki problemlerin çözülebilmesi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın ve Karayolları Genel Müdürlüğü'nün yereldeki yüklerinin hafifletilmesi, ulaşım problemlerinin yerelde çözülmesi gibi amaçlar ulaşım konusundaki koordinasyonun gerekliliğini ortaya koyan etmenlerdendir. Hatta bu gereklilik sadece kara ulaşımı ile sınırlı kalmamakta; deniz, göl, nehir, kanal ve demiryolu üzerinde de kendini hissettirmektedir.

Bütün bu sebeplerin birleşimiyle; büyükşehir içindeki hizmetlerin eşgüdüm içerisinde yürütülmesi, daha sağlıklı hizmet verilebilmesi, altyapı ve ulaşım kalite, verim ve faydanın sağlanması amacıyla 5216 sayılı yasa dâhilinde (3030 sayılı yasadaki koordinasyon merkezlerinden çok daha farklı bir yapıya sahip olan) koordinasyon merkezleri kurulmuştur. Koordinasyon merkezleri; yerel yönetimleri, merkezi yönetimleri, büyükşehirlerdeki yatırımcı kuruluşların temsilcilerini ve vatandaşı bir araya getiren bir özek konumundadır (Zeren, 2011: 181).

Koordinasyon merkezlerinin aldığı kararlar belediye, bağlı belediyeler ve bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgililer için bağlayıcı bir durumdadır. Günümüzde 30 adet büyükşehir belediyesi ve bunlara bağlı olarak da Altyapı Koordinasyon Merkezleri ve Ulaşım Koordinasyon Merkezleri bulunmaktadır (Özdemir, 2016: 74).

Koordinasyon merkezleri, belediyelerin eşgüdümüne ihtiyaç duyduğu çeşitli alanlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Çalışmada Altyapı Koordinasyon Merkezleri, Ulaşım Koordinasyon Merkezleri, Afet Koordinasyon Merkezleri ve Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlıkları incelenmiştir. Ayrıca belediyelerin kendi bünyelerinde yerel ihtiyaçları için oluşturdukları bazı koordinasyon merkezlerine de değinilmiştir.

2.3 Koordinasyon Merkezlerinin Yasal Dayanakları

Koordinasyonun sağlanmasının büyükşehir belediyelerinin yükümlülüklerinden biri haline gelmesi ilk olarak 3030 sayılı kanun ile gerçekleşmiştir. Bu kanun ile ilçe belediyelerinin kendi aralarındaki ihtilafların çözüme kavuşturulması ve gerçekleştirilecek bazı belediye hizmetlerinde koordinasyonunun sağlanması görevleri büyükşehir belediyelerine verilmiştir. Ayrıca Altyapı Koordinasyon Merkezlerinin ve Ulaşım Koordinasyon Merkezlerinin ilk yasal dayanakları da 3030 sayılı kanunda görülmektedir. Bu kanunla birlikte büyükşehir belediyeleri bünyesinde altyapı hizmetleri ile kara ve deniz taşımacılığı hizmetlerinin eşgüdüm içerisinde yürütülmesi maksadıyla büyükşehir belediye başkanının başkanlığında yönetmelik ile belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları

temsilcilerinin de katılacağı bir Altyapı Koordinasyon Merkezi ve Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. “Ortak Program” ve “Altyapı Yatırım Fonu” kavramları açıklanmış, koordinasyon merkezlerinin görevleri kabaca belirlenmiştir. Ayrıca koordinasyon merkezlerinin ortak yatırım ve toplu taşıma ile ilgili aldığı kararların büyükşehir dâhilindeki tüm belediyeler ile kamu kurum ve kuruluşlarını bağladığı belirtilmiş, merkezlerin çalışma usul ve esaslarının, fonlarda yapılacak harcamalara ilişkin esasların; ilgili bakanlıkların görüşü alınarak İçişleri, Maliye ve Gümrük bakanlıklarının müşterek olarak hazırlayacağı yönetmelikle belirleneceği hükme bağlanmıştır. Yine aynı yasanın büyükşehir belediyesi teşkilatı bölümünde ilgili kurum ve kuruluş personelinin koordinasyon merkezlerinde ikinci bir görev verilmek suretiyle çalıştırılacağı belirtilmiştir. 1985 yılında da koordinasyon merkezleri ile ilgili yasa maddelerinin daha iyi anlaşılabilmesi ve açıklanması amaçlarıyla Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri ve Fon Yönetmeliği çıkarılmıştır⁵.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda ise büyükşehir belediyelerinin koordinasyon konusundaki görevleri arttırılmış, koordinasyon merkezlerine daha geniş bir şekilde yer verilmiştir. Koordinasyon merkezlerinin daha fazla görev, yetki ve sorumluluk almaları sağlanmış, bu yol ile merkezlerin daha etkin bir şekilde kullanılması, kaynak israfının önlenmesi ve elde edilecek faydanın maksimum düzeye çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca koordinasyon merkezlerinin çalışmalarından elde edilen deneyimlerle yeni bazı düzenlemeler de getirilmiştir. Örneğin 5216 sayılı kanunun 8. maddesinde yatırım veya projeye katılan ilgili kamu kurum veya kuruluşunun yatırım veya proje ile ilgili olan borcunu ödemediği ilgili büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde yeni bir yatırım yapamayacağı hükmü getirilerek tıkanmanın önü açılmıştır. 3030 sayılı yasadaki koordinasyon merkezlerinin ortak yatırım ve toplu taşıma ile ilgili kararlarının tüm kamu kurum ve kuruluşlarını bağladığı hükmü 5216 sayılı yasadaki aynen muhafaza edilmiştir. 5216 sayılı yasadaki 3030 sayılı yasadaki farklı olarak merkezlere üye olarak katılacak temsilcilerin kurum ve kuruluşları çeşitlendirilmiş, merkezlere gündemindeki konulara göre kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının temsilcilerinin de davet edileceği ve görüşlerinin alınacağı belirtilmiştir. Yine 3030 sayılı yasadaki farklı olarak AYKOME’nin çalışma usul ve esaslarının, bu merkezin kurullarına katılacak kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği; ödenek tahsisi ve altyapı yatırım hesabının kullanılmasında ise Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’nın görüşünün alınacağı; UKOME’nin çalışma usul ve esaslarının, bu merkezin

⁵ Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 1984: Madde 6-17

kurullarına katılacak kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı tarafından müşterek olarak çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği hükümleri getirilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004: Madde 3-9; Dönmez, 2013: 1339).

2006 yılında ise büyükşehir belediyeleri bünyesinde kurulan koordinasyon merkezlerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemek ve güncellemek amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği çıkarılmış, bu yönetmelik ile 1985 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri ve Fon Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır. Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği ile AYKOME ve UKOME'nin görev, yetki ve sorumluluk alanları genişletilmiş, teşkilat yapısı daha kesin çizgilerle oluşturulmuştur. 5216 sayılı yasadan daha detaylı olarak merkezlere katılacak oy hakkı olan temsilciler ile oy hakkı olmayan görüş bildirecek temsilciler ve merkezlerin görev ile yetkileri tek tek sayma usulüyle kesin olarak belirtilmiş, merkezlerin toplantı ve toplantı usulleri de belirlenmiştir. Çeşitli, geçici ve son hükümler kısmında da AYKOME ve UKOME'ye görevleri ile ilgili konuların incelenmesi amacıyla kendi üyeleri arasından komisyon kurabilme yetkisi verilmiş, AYKOME ve UKOME'nin birimlerinde büyükşehir belediye personeli dışında kamu kurum ve kuruluşlarından da geçici olarak personel görevlendirebilme yetkisi tanınmıştır. Yönetmeliğe göre AYKOME ve UKOME'nin hizmet ve faaliyetlerinde gereken koordinasyon da büyükşehir belediye başkanı tarafından sağlanacaktır (Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği, 2006: Madde 1-30).

5393 sayılı Belediye Kanunu niteliği gereği koordinasyon merkezleri konusunda herhangi bir hüküm içermemektedir. 6360 sayılı kanun da AYKOME ve UKOME ile ilgili bir hüküm içermemekle birlikte dolaylı olarak koordinasyon merkezlerini etkilemiştir. Yasayla büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları yapılmış, büyükşehir ilçe belediye sınırları da ilçe mülki sınırlar olarak belirlenmiştir. Bu durum koordinasyon merkezlerinin görev ve yetki alanlarının genişlemesine yol açmıştır. Ayrıca sınırların mülki sınırlar olarak belirlenmesi merkez amirler ve belediye başkanlarının yetki alanları da eşitlenmiştir. Yetki alanlarının eşitlenmesi atanmış olan yetkililere karşı seçilmişlerin güç kazanmasına yol açmıştır. Bu durum da yerleşme açısından olumlu bir gelişme olarak kabul edilmektedir ⁶.

Yine 6360 sayılı yasa ile birlikte büyükşehir belediyelerinde il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. İl özel idareleri personelinin ise komisyon kararıyla ilgisine göre;

⁶ <http://www.idare.gen.tr/6360-elistiriler.pdf>, (erişim tarihi: 25.05.2019).

yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilmesi öngörülmüştür. İl özel idarelerince kullanılan haklar, yetkiler ve il özel idarelerinin yürüttüğü görevler ise yine aynı yasa ile büyükşehir belediyelerinin olduğu illerde oluşturulan “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı” birimlerine devredilmiştir. Bu birimlerin sevk ve idareleri illerde valiliklerin ilçelerde ise kaymakamlıkların sorumluluklarına verilmiştir. YİKOB’ların oluşturulmasıyla birlikte belediyeler hizmetlerini, plan ve projelerini sunacak fakat bunların sevk ve idaresinden, koordinasyonundan YİKOB’lar aracılığı ile mülki idareler de sorumlu olacaktır (Adıgüzel, 2012: 173-174)⁷. Yani AYKOME ve UKOME’de olduğu gibi YİKOB da büyükşehir belediyesi içerisinde koordinasyonu sağlama görevini üstlenmiştir. Özellikle illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu görevlerinin YİKOB’a verilmesi YİKOB’a da bu çalışmada yer verilmesini gerektirmiştir.

YİKOB’un kurulması ile birlikte mülki idareler bazı hizmetlerin sunulmasında belediyeler üzerinde denetleme yetkisine sahip olmuşlardır. Kurulan bu birim ve birimin sahip olduğu yetki ve görevler de yerelde merkezileşme tartışmalarını gündeme getirmiştir (Adıgüzel, 2012: 173-174)⁸.

2.4 Büyükşehir Belediye Koordinasyon Merkezleri

Şehirlerde gelişimin ve hayat kalitesinin belirtisi olan altyapı tesislerinin birbirleriyle önem arz eden ilişkileri bulunmaktadır. Söz konusu tesisler farklı kurumlar tarafından oluşturulduğundan aralarında koordinasyon sorunları yaşanabilmektedir. Zira genellikle ortak olan güzergâh ve yollar, altyapı tesislerinin tasarlanması, yapılması, onarılması vb. faaliyetlerde koordinasyon sağlanamaz ise; bu kuruluşların hem birbirlerine, hem buldukları ortamlara, hem de buralarda hayatını sürdüren canlılara zarar vermesi kaçınılmazdır. Bahsedilen sebeplerden dolayı ilgili mevzuat dâhilinde, 16 büyükşehir belediyesinde Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) kurulmuştur. Karataş ve Bıyık (2008: 5)’a göre bu merkezlerin olmadığı belediyelerde ve kentlerde hayat olumsuz etkilenmekte ve alt yapı kurumları müspet hizmet verememektedir. Günümüzde 30 büyükşehir belediyesi ve bu belediyelere ait 30 AYKOME birimi bulunmaktadır.

Büyükşehirlerde ulaşım ve trafik düzenlenmesi hat ve güzergâhların belirlenmesi ve ulaşım yatırımlarıyla ilgili olarak ise gerekli koordinasyonların sağlanması amacıyla Ulaşım

⁷ On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2012: 1-35

⁸ On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2012: 1-35

Koordinasyon Merkezi (UKOME) varlığını sürdürmektedir. UKOME, büyükşehir sınırları içinde kara, deniz, göl, demiryolu üzerindeki taşımacılığın ve koordinasyonun sağlanması amacıyla kurulmuştur.

Her iki merkez de görev ve yetkileri bakımından İçişleri Bakanlığı'na karşı sorumlu iken; 23.05.2019 tarihinde Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği'nde yapılan değişiklik ile hem İçişleri Bakanlığı hem de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na karşı sorumlu hale getirilmiştir (Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği, 2006: Madde 18-32).

Koordinasyon merkezlerinin ne gibi hizmetleri ve/veya yararları var? Sosyal belediyeciliğe katkıları var mı? Koordinasyon merkezleri sadece belediyelerin altyapı hizmetlerini kolaylaştırmak için oluşturulan bir kurumdur ibaret görünmemektedir. Birçok alanda hizmet sunan, bu hizmetlerin eşgüdüm içerisinde yürütülmesini sağlamak amacıyla kurulmuş çeşitli koordinasyon merkezleri de vardır.

Farklı alanlarda faaliyet gösteren bu koordinasyon merkezlerinden birine, illerde doğal afet ve acil durumlar için kurulan koordinasyon kurulları örnek olarak verilebilir. Bunlar İstanbul'da ve Ankara'da Afet ve Koordinasyon Merkezi (AKOM) olarak adlandırılmaktadır. Bu merkezlerin amacı; afet öncesi, afet anında ve afetin etkilerinin devam ettiği durumlarda, yani afetin başlangıcından bitimine ve etkilerinin sona ermesine kadar geçen sürede afetin en az zararla atlatılmasını sağlamaktır⁹. Ayrıca Ankara'da bulunan Mavi Masa, İstanbul'da bulunan Beyaz Masa; kendisine ulaşan sorun, görüş ve taleplerin çözülmesi için konuyu ilgili birimlere ileten, kurumlar ile kişiler arasında veya kurumlar ile kurumlar arasında uyumu sağlayan koordinasyon çağrı merkezleridir.

Belediyelerin bünyelerinde İştirakler Koordinasyon Müdürlüğü de bulunmaktadır. Bu müdürlüğün görevleri de; iştiraklerin planlanması, programlanması, işletilmesi kısaca koordine edilmesini sağlamak, büyükşehir belediyesi ile iştirakler arasında koordinasyonu sağlamak ve bilgi alışverişini yürütmek, kârlılık ve verimlilik yönünden fayda sağlamak ve belediye menfaatlerini korumaktır. Bunlara ek olarak atıl kaynakların harekete geçirilmesi ve bu kaynakların yerel toplum yararına kullanılması konularında da çalışmalar yapmaktadır¹⁰.

Sayılan bu koordinasyon merkezleri ve onların sağladığı hizmetler, belediyelerdeki teknolojik altyapının gelişmesiyle birlikte her geçen gün geliştirilmeye çalışılmakta ve belediyecilik alanında daha fazla yer tutmaya aday görünmektedir.

⁹ http://www.ibb.gov.tr/sites/akom/documents/AKOM_Gorev_Calisma_Yonetmeli.pdf (erişim tarihi: 24.05.2019)

¹⁰ <https://www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/154> (erişim Tarihi: 24.05.2019)

2.4.1 Sosyal Hizmetler Alanındaki Koordinasyon Merkezleri

Devletin vatandaşlara sağladığı hizmet ve faaliyetlere ek olarak; yerel yönetimlerde belediyelerin sağladığı bir takım sosyal yardımlar, hizmetler ve faaliyetler sosyal belediyeçilik anlayışını ifade etmektedir. Belediyelerin yardıma muhtaç bireylerin ihtiyaçlarını karşılanması ve onları toplumda kabul gören bir konuma getirilmeye çalışması da sosyal belediyeçilik kapsamındadır. Ayrıca bireylerin eşit haklara sahip olmalarını sağlamak da devlet dolaylı olarak da belediyelerin görevlerindedir (Berkün, 2017: 583). Dezavantajlı grupların ve toplumun kalan bireylerinin daha refah ve eşit şartlarda yaşam sürdürebilmelerinin sağlanması da sosyal belediyeçilik anlayışının amaçlarındandır.

Sosyal belediyeçilik anlayışı toplumun sosyalleştirilmesi, yönlendirilmesi, yardıma muhtaçların sahiplenilmesi ve bazı sosyal konularda yatırım yapılması görevlerini belediyelere yüklemektedir. Bu doğrultuda Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde faaliyet gösteren Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı bünyesindeki; Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü, Kültür Etkinlikleri Şube Müdürlüğü, Meslek Edindirme Şube Müdürlüğü ile Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı bünyesindeki Gençlik ve Çocuk Şube Müdürlüğü, Yaşlı Hizmetleri ve Şefkat Evleri Şube Müdürlüğü, Engelliler ve Rehabilitasyon Şube Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Planlama ve Koordinasyon Şube Müdürlüğü Ankara BŞB'sinin sosyal belediyeçilik uygulamalarına örnek olarak verilebilir (Keleş, 2008: 85-103). Fakat sosyal belediyeçilik adına hayata geçirilen tüm uygulamalara rağmen belediyelerin genel bütçelerinden altyapı ve üstyapı hizmetlerine ayırdığı paylar, sosyal hizmetlere ayırdığı paylarla kıyas edildiğinde sosyal hizmetlere ayrılan payların yetersiz kaldığı görülmektedir. Sosyal hizmetler için ayrılan payın artırılması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır (Çöpoğlu, 2017: 83).

Sosyal hizmetlerin asıl sağlayıcısı belediyeler olarak görünse de, hizmetlerin yerine getirilmesinde gönüllü hizmetler ve sivil toplum kuruluşları (STK) da önemli birer faktördür.

Gönüllülük, toplumculuk anlamını yüklenmekte olup, toplumsal kalkınmaya katkı sağlamayı hedeflemektedir. Aynı zamanda yurttaşları toplumla kaynaştırmak ve az da olsa yönetim mekanizmalarını kontrol etme imkânı getirmektedir. Gönüllülüğün amacı vatandaşların beceri alanlarına göre sahip oldukları yetenekleri harekete geçirmek, bu yetenekler ile toplumdaki bütünleşmeyi ve dayanışmayı arttırmaktır. Bu doğrultuda çevresel, sosyal, yerel ve sağlıkla ilgili hizmetlerde gönüllülük esası özendirilmelidir. Bu sayede halkın yönetime daha çok katkı vermesi ve belediyeler açısından tasarruf edilmesi sağlanabilecektir. Bunun yanında gönüllülük esası ile hoşgörü, saygı, yardımlaşma ve sorumluluk bilincinin

arttırılması sağlanabilmekte, gelecek kuşaklara örnek oluşturulabilmektedir (Çukurçayır, 2011: 226-228).

Türkiye’de gönüllülük ile ilgili usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı’nın çıkaracağı yönetmelik ile belirlenmektedir (Çukurçayır, 2011: 229). Ayrıca Yerel yönetimlerde gönüllü katılım adı ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’na bir hizmet şekli dâhil edilmiştir. Buna göre gönüllü bireylerin katılımı ile sağlık, spor, çevre, eğitim, kültür ve trafik konularındaki hizmetlere destek sağlanmaktadır. Bu desteklerle engellilere, yaşlılara, kadın ve çocuklara, yoksullara yönelik sunulan hizmetlerde verimliliğin arttırılması amaçlanmaktadır (Şahin, 2017: 58).

STK’lar eliyle de birçok hizmet sunulabilmektedir. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu’nda sivil toplum kuruluşları olarak vakıflar, tekkeler, loncalar bulunmaktaydı ve bu kuruluşlar devlet ile toplum arasında oluşturdukları bağ ile aracılık yapmaktaydılar. Cumhuriyet Döneminde ise bu STK’lar 1980’li yıllara kadar varlık göstermemişler; 1980’li yıllardan itibaren etkili olmaya başlamışlar, halk ile devlet arasındaki bağı oluşturulmasına katkı sağlamışlardır (Bulut vd., 2017: 28). Bu doğrultuda sosyal hizmetler konusunda STK ve kamu kurumlarının iletişime geçmesi, hizmetlerin ortaklaşa sunulabilmesi ve koordinasyonun sağlanabilmesi için UKOME ve AYKOME yapılanmasına benzer bir sosyal hizmetler koordinasyon biriminin ve yasal altyapısının oluşturulmasının uygun olacağı görülmektedir (Çöpoğlu, 2017: 83).

Çöpoğlu (2017: 83)’nin bahsettiği sosyal hizmetler koordinasyon birimini tam anlamıyla karşılama da bazı belediyelerde bu isteğe yönelik adımlar atılmış, sosyal hizmetleri sağlama konusunda koordinasyon merkezleri oluşturulmuştur. Beşiktaş Belediyesi bünyesinde kurulan Engelli Koordinasyon Merkezi buna örnek olarak verilebilir. Bu merkez ile birlikte belediye, engelli vatandaşlara verdiği hizmetleri bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bu merkezlerde engelli bireylerin faaliyetlere katılmaları, meslek becerisi kazanmaları sağlanmaya çalışılmakta, hem engelli bireyin kendisine hem de ailesine daha kolay bir hayat sürdürebilmeleri için destek verilmektedir. Ayrıca bu merkezler aracılığı ile engelli insanların engelsiz bireylerle olan iletişimlerini arttırmak ve pozitif hale getirmek hedeflemektedir. Bunların dışında, psikolog hizmeti, istihdam danışmanlık hizmeti, taksi hizmeti (belediye bünyesinde bulunan tekerlekli sandalye taşımaya uygun bir araç vasıtası ile engelli vatandaşlar önceden randevu alarak sağlık, eğitim, kültür ve sanat etkinliklerine bu taksi vasıtası ile ulaştırılabilmektedir), engelsiz sinema hizmeti (görme ve işitme engelliler için sesli, yazılı, betimleme ve işaret dili kullanılarak uyarlanmış filmlerin gösterimi), hukuki

danışmanlık hizmeti, diyetisyen desteği hizmeti, görme engelliler için kitap okuma odası gibi hizmetler sunulmaktadır¹¹.

Belediyelerin sosyal belediyecilikle ilgili koordinasyon alanındaki bir diğer faaliyeti de Yaşlılar Koordinasyon Merkezi'dir. Bu merkez aracılığı ile altmış yaş ve üzeri olan bireylerin sosyal, psikolojik ihtiyaçlarının, sağlık gereksinimlerinin ve rehabilitasyon ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmaya çalışılmaktadır. Kısaca amacının yaşlılara hayatlarını idame ettirmeleri konusunda yardımcı olmak olduğu söylenebilir¹².

Çankırı Belediyesi bünyesinde kurulan Üniversiteli Kız Öğrenciler Koordinasyon Merkezi de belediyelerin sosyal belediyecilik konusunda koordinasyon alanındaki bir diğer hizmeti olarak gösterilebilir. Bu merkez verdiği hizmet ile başka şehirlerden Çankırı'ya gelen kız öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamayı, onların şehre adapte olma sürecini minimum düzeye indirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda etüt odası, bilgisayar odası, özel kurs odaları gibi birkaç hizmet sağlanmaktadır. Merkeze üye olan öğrencilere bu hizmetlerden ücretsiz olarak yararlanabilme imkânı sunulmaktadır¹³.

Belediyelerin bünyelerinde bulunan, örnekleri verilen bu gibi koordinasyon merkezleri incelendiğinde, bu merkezlerin sosyal belediyecilik ile olan ilişkileri göz ardı edilememektedir.

2.4.2 Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME)

Nüfusta gözlenen hızlı artış beraberinde köyden kente göç eden insan sayısında artışa yol açmıştır. Bunun bir sonucu olarak da kentlerdeki gecekondulaşma artmış, bu gecekondulaşmanın artmasına paralel olarak da plansız ve alt yapı eksikliği olan yerleşim yerleri ortaya çıkmıştır. Gelişen bu durumlar kentleşmeyi olumsuz etkilemiş, göçün yönetimi ve planlaması iyi bir şekilde yürütülememiştir (Akyol,1995: 5).

Özellikle göçün iyi bir şekilde planlanamamış olması ve bunun sonucunda oluşan altyapı yetersizliğinin giderilmesi, ihtiyaç duyulan hizmetlerin yerine getirilebilmesi için bir değişim ve yenilenme zarureti ortaya çıkmıştır. Bu amaçla hizmetleri daha kolay yapılabilir bir hale getirmek, israfın önüne geçmek, eldeki kaynakları; etkin, verimli, faydalı, iktisadi olarak kullanmak, altyapı yatırımlarının belirli bir düzen içinde ve birbirlerini tamamlayacak şekilde yürütülmesini sağlamak ve hizmette çakışmaların önüne geçmek amacıyla bir düzenlemeye, koordinasyona gereksinim duyulmuştur. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı

¹¹ <http://besiktas.bel.tr/sayfa/1341/Engelli-Koordinasyon-Merkezi> (erişim tarihi: 04.11.2018)

¹² <http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-415/yaslilar-koordinasyon-merkezi.php> (erişim tarihi: 06.03.2018)

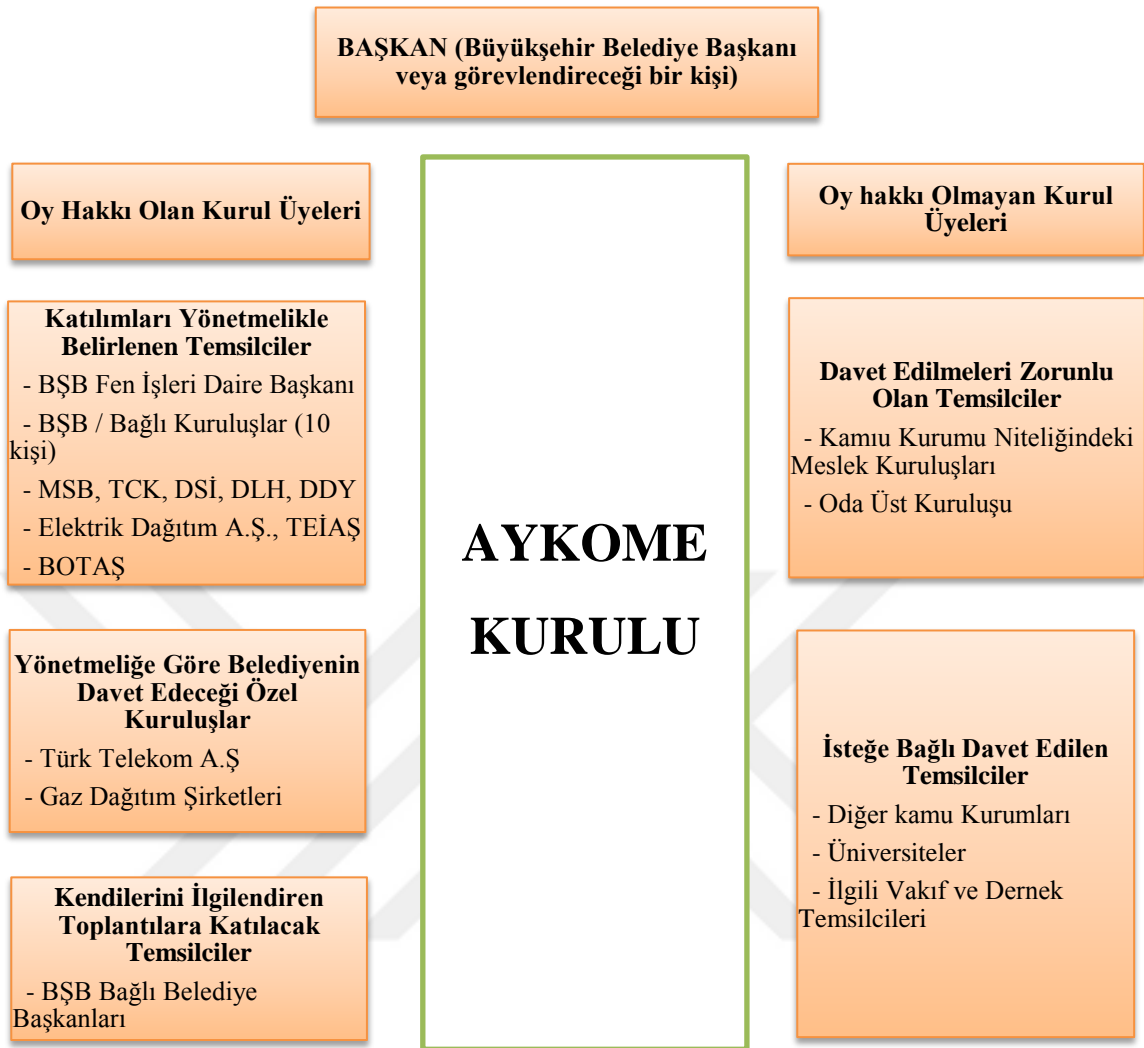
¹³ www.cankiri.bel.tr/sayfa-979/universiteli-kiz-ogrenciler-koordinasyon-merkezi.php (erişim tarihi: 06.03.2018)

Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda da bu gereklilikler göz önünde bulundurulmuş, koordinasyon ön plana alınmış ve bu sayede hizmet kalitesinin artırılması amaçlanmıştır (Alıcı, 2017: 273; Özdemir, 2016: 39).

Aynı kanunun 8. maddesi gereğince de; şehirdeki altyapı hizmetlerinin planlı, düzenli, etkili, verimli ve koordineli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla belediye başkanının veya belediye başkanının görevlendireceği bir kişinin başkanlık edeceği, kamu kurumları ve özel kurum ve kuruluşlardan yetkililerin katılacağı, Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) oluşturulmuştur (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 2004: Madde 8).

AYKOME kısaca; şehirde hemen hemen sürekli olarak gördüğümüz ve artık alıştığımız kamu kurum ve kuruluşlarının birbirinden bihaber olarak çalışmalar yapması durumuna engel olmayı amaçlamaktadır. Örneğin aynı yol üzerinde farklı tarihlerde sık sık kazı yapılması, bu durumun ülke ekonomisine verdiği zarar ve yol açtığı gürültü kirliliği herkes tarafından bilinmektedir. Bu gibi durumlarda akla gelen ilk soru bu yatırımların neden bir seferde yapılmadığı, tekrar tekrar kazı çalışmaları yapıldığı gibi sorulardır. İşte AYKOME'nin amacı bu soruların sorulmasını önlemek, bu çalışmaların eşgüdüm içerisinde yapılmasını sağlamaktır (Şahin, 2017: 167).

AYKOME kurulu üyeleri İçişleri Bakanlığı'nın 2006'da çıkardığı "Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği"ne göre belirlenmektedir. Bu üyeler Şekil 1'de belirtildiği gibi belediye başkanının veya onun görevlendireceği bir kişi ve kamu kurumları, özel kurum ve kuruluşlardan gelen yetkililerden oluşur. Ayrıca kendi ilçe belediyeleri ile ilgili konularda ilçe belediye başkanları da üye konumunda koordinasyon merkezi kuruluna dâhil olurlar. Yine bu merkezlerin kurullarında değinilecek konularla ilgili olarak kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve oda üst kuruluşu temsilcilerinin davet edilmesi zorunludur. Üniversite temsilcileri, ilgili vakıf dernek ve temsilcileri ise isteğe göre davet edilebilir ancak bu temsilcilerin oy hakları bulunmamakta olup sadece görüş sunabilmektedirler (Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği, 2006: Madde 7).

Şekil 2.1 AYKOME Organizasyon Şeması

Kaynak: T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 24

2.4.2.1 Altyapı Koordinasyon Merkezi Birimleri

Altyapı Koordinasyon Merkezi, Fen İşleri Daire Başkanlığına bağlı bir birimdir. Bu birimler: Koordinasyon Şefliği, Şahıs Ruhsat şefliği, Kurum Şefliği, Denetim Şefliği ve Mali İşler Şefliği birimlerinden oluşmaktadır.¹⁴

Altyapı koordinasyon birimi; büyükşehir belediyesi başkanı veya görevlendirdiği kişinin başkanlığında faaliyet gösteren AYKOME'nin kanunlar, yönetmelikler ve genel kurulda alınan kararlara göre sekreteryaya görevini yürütür. Kamu kurum ve kuruluşlarının, özel ve/veya tüzel kişiler ile belediyelerce gerçekleştirilecek altyapı çalışmalarını düzenler ve

¹⁴ ankara.bel.tr/genel-sekreter-yardimcisi-vedat-ucpinar/fen-isleri-dairesi-baskanligi/aykome-sube-mudurlugu (erişim tarihi: 25.05.2019)

koordine ederek ruhsatlandırılmalarını sağlar. Yatırımı yapan kamu kurum ve kuruluşlarının taslak programlarını birleştirerek kesin bir taslak program hazırlar ve onaya sunar. Birden fazla kurumun aynı yer ve zamanda yapmaları gereken yatırımları ortak program taslağına alır AYKOME'nin onayına sunar ve ortak programa alınmayan yatırımlar için ruhsat verilmesini teklif eder. Ruhsatsız kazı yapılması durumunda bu kazıların engellenmesini sağlar ve ruhsatsız kazı yapanlar hakkında işlemler yapar. Ortak programa dâhil edilen yatırımlar için uygun inşaat tipini belirler, ihale dosyası hazırlar ve ihale durumunda ihale komisyonunun sekreteryaya görevini üstlenir. Sağlık, güvenlik ve doğal afet gibi önceden belirlenmesi mümkün olmayan ve aciliyet gerektiren durumlarda kazı izni verir (Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliğı, 2006: Madde 12).

2.4.2.2 Altyapı Koordinasyon Merkezi Görev ve Yetkileri

Altyapı koordinasyon merkezinin görevlerinden biri; kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar tarafından büyükşehir bünyesinde gerçekleştirilecek altyapı yatırımları için kalkınma planını ve yıllık programlara uygun olarak yapılacak taslak programları birleştirmek, bu programları kesin program haline getirmektir. Bu programların oluşturulabilmesi için, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar altyapı koordinasyon merkezinin talep edeceği her türden veri, bilgi ve belgeyi vermek mecburiyetindedirler (Selçuk, 2014: 66).

Altyapı programlarının hazır hale getirilmesi, oluşturulan taslakların birleştirilip kesinleştirilmesi ve üstyapı ile altyapı arasındaki koordinasyonun sağlanması da AYKOME'nin bir diğer görevidir. Ayrıca kesin programlarda ortaya çıkan; kurum ve kuruluşların aynı anda yapmaları gereken çalışmaların ortak programa dâhil edilmesinden de sorumludur. Ortak programa dâhil edilmeyen altyapı yatırımlarında ise kurul ilgili büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerine bir program belirler. Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin bu programın amacına ulaşması için kendi bütçelerinden harcama yapmalarını sağlar ve bu doğrultuda programın gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini denetler. Bunun yanında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu yürürlüğe girmeden önce ortak programa dâhil edilen altyapı hizmetlerinin finansman giderlerinin karşılanması için kurulması öngörülen AYKOME fonu yerine 2006 yılında yürürlüğe giren AYKOME Yönetmeliğıyle birlikte "Altyapı Yatırım Hesabı" kurulması öngörülmüştür. Bu uygulamanın öncekinden ayırt edici farkı, tüzel kişiliğinin ve saymanlığının olmaması, kazı izinlerinden sağlanan zemin tahrip bedeli gelirlerinin altyapı yatırım hesabının gelirlerine eklenmesidir. AYKOME bünyesindeki AYKOME birimi ortak programa dâhil edilen altyapı hizmetlerinin

daha verimli bir şekilde yapılabilmesi adına “Altyapı Yatırım Hesabı” adında bir hesap oluşturmakla mükelleftir (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 13; Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezi Yönetmeliği, 2006: Madde 14).

Yeni imar çalışmaları yapıldığı sırada; daha önceden imar planı yapılmayan alanlarda inşa edilmiş olan mevcut tesislerin bu yeni plana uygun hale getirilmesi de AYKOME'nin görevlerindedir (Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezi Yönetmeliği, 2006: Madde 8/d).

AYKOME kurulu, yapılacak kazılarda eşgüdümün sağlanması adına kazı tarihleri belirler, bu tarihler dışında acil hallerde kazı yapılması gereken durumlarda büyükşehir belediye başkanına veya AYKOME birimi yöneticisine yetki verir, altyapı konusunda kazı yapacak olan gerçek ve tüzel kişilere de izin ve kazı ruhsatı verir, buna ilişkin bedeli belirler. Ayrıca AYKOME'ye katılan tüm kurum ve kuruluşların AYKOME'nin yetki alanı dâhilinde kullanacakları malzemelerle ilgili gerekli standartları saptamak ve gerekli görülen hususlarda UKOME ile işbirliği yapmak da görevlerinden bazılarıdır (Dönmez, 2013: 1344).

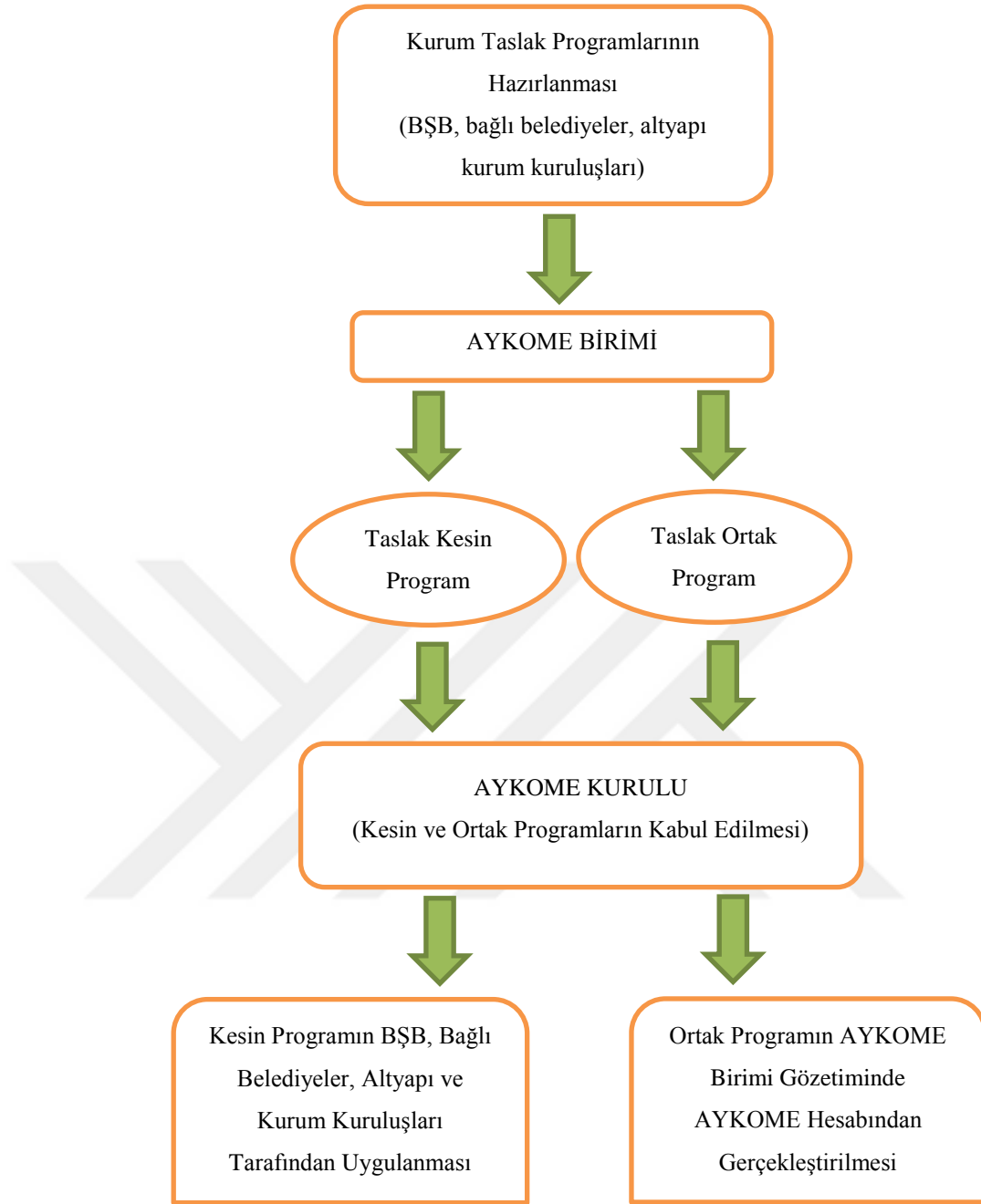
Şekil 2.2 AYKOME Karar Mekanizması

Kaynak: Konya Büyükşehir Belediyesi AYKOME Projesi¹⁵

2.4.2.3 Altyapı Koordinasyonunun Planlanması

Büyükşehir belediyelerinde altyapı hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili planlama, yürütme ve izleme aşamaları; Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği'nde belirtilen esaslara göre gerçekleştirilmektedir. Altyapı hizmetlerinin iyi bir şekilde koordine edilmesi ise yapılacak altyapı çalışmalarının; bu kanun ve yönetmelikte belirtilen şekilde planlanması ile yakından ilişkilidir. Koordinasyon planları oluşturulurken bu planlara esas teşkil edecek bilgilerin kaynağı BŞB, bağlı belediyeler ve altyapı kurum-kuruluşlarının belirlediği yatırım programlarıdır. Bu sebeple BŞB, bağlı belediyeler, kurum ve kuruluşların yatırım programlarını büyük değişimlere gitmeden devam ettirmesi ve bu programların gerçekçi, uygulanabilir olması altyapı koordinasyonunun planlanmasının daha sağlıklı olmasını sağlamaktadır (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 9).

¹⁵ <http://www.konya.bel.tr/sayfadetay.php?sayfaID=76> (erişim tarihi: 13.01.2018)

Şekil 2.3 Koordinasyonun Planlama Süreci

Kaynak: T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 74

BŞB Kanunu ve BŞB Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği'ne göre koordinasyonun planlanması; BŞB, bağlı belediyelerin, altyapı kurum ve kuruluşlarının gelecek yılın taslak altyapı yatırım programlarını Eylül ayı bitmeden AYKOME birimine iletmesi ile başlamaktadır. Bu sürecin bitiminden sonra AYKOME birimi; kendisine ulaşan taslak programları birleştirmekte, taslak programlarda öngörülen çalışmaların başlama ve bitirme

tarihlerini, tranşelerin¹⁶ uzunluğunu, işin önem ve gereğini, ana yol ve tali yol durumlarını, yolun kaplama tipini ve diğer etkenleri göz önünde bulundurarak, belediye sınırları dâhilinde o yıl gerçekleştirilecek altyapı yatırımlarını kesin taslak programa dönüştürmektedir. Oluşturulan bu kesin taslak program dâhilinde yapılacak çalışmalardan; BŞB, bağlı belediyelerden, kurum ve kuruluşlardan iki veya daha fazlasının eş zamanlı olarak yapması gerekenler ise taslak ortak programa alınmaktadır. Daha sonra AYKOME birimi tarafından AYKOME kuruluna ulaştırılan bu taslak kesin program ve taslak ortak programlar; AYKOME kurulu tarafından incelenir, kesin ve ortak programların uygulanması aşamasına geçilir (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 9-74).

2.4.3 Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME)

5216 sayılı yasa dâhilinde büyükşehir belediyelerinin hizmet yürüttüğü alanlar İstanbul ve Kocaeli dışında kalan 14 büyükşehir belediyesinde 20 ile 50 kilometrelik bir çap içerisinde bulunmaktaydı. Yine aynı yasa ile büyükşehir içerisindeki ulaşım hizmetlerinin sağlanması görevi büyükşehir belediyelerine, sınırlardaki il trafik komisyonlarının görevleri ise UKOME'ye verilmiştir. Daha sonra çıkarılan 6360 sayılı yasanın son haline göre büyükşehir belediye sayısı 30'a çıkarılmış, ayrıca bu belediyelerin yetkileri il sınırlarına kadar genişletilmiştir. Bu doğrultuda büyükşehir belediyelerinin yetkilerinin il sınırlarına genişletilmesine paralel olarak UKOME'nin de yetkileri il sınırlarına genişletilmiş, büyükşehirlerde İlçe Trafik Komisyonları ve İl Trafik Komisyonu yetkileri de sonlandırılmıştır (TBB UKOME Kılavuzu, 2014: 2).

5216 sayılı kanuna göre büyükşehir belediyeleri içindeki; kara, deniz, su, göl ve demiryolu ile yapılan çeşitli taşımacılık faaliyetlerinin koordinasyon içinde verimli bir şekilde yürütülmesi maksadıyla, büyükşehir belediye başkanı veya görevlendireceği kişinin başkanlığında, büyükşehir belediyesi yönetmeliğiyle çerçevesi çizilecek, kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 9.maddesi ile kurulan bu merkez, Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği ile de düzenlenmiştir. Bu yasa ile birlikte büyükşehir belediyesi dâhilindeki alanlarda ulaşım ve trafik ile ilgili kararlar alarak bu alanlarda planlama yapma ve koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir. Ulaşım Koordinasyon Merkezi'nin toplu taşıma ve trafik ile alakalı olarak aldığı kararlar; büyükşehir

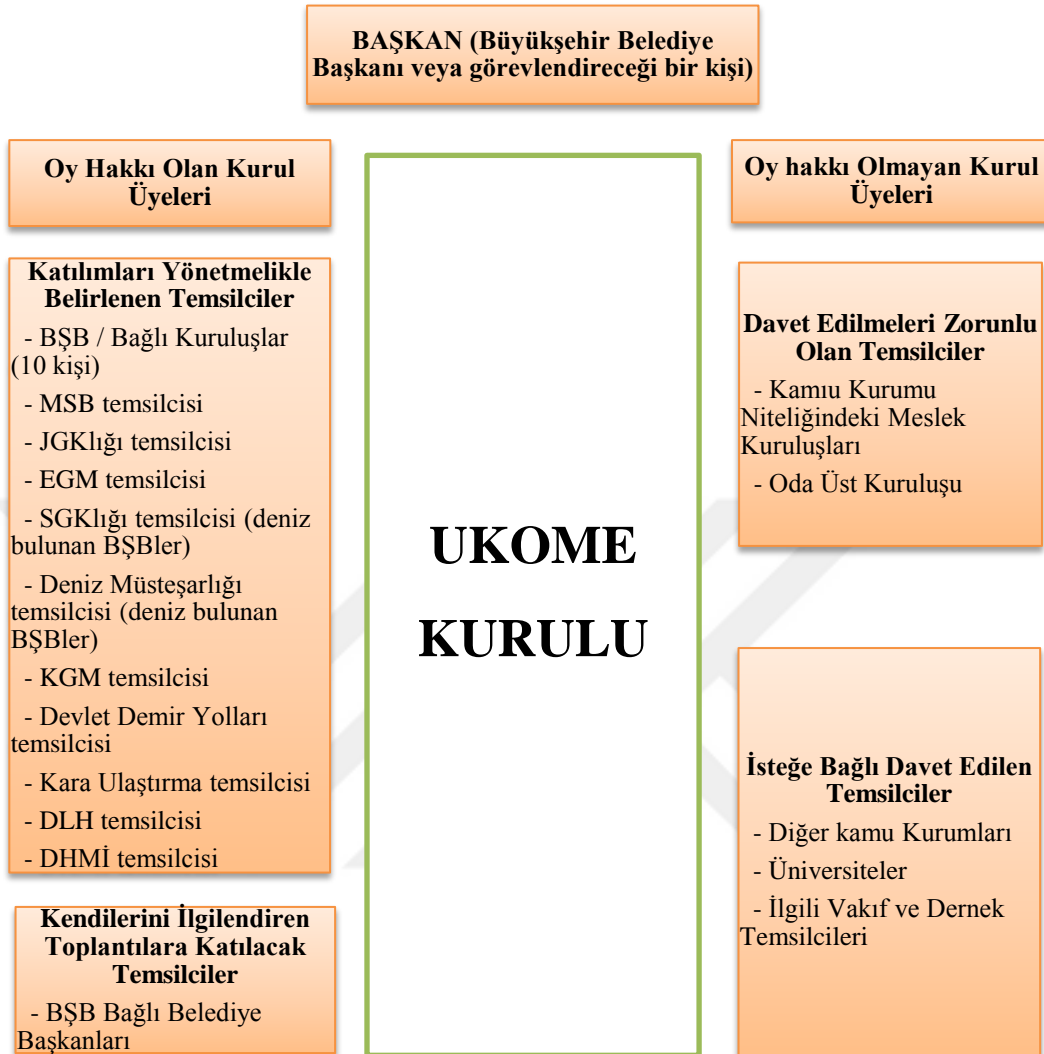
¹⁶ Tranşe: Altyapı tesislerinin içine yerleştirildiği ve üstünün usulüne uygun bir şekilde kapatılarak eski hale getirilmesi gereken her türlü çukur ve hendek kazısı. <http://www.serki.com/index.php?bolumsec=terimler&id=99t5ra> (erişim tarihi: 21.11.2018).

belediyesi dâhilindeki belediyeler, kamu kurum-kuruluşları ve diğer ilgililer için bağlayıcıdır (Erkul, 2010: 70). Trafik faaliyetlerinin planlaması, koordinasyonu, ulaşım güzergâhlarının belirlenmesi, taksi, dolmuş ve servis araçlarının durak ve araç park yerlerinin, sayılarının belirlenmesi görevlerine dair yetkiler ve il trafik komisyonunun yetkileri de Ulaşım Koordinasyon Merkezi'nin sorumluluğuna verilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004: Madde 9).

Ulaşım Koordinasyon Merkezi'nin başkanlığı büyükşehir belediye başkanı ya da onun görevlendireceği bir kişi tarafından yürütülmektedir. UKOME'nin kalan temsilcileri ise İçişleri Bakanlığı'nın çıkardığı Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği ile belirlenmektedir. Bu yönetmeliğe göre kurul onu büyükşehir belediyesi yetkilileri, 11'i merkezi yönetim yetkilileri olmak üzere toplam 21 üyeden oluşmaktadır. Şekil 2.4'te belirtildiği gibi ilgili yönetmeliğin 17. maddesi'ne göre UKOME'nin bu üyeleri, büyükşehir belediye başkanı veya onun vazifelendireceği kişinin başkanlığında; büyükşehir belediye başkanı tarafından belediyenin ulaşım ve yatırımlarla ilgili daire ve işletmeleriyle bağlı kuruluşlardan en az şube müdürü seviyesinde görevlendireceği en fazla 10 kişi, Milli Savunma Bakanlığı'nı temsilen bir kişi, Jandarma Genel Komutanlığı'nı temsilen bir kişi, Emniyet Genel Müdürlüğü'nü temsilen bir kişi, sınırları dâhilinde deniz bulunan BŞB'lerde Sahil Güvenlik Komutanlığı'nı ve Denizcilik Müsteşarlığı'nı temsilen birer kişi, Karayolları Genel müdürlüğünü temsilen bir kişi, Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü'nü temsilen bir kişi, Kara Ulaştırma Genel Müdürlüğü'nü temsilen bir kişi, Demiryollar, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğünü temsilen bir kişi, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü'nü temsilen bir kişi ve kendi belediyeleri ile ilgili ve belediyelerinin yetki alanı içerisinde oluşan, o belediyenin sınırları içerisinde başlayıp biten ulaşım konularında ilçe ve ilk kademe belediye başkanları veya görevlendirecekleri bir üyeden oluşmaktadır (Selçuk, 2014: 67; Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezi Yönetmeliği, 2006: Madde 17).

UKOME bünyesinde kurulda görüşülecek konuların ve taleplerin ön incelemesinin yapılması amacıyla bir alt komisyon da kurulabilmektedir. Bu doğrultuda UKOME'ye yapılan talepler önce alt komisyona iletilir alt komisyon talebi inceler ve görüşüyle birlikte bir rapor hazırlar. Daha sonra bu rapor UKOME kuruluna iletilir. Talep ve alt komisyonun raporu UKOME kurulunda incelenir ve karara bağlanır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus alt komisyonun alacağı kararların asla UKOME kararları yerine geçememesidir. Böyle bir durumda herhangi bir işlem yapılmadan sadece alt komisyonun aldığı karar ile düzenleme

yapılamaz. Eğer yapılır ise bu düzenlemeler İdari Yargı'ya intikal ettirilerek yetki yönünden bozulmaktadır (UKOME Kılavuzu, 2014: 12).

Şekil 2.4 UKOME Organizasyon Şeması

Kaynak: Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği, 2006: Madde 17

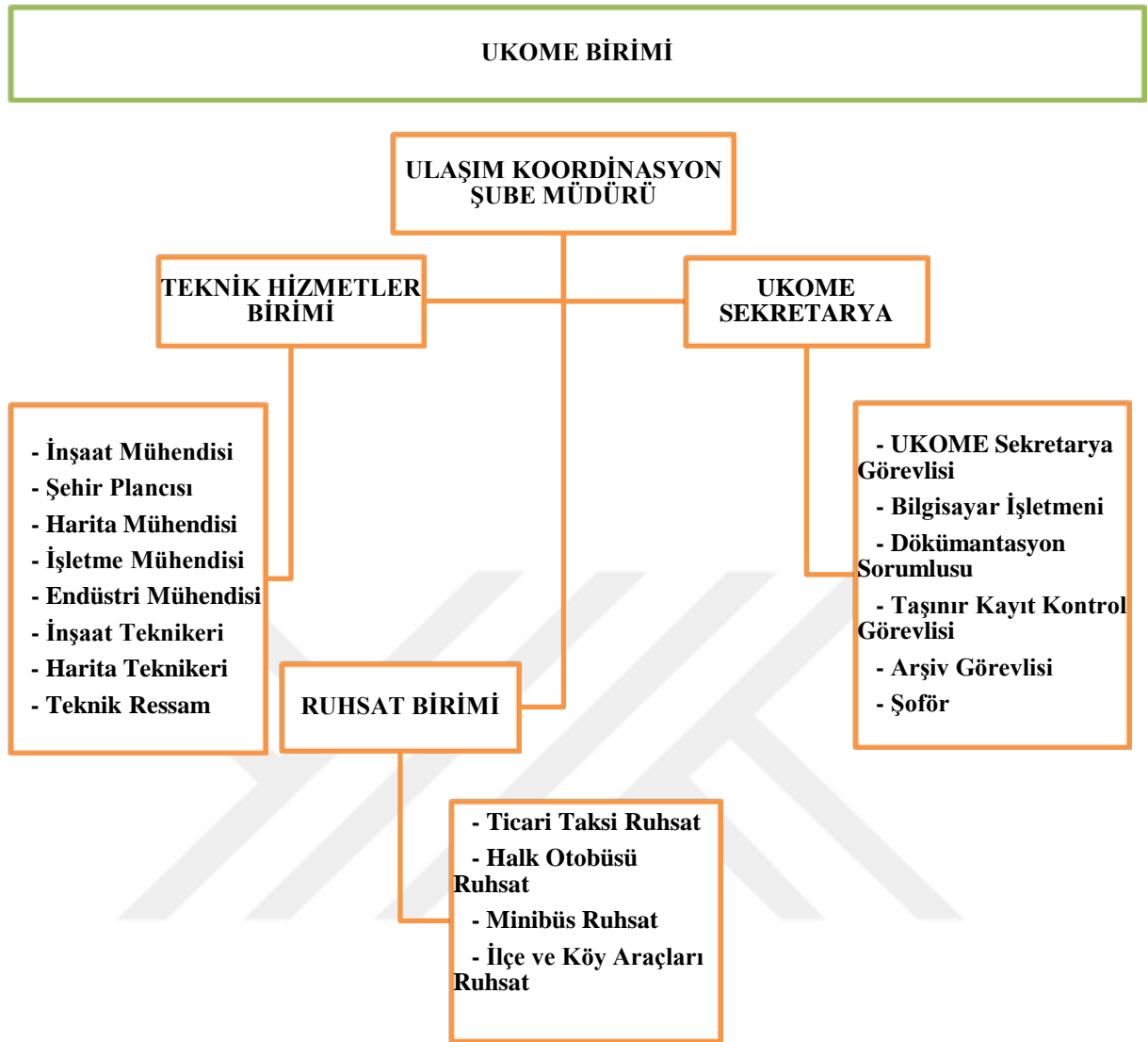
2.4.3.1 Ulaşım Koordinasyon Merkezi Birimleri

Birçok ülkede ulaşım kuruluşlarının çoğu, özel girişimcilerin elinde bulunmaktadır. Buna rağmen bu kuruluşların büyük bir kısmında hizmetlerin gerektirdiği altyapının büyüklüğü ve yarattığı dışsal kazançlardan dolayı kurum ve kuruluşlar üzerinde devletin müdahalede bulunduğu ve düzenleyici rol üstlendiği görülmektedir. Türkiye’de büyükşehir belediyelerinde ulaşım konusundaki bu düzenleyici rol 5216 sayılı yasa ile UKOME’ye verilmiştir. UKOME ise bu görev ve yetkilerini UKOME kurulunda aldığı kararlar ile kullanmaktadır.

Ulaşım Koordinasyon Merkezi, büyükşehirlerdeki Ulaşım Dairesi Başkanlığı'na bağlı bir müdürlüktür. Ulaşım Dairesi Başkanlığı ve UKOME konusunda birçok belediyede kendine özgü bir yapılanma bulunsa da genellikle Ulaşım Dairesi Başkanlığı; Ulaşım Planlama ve Koordinasyon Şube Müdürlüğü, Denetim ve Filo Takip Şube Müdürlüğü, Sinyalizasyon ve Altyapı Şube Müdürlüğü, Trafik Kontrol Şube Müdürlüğü ve UKOME Şube Müdürlüğü'nden oluşan beş şube müdürlüğü ile faaliyetlerini yürütmektedir¹⁷.

UKOME'nin sekretarya hizmetlerinin büyükşehir belediye başkanlığının oluşturacağı ulaşım koordinasyon birimi tarafından yürütüleceği Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliğinde düzenlenmiştir. Bu yönetmelik doğrultusunda oluşturulan Ulaşım Koordinasyon Birimi ise Şekil 5'te örnek olarak belirtildiği gibi Ulaşım Koordinasyon Şube Müdürü, Teknik Hizmetler Birimi, Ruhsat Birimi ve UKOME Sekretaryası olmak üzere dört birim halinde hizmetlerini yürütebilmektedir.

¹⁷ <https://www.ankara.bel.tr/genel-sekreter-yardimcisi-balamir-gundogdu/ulasim-dairesi-baskanligi> (erişim tarihi: 25.05.2019)

Şekil 2.5 UKOME Birimi Teşkilat Şeması

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği Büyükşehir Belediyeleri Ulaşım Koordinasyon Merkezi Kılavuzu, 2014: 6, Ankara.

UKOME birimi teşkilat yapısının tamamı Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği'ne göre bazı görev ve sorumluluklara sahiptir. Bu doğrultuda yönetmeliğe göre birim; başkanın emir ve talimatları doğrultusunda gündem hazırlamak ve bu gündemi üyelere duyurmak, UKOME toplantı görüşme tutanaklarını düzenlemek, toplantılarda alınan kararları yazmak ve üyelerin imzalarını tamamlatarak bunları ilgili mercilere göndermek, toplantılara üye gönderen kurum ve kuruluşlarla irtibatı sağlamak görevlerine sahiptir. Ayrıca büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde nazım planına uygun arazi kullanım ve ulaşım planlama çalışmaları çerçevesinde büyükşehir ulaşım planının yapılması için gereken ön çalışmaları yapmak ve bu çalışmaları kurula sunmak da

birimin görevlerindedir (Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği, 2006: Madde 21-22).

2.4.3.2 Ulaşım Koordinasyon Merkezi Görev ve Yetkileri

5216 sayılı yasada; büyükşehir belediyeleri içerisinde bulunan kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerindeki tüm hizmetlerde eşgüdümün sağlanması amacıyla büyükşehir belediye başkanı veya onun görevlendireceği bir kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu'nun görevlendireceği ilgili odanın temsilcisinin katılacağı Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME)'nin kurulması hüküm altına alınmıştır. Ayrıca kendi belediyelerini ilgilendiren konularda ilçe belediye başkanlarının da Ulaşım Koordinasyon Merkezi'ne üye olarak katılabileceği, gündemdeki konularla ilgili olarak belirlenmeyen ulaşım sektörü ile ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ihtisas meslek odalarının temsilcilerinin de davet edilerek görüşlerinin alınacağı belirtilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005: Madde 9).

Yine 5216 sayılı kanuna göre büyükşehir belediyelerinde trafik hizmetlerini planlama, koordinasyonunu sağlama ve güzergâhlarını belirleme yetkileri; taksi, dolmuş ve servis araçlarının durak ve araç park yerleri ile sayılarının tespit edilmesi yetkisi Ulaşım Koordinasyon Merkezi'ne verilmiş, büyükşehir sınırları içerisindeki İl Trafik Komisyonu'nun yetkilerinin de Ulaşım Koordinasyon Merkezi tarafından kullanılacağı belirtilmiştir (Şahin, 2017: 168).

UKOME kararları, büyükşehir belediye başkanının onayı ile yürürlüğe girerken; UKOME'nin toplu taşıma ile ilgili aldığı kararlar, belediyeler ve bütün kamu kurum ve kuruluşları ile ilgililer için bağlayıcı hale getirilmiştir (Şahin, 2017: 168).

UKOME'nin büyükşehir belediyesi dâhilinde elinde bulundurduğu görev, yetki ve sorumluluklar, 6360 sayılı yasanın büyükşehir belediyelerinin yetki alanlarını buldukları il sınırlarına kadar genişletmesiyle birlikte artmıştır.

2.4.3.3 Ulaşım Koordinasyon Merkezi İle Karayolları İlişkisi

Kent içerisinde ulaşım konusundaki hizmetlerin uyumlu ve düzenli bir şekilde yerine getirilebilmesi için büyükşehir belediyesi bünyesindeki Ulaşım Koordinasyon Merkezi ve Karayolları Genel Müdürlüğü'nün eşgüdüm içerisinde hareket etmeleri gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için Karayolları Trafik Yönetmeliği'nde UKOME ve KGM arasında bazı hususlarda görev ve yetki paylaşımı yapılmıştır.

Yönetmeliğin 122. maddesine göre; büyükşehirlerde ücretleri ile diğer usul ve esasları belirlenmek koşulu ile ihtiyaç duyulması durumunda; araç çekme, kurtarma ve götürme hizmetleri UKOME'ye verilmiştir. Diğer il ve ilçelerde ise il/ilçe trafik komisyonlarında karar alınmak suretiyle gerçek veya tüzel kişilere de yaptırılabilir (Karayolları Trafik Yönetmeliği, 1997: Madde 122).

19.02.2014 tarihinde Karayolları Trafik Yönetmeliği'nde yapılan değişikliklerle Karayolları Genel Müdürlüğü ve UKOME'nin sorumluluğundaki yollar daha keskin çizgilerle belirlenmiş, yetki alanları konusundaki problemler ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 100. maddesi'nin 8. fıkrası UKOME ve KGM'nin sorumluluk bölgelerini belirlemiştir. Bu fıkra göre; il/ilçe trafik komisyonları ile UKOME, yerleşim yeri içerisinden geçen bölünmüş devlet ve il yolları ile belediyelerin yapım ve bakımından mesul olduğu taşıma kapasitesi yüksek, can ve mal güvenliği açısından gerekli önlemlerin alındığı, yaya geçişlerinin alt ve üst geçişlerle sağlandığı bölünmüş karayollarında araç cinsleri için ayrı yarı olmak üzere hız sınırlarını 32km/s'ye, yerleşim yeri içinde bulunan diğer bölünmüş karayollarında ise 20 km/s'ye kadar arttırmaya yetkili kılınmıştır. Yine aynı fıkra göre il/ilçe trafik komisyonları ile UKOME, yerleşim yeri içerisinden geçen ve KGM'nin mesuliyetinde bulunan devlet ve il yollarında yapacağı hız artırımlarında, KGM'den yola dair alınması gerekli tedbirler ile yolun işletim hızına ilişkin bilgileri alarak bunları göz önünde bulundurur (Karayolları Trafik Yönetmeliği, 1997: Madde 100/8).

Yönetmelikte belirtilen bu fıkraya istinaden Eskişehir Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki UKOME Genel Kurulu 27 Şubat 2014 tarihinde yaptığı toplantıda, Karayolları mesuliyetinde olan çevre yollarındaki hız limitlerinin arttırılması konusunu görüşmüştür. 4 Mart 2014 tarihinde ise UKOME KGM'den bu konuda görüş istemiş; 18 Mart 2014 tarihinde KGM'den gönderilen yazıda ise "Yerinde yapılacak inceleme sonucu hazırlanacak rapor doğrultusunda karar verileceğinin uygun olacağı" belirtilmiştir. 28 Mart 2014 tarihinde UKOME, KGM'ye tekrar yazı göndererek konu ile ilgili görüş ve önerilerin "ivedilikle" yollanmasını talep etmiştir. Fakat yapılan yazışmalara rağmen KGM, UKOME'ye herhangi bir görüş ve öneri iletmemiş, UKOME de gönderilecek rapor nezdinde hız sınırları konusunda karar alacağından, hız sınırları hususunda herhangi bir karar alınamamıştır. Burada problemin yönetmeliğin yakın zamanda değiştirilmiş olmasından mı yoksa iletişim kanalındaki eksikliklerden mi kaynaklandığı bilinmemektedir. Fakat yapılan düzenlemenin hız sınırları konusunda alınacak kararları geciktirdiği aşikârdır¹⁸.

¹⁸ <http://www.milliyet.com.tr/ukome-hiz-limitleri-icin-karayollari-eskisehir-yerelhaber-199041/> (erişim tarihi: 01.01.2019)

UKOME ile KGM arasındaki ilişkiyi açıklayacak diğer bir örnek Sakarya ili Ferizli ilçesinde Karasu D650 Karayolu'na bağlanan tali yolun Sakarya Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki UKOME kararı gereği kapatılmasıdır. Taş ocakları ve beton santralleri için çalışan ağır tonajlı araçların karayollarına zarar vermesi, tali yolun bağlandığı noktada araçların anayola çıkışının trafik güvenliğini riske atması gibi sebeplerden dolayı UKOME kararına istinaden Karayolları yetkilileri tarafından bu yol 11 Temmuz 2017 tarihinde ulaşıma kapatılmıştır. Kararın UKOME tarafından alınması ve uygulanmasının Karayolları tarafından yapılması UKOME ile Karayolları arasındaki ilişkinin irdelenmesi açısından önemlidir¹⁹.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 01.04.2010 tarihinde yayınladığı bir genelge ile de Ulaşım Koordinasyon Merkezi'nin karayolları üzerinde idari yaptırım ve ceza uygulama konusundaki yetkileri sorgulanmıştır.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Jandarma Genel Komutanlığı'na, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'ne ve 81 ilin valiliğine gönderilen bu genelgede UKOME'nin ve il/ilçe trafik komisyonlarının yasaların açıkça suç saymadığı eylem ve fiillerden dolayı yaptırım ve ceza kararı alamayacağı belirtilmiştir. Yine UKOME'nin ya da il/ilçe trafik komisyonlarının 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda belirtilen trafikten men işleminin yürütülmesini gerektiren fiiller dışında önceden almış olduğu trafikten men kararları var ise bu kararlar doğrultusunda araçların trafikten men edilmemesi, bu hususta daha önceden alınmış trafikten men kararları var ise bu kararların iptal edilmesi ve ihlalle ilgili sadece yasalarda belirtilen yaptırımların uygulanması bildirilmiştir (2010/22 sayılı İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Genelgesi).

O halde ilgili yasalarda Ulaşım Koordinasyon Merkezi'nin karayollarındaki taşıtlar üzerinde cezai müeyyide yetkisi var mıdır gibi bir soruya karşılık; Ulaşım Koordinasyon Merkezi'nin cezai müeyyide yetkisinin büyükşehir belediye kanununda ve belediye kanununda düzenlenmediği ve trafikten men konusunda cezai müeyyide uygulama yetkisinin olmadığı bu genelgeden anlaşılmaktadır.

2.5 Koordinasyon Merkezleri Sorunlar Eleştiriler

Koordinasyon merkezlerinin geneline yönelik bazı eleştiriler ve problemler bulunurken, ayrı ayrı AYKOME ve UKOME özelinde de bazı eleştiri ve problemler bulunmaktadır. Koordinasyon merkezlerine genel olarak yöneltilecek en önemli eleştiri hem UKOME hem de AYKOME'de bulunan ilçelerin temsil oranı problemidir. İki merkezde de ilçeler kendilerini ilgilendiren konularda sadece bir oy hakkı ile temsil edilmekte, bu durum

¹⁹ <http://www.sanalbasin.com/ukome-istedi-karayollari-da-o-yolu-kapatti-23693828/> (erişim tarihi: 01.01.2019)

da ilçelerin demokratik olarak temsili konusunda problemlere yol açmaktadır. İki merkezi de ilgilendiren bir diğer problem ise bu merkezlerin cezai müeyyide yetkilerinin bulunmamasıdır. Bu sebeple bu merkezlerin caydırıcılığı bulunmamakta bu da merkezlerden alınan verimin azalmasına sebep olmaktadır.

AYKOME özelinde yapılacak ilk eleştiri altyapı koordinasyon merkezlerinde yasal düzenlemeler ile koordinasyona ilişkin düzenlemeler arasındaki farklılıklar noktasındadır. Koordinasyon konusundaki düzenlemeler; büyükşehir belediyeleri, su, gaz, telekomünikasyon gibi altyapı hizmeti veren yatırımcı kurum ve kuruluşları kapsarken, yasal düzenlemeler ise altyapı hizmeti veren kurumların tamamını kamu kurumu olarak ele almıştır. Ayrıca özelleştirmelerin getirdiği değişiklikler doğrultusunda, artık özel hukuk hükümlerine tabi olan kurumların durumlarına göre ve bu kurumlarla altyapı çalışmaları noktasında koordinasyonun sağlanabilmesi için yeni düzenlemeler yapılmamıştır. Bu durumun bir sonucu olarak da AYKOME kurulunun aldığı ortak program kararları kamu kurum ve kuruluşları için bağlayıcı olmakta, özel kurum ve kuruluşlar için ise bağlayıcı olmamaktadır. Dolayısı ile ortak yatırım programlarının yapılması ve uygulanması zorlaşmaktadır (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 3-8).

AYKOME'nin altyapı çalışmalarında eşgüdümü sağlayabilmesinin ön koşulu, yapılacak çalışmaların olabilecek en iyi şekilde planlanmasıdır. Belediyeler ve altyapı kuruluşlarının yatırım programlarının bu planların kaynağını oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kuruluşların altyapı çalışmalarını gerçekleştirme ve sürdürme hususundaki planlamalarının ve tarihlerinin farklı olması veya uygulanması mümkün olmayan programlar oluşturmaları bütüncül bir planın oluşturulamamasına yol açmaktadır. Altyapı koordinasyonlarının sağlanması amacıyla yapılan kaynak aktarımının AYKOME Yönetmeliği'nde belirtilen tarihlerde gerçekleştirilmemesi de yapılacak planlamalarda problemlere neden olmaktadır. Süresi aşılarak yapılan bu kaynak aktarımları da yapılacak işin-işlemlerin gecikmesine ve etkinliğini yitirmesine yol açmaktadır (Özdemir vd, 2016: 1187; Çöpoğlu, 2017: 115).

AYKOME'nin koordinasyonunu sağladığı yatırım programları bir diğer eleştiri konusunu oluşturmaktadır. Yatırım programları oluşturulurken ve bu programların gerçekleştirilmeleri aşamalarında altyapı kurumlarının yatırım öncelikleri, bütçeleme sistemlerindeki farklılıklar, kurumların programlarından sapmadan çalışmalarını yürütme ihtimallerinin az olması, taslak programda belirtmedikleri yatırımları yapmaları, taslak programların zamanında AYKOME'ye ulaşmaması, ulaştırılan taslak programların ise içeriklerinde bilgi eksiği bulunması gibi problemler ortak veya kesin yatırım programlarının

bir bütün halinde gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu durumlar BŞB, ilçe belediyeleri ve altyapı hizmetleri sağlayan kurumların kent içindeki altyapı yatırımlarını birbirlerinden habersiz bir şekilde yürütmesine ve AYKOME'nin eşgüdümü sağlayamamasına yol açmaktadır (Özdemir vd., 2016: 1187). Hâlbuki bu altyapı yatırımlarında kaynak ve ihtiyaç planlamasını içeren ortak ve kesin programların tam olarak yapılması sayesinde kazı, asfalt, kaldırım yapımı-onarımı gibi belediyelere en büyük yükü getiren çalışmalardan bazılarının maliyetlerinin azaltılması sağlanabilmektedir. Fakat ortak program adı altında yürütülen büyükşehir belediyelerindeki altyapı hizmet çalışmalarının büyük bir çoğunluğu sadece dere ıslahı, tünel yapımı, altgeçit yapımı, kavşak yapımı ya da düzenlemesi, yol genişletme çalışmalarından meydana gelmektedir. Ayrıca ortak program dâhilindeki hizmetlerin yerine getirilmesinde altyapı yatırım hesabı oluşturulması; bu doğrultuda belediye, kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerine ödenek konulması yasal düzenlemelerde yer alırken özel şirketlerin buradaki durumuna bir açıklık kazandırılmamıştır. Bu durumlar dolayısıyla altyapı çalışmalarının eşgüdüm halinde gerçekleştirilmesi için mevzuatta belirtilen planlama ve uygulama evreleri hemen hemen hiçbir büyükşehir belediyesinde tam olarak yürütülememektedir (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 3-13).

Altyapı hizmetlerinin sunumuna ilişkin, koordinasyon merkezlerinin işlerliğine yönelik ortaya konulan yasal düzenlemeler büyükşehir belediyelerinin bazılarında hayata geçirilememiş, bu doğrultuda AYKOME kurulunun toplanması belirli bir düzene bağlanamamıştır. Çoğu büyükşehir belediyelerinde AYKOME toplantıları düzenli olarak yapılsa bile bu kurullarda işlevsel kararlar alınamamıştır. Kurulların sekretarya birimleri ise büyükşehir belediyelerinin bazılarında hiç kurulmamış bazılarında ise kurulan birimler yetersiz kalmıştır. Ayrıca yapılan AYKOME toplantılarında alınan kararların çoğu tavsiye niteliğinden öteye geçememekte, uzun dönemde yapılacak altyapı çalışmaları hakkında koordinasyon sağlanması gerekirken bu durum kurumların kısa dönemde yapacakları çalışmalar hakkında diğer kurumları bilgilendirmesiyle sınırlı kalmaktadır (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 8).

AYKOME'nin uygulamada altyapı koordinasyon faaliyetlerinin takip edilmesi ve mükerrerliklerin önlenmesinde sahip olduğu tek araç altyapı hizmetlerini sağlayan kurumlara verdiği kazı izni verme yetkisidir. Fakat bu yetki de büyükşehir belediyelerinin çoğunda etkili bir şekilde kullanılamamaktadır. Kazı izinleri verilirken; bu izinlerin altyapı kurumlarının sundukları taslak program ya da kesin program ile uygunluğunun denetlenmesi ve altyapı koordinasyon kurulunda iznin karara bağlanması sağlanamamaktadır. Ayrıca çalışmaların programlara uygun bir şekilde ilerleyebilmesi için kazı faaliyetlerinin denetlenmesi

gerekmektedir. Fakat kazı faaliyetlerini kontrol etmek amacıyla belirlenmiş bir izleme sistemi yoktur. Kaçak kazıların az da olsa tespit edildiği durumlarda ise mevzuatta cezalar açık ve net bir şekilde düzenlenmediği için (kanunlarda ceza kesilebileceğine dair hüküm bulunmakta fakat ceza tahsilatına dair bir tanımlama bulunmamaktadır) genellikle cezai işlem uygulanamamaktadır (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 11; Özdemir vd., 2016: 1186; Çöpoğlu, 2017: 116).

UKOME'nin işleyişi konusunda da eleştiriler/problemler bulunmaktadır. Bunlardan ilki UKOME'nin cezai müeyyide yetkisine yöneliktir. Her ne kadar 5216 sayılı kanun belediyelere kendi sınırları dâhilinde trafik hizmetlerini planlama, koordinasyonunu sağlama, güzergâhlarını belirleme gibi yetkiler verse de karşılığında kanunla herhangi bir yaptırım düzenlememiştir. İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişleri'nin İstanbul ili dâhilinde yaptığı denetimlerde UKOME'nin kararları uyarınca trafik zabıtası tarafından araçların trafikten menine ilişkin kararlar alındığı görülmüş, bu doğrultuda İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü 01.04.2010 tarihinde UKOME Kararlarının Uygulanması Hakkında Genelge (EGM) yayımlamıştır. Jandarma Genel Komutanlığına, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'ne ve 81 İlin Valiliği'ne gönderilen bu genelgeye göre yaşanan problemlerin giderilmesi maksadıyla; UKOME ve il/ilçe trafik komisyonlarının kanunlarda açıkça suç sayılmayan eylem ve işlemlerden dolayı idari yaptırım ve cezai karar almayacağı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda geçen men işlemini gerektiren fiiller hariç olmak üzere, UKOME ya da il/ilçe trafik komisyonu tarafından daha önce alınan trafikten men kararlarının uygulanmayacağı, alınmış olan men kararları var ise bu kararların iptal edileceği, yapılan ihlallerle ilgili olarak kanunlarda belirtilen yaptırımların uygulanacağı belirtilmiştir²⁰.

Bir diğer eleştiri UKOME kararlarının idari yargıdan dönmeleri hususundadır. UKOME kararlarının bazıları bir plan, proje veya teknik bir rapor doğrultusunda alınmamakta ya da müktesep haklara dokunmakta yada onları korumamakta, bu durumda da alınan kararlar İdari Yargı tarafından iptal edilmektedir. Ayrıca ilçe belediye başkanı veya temsilcisi kendi belediyelerini ilgilendiren konuların görüşüldüğü toplantılara katılmadığı zaman da bu toplantılarda alınan kararlar şekil yönünden bozulmaktadır (Türkiye Belediyeler Birliği Büyükşehir Belediyeleri Ulaşım Koordinasyon Merkezi Kılavuzu, 2014: 12).

UKOME ile KGM arasında da bazı yetki problemleri bulunmaktadır. Bu problemlerin bir kısmı 2014 yılında yapılan Karayolları Trafik Yönetmeliği'ndeki değişikliklerle çözülsede hala KGM ve UKOME arasında bazı sıkıntılar mevcuttur. Yetki alanları sıkıntısı dışında

²⁰ https://www.yerelnet.org.tr/basvuru_kaynaklari/yy_mevzuati/mevzuat_detay.php?kod=699&turu=ge (erişim tarihi: 09.12.2018)

KGM'den görüş alınması gereken durumlarda da bazı problemler oluşabilmektedir. Örneğin KGM'den görüş alınması gereken durumlarda KGM görüş belirtmez ise UKOME'nin alacağı kararlarda gecikmeler olabilmekte, bu hususta KGM'ye herhangi bir yaptırım uygulanmamaktadır²¹.

2.6 Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB)

İl özel idareleri Türkiye yerel yönetimler tarihinde önemli bir yere sahiptir. Fransız il (department) sistemi örnek alınarak 1864 Vilayet Nizamnamesi ile kurulmuş olan il özel idareleri vilayet umum meclisi ile yönetim sistemine katılmıştır (Çetin, 2015: 252). Kanun-i Esasi'den sonra da il özel idareleri konusunda düzenlemeler devam etmiştir. İl özel idareleri 1913 yılından başlayıp 1987 yılına kadar İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı ile yönetilmişler, aynı zamanda bu yasa ile tüzel kişilik kazanmışlardır. Yine bu yasa ile valilik güçlendirilmiştir. 1913 yılında yürürlüğe giren bu kanun geçici olarak düzenlenmiş olmasına rağmen yetmiş dört yıl yürürlükte kalmıştır. 1987 yılına gelindiğinde ise il özel idareleri 3360 sayılı İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatının Adının ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun ile il özel idareleri yeniden düzenlenmiştir²². İlerleyen tarihlerde bu yasa da zamanın ihtiyaçlarına cevap verememeye başlamış, bu doğrultuda 2005 yılında 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu çıkarılarak merkezi yönetime ait yetki ve görevlerin bir kısmının il özel idarelerine aktarılması, yerel sorunların yerinde çözülmesi, katılımcı ve hesap verebilir bir yönetim oluşturulması sağlanmak amaçlanmıştır (Azaklı ve Tek, 2016: 235-237; Es ve Şengül, 2008: 134).

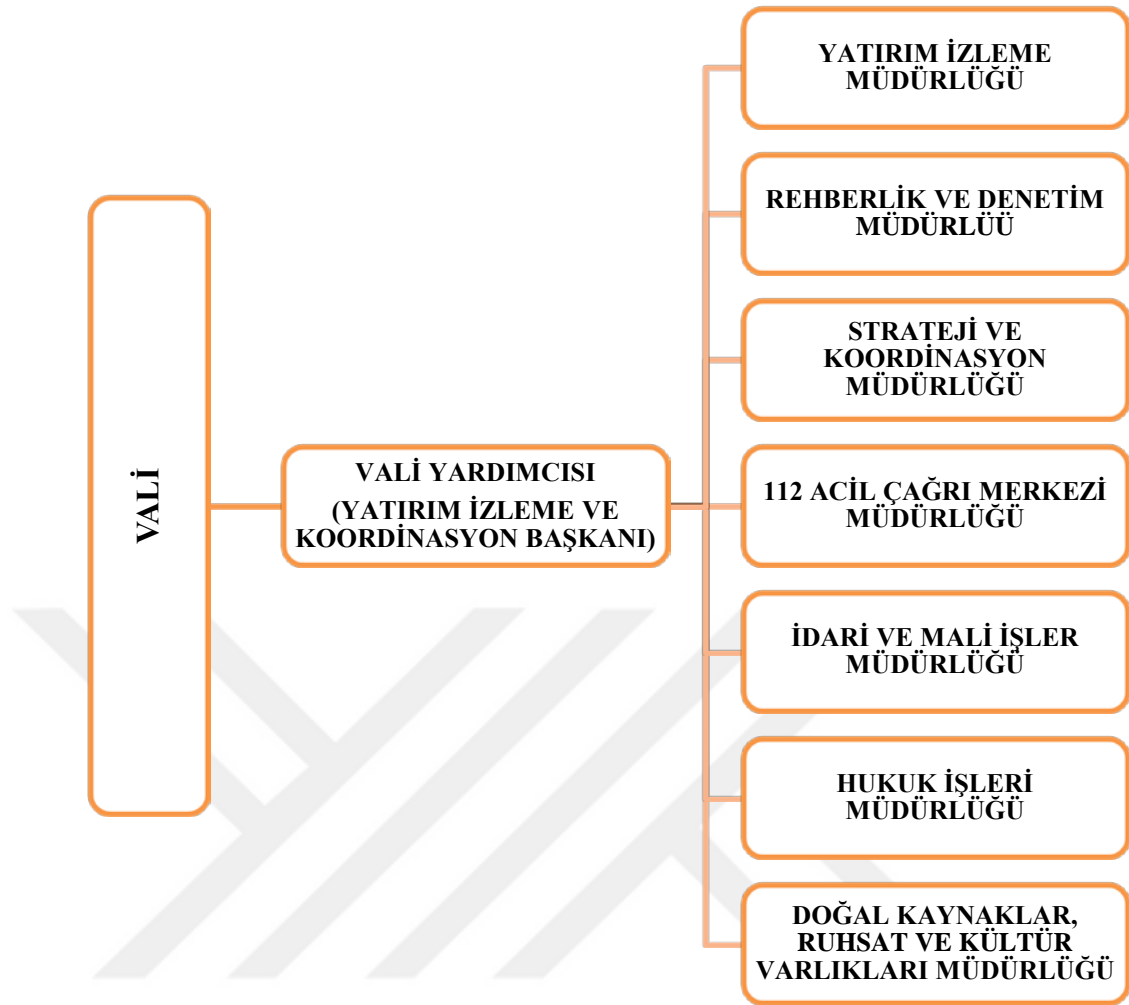
2012 yılının sonunda yürürlüğe giren 6360 sayılı yasanın 1. maddesinin 5. fıkrası ile büyükşehir belediyelerindeki il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve diğer mevzuatlarla il özel idarelerine verilen yetki, görev ve sorumluluklar ilgisine göre kurum ve kuruluşların kullanılması ve yerine getirilmesi kararlaştırılmıştır. Aynı kanununa dayanılarak büyükşehir olan tüm illerdeki il özel idarelerince kullanılan haklar ve yetkiler ile yürütülen görevler, yeni kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'na (YİKOB) devredilmiştir. Büyükşehir olmayan illerde ise il özel idaresinin yapısı değiştirilmiştir.

²¹ <http://www.milliyet.com.tr/ukome-hiz-limitleri-icin-karayollari-eskisehir-yerelhaber-199041/> (erişim tarihi: 01.01.2019)

²² 13 Mart 1913 Tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatının Adının ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun, 1987

YİKOB Şekil 2.6’da belirtildiği gibi 4’ü idari 3’ü teknik toplam yedi müdürlükten oluşmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu ilin kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet ve yatırımlarının etkin ve verimli bir şekilde yapılması, bu yatırımların izlenmesi, koordinasyonunun sağlanması; bununla beraber acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin yapılması, yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması gibi görevleri vardır. Ayrıca YİKOB, bulunduğu ilin tanıtımının yapılması, gerekli olduğunda merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılmasının sağlanması, bu yatırımların koordinasyonunun yapılması, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik ederek bunların denetlenmesini sağlamak görevlerini de yürütmekle sorumludur. Adli ve askeri teşkilat müstesna, taşradaki merkezi idari birimlerin faaliyetleri hakkında yıllık rapor hazırlayıp Cumhurbaşkanlığı’na ve bağlı veya ilgili olduğu bakanlıklara göndermek de YİKOB’un görevlerindedir. Bu raporlar ilgili birimlerin hizmet ve faaliyetlerinin etkinliği, verimliliği ve kurumların stratejik plan ve performans programlarına uygun yapılıp yapılmadığı konularında hazırlanıp valiye iletilir. Valinin incelemesinden sonra Cumhurbaşkanlığı’na ve kurumların bağlı veya ilgili olduğu bakanlığa iletilir. Raporlar yıllık olarak hazırlanmakta olup, gelecek yılın şubat ayı bitmeden bu mercilere gönderilmek zorundadır (Kuran, 2015: 210; Muratoğlu, 2015: 81-82)²³.

²³ 6360 sayılı On Üç İilde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

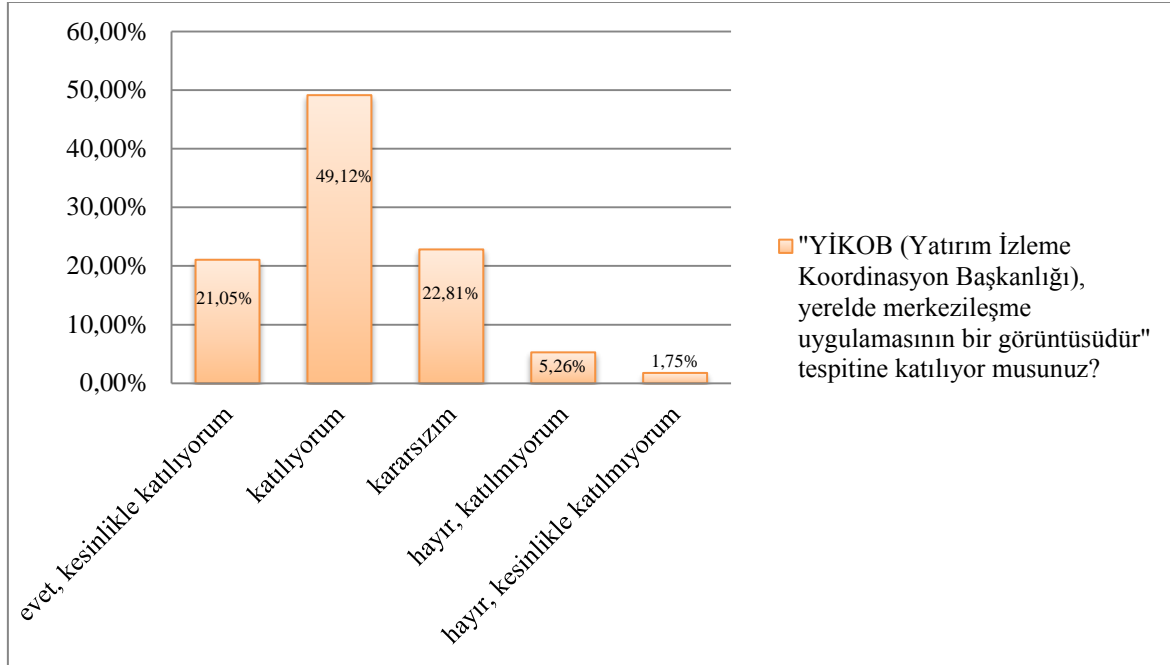
Şekil 2.6 Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı Teşkilat Yapısı

Kaynak: <http://www.konyayikob.gov.tr/teskilat-semasi> (erişim tarihi: 27.11.2018).

YİKOB bir nevi, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde il özel idarelerinin kaldırılmasıyla oluşan boşluğu doldurmak düşüncesiyle oluşturulmuştur. YİKOB çalışmaları illerde valilik, ilçelerde de kaymakamlar tarafından yürütülmektedir. Bakanlıklar ve diğer merkezi idarelerden aktarılan kaynaklar ile bir nevi yardımcı merkezi kuvvet olarak görev yapmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın yerel bir teşkilatı olarak valiye bağlı bulunmaktadır. İllerdeki kamu kurum ve kuruluşlarının yürütmesi gereken yatırım ve hizmet faaliyetlerinin aksaması halinde, valinin talimatıyla söz konusu hizmet ve yatırımları yerine getirmektedir (Çetin, 2015: 256-258).

Kısaca bu başkanlığın valinin ildeki kapasitesini artırdığı, yetkilerini genişlettiği söylenilebilmektedir. Bu da merkezi yönetimin yerel birimler üzerindeki idari vesayet yetkisinin bu başkanlık aracılığı ile arttırıldığı anlamına gelmektedir. Özellikle YİKOB'un görevi ve elinde bulundurduğu yetkiler yerel yönetimlerin merkezileşme eğilimlerini gündeme getirmektedir.

Yerel yönetimlerde merkezileşme konusu, önemi gereği akademisyenlere uygulanan 6360 sayılı kanun ve yerel yönetim reformlarına ilişkin ankete de dâhil edilmiş, ankette katılımcılara “YİKOB’un yerelde merkezileşme uygulamasının bir görüntüsü olduğu tespitine katılıp katılmadıkları” sorulmuştur.

Grafik 2.1: YİKOB’un Yerelde Merkezileşme Üzerinde Etkisi

Kaynak: Çöpoğlu, 2017: 186

Ankete göre akademisyenlerin %70 civarı YİKOB’un merkezileşme aracı olduğunu düşünmektedir. %23’ü kararsız, %7’si ise YİKOB’u merkezileşme uygulamasının bir görüntüsü olarak görmemektedir (Çöpoğlu, 2017: 187). Akademisyenler bazında alınan bu sonuçlar YİKOB’un yerel yönetimlerin merkezileştirilmesine yönelik adımlar olduğunu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca bu başkanlık aracılığı ile merkezi yönetimin idari vesayet yetkisini kullanması demokratik açıdan da kusurlu görülmektedir (Çetin, 2015: 259).

2.7 Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM)

İnsanların kontrolü dışında gelişen doğal afetler, aniden vukuu bularak mal ve can kayıplarına sebebiyet verebilecek tehlikeli olaylardır. Türkiye de Alp – Himalaya deprem kuşağı üzerinde yer aldığından dolayı doğal afetler konusunda oldukça riskli bir konuma sahiptir. Bu sebeple Türkiye depremler, toprak kaymaları, su baskınları, erozyon, kaya ve çığ düşmeleri gibi doğal afetlere karşı her an tetikte olmalıdır. Özellikle Türkiye denildiğinde ise akla ilk olarak depremler gelmektedir. Bunun sebebi etkileri bakımından doğal afetler sıralamasında depremlerin %61 ile başı çekiyor olmasıdır. Doğal afetler sıralaması daha sonra

%15 toprak kayması, %14 sel, %5 kaya düşmesi, %4 yangın ve %1 çığ şeklinde devam etmektedir (Yücel, 2011: 62). Ayrıca Türkiye topraklarının %66'sı birinci ve ikinci derece deprem bölgeleri içerisinde bulunmaktadır.

Afetlerin yarattığı felaketleri önlemek mümkün olmasa da oluşan hasarları en aza indirmek, öncesinde gereken tedbirleri almak bazı kurum ve kuruluşlar aracılığıyla mümkün olabilmektedir. Bu kurum ve kuruluşların oluşturulması ve geliştirilmesi afet yönetimi ve koordinasyon başlığı altında toplanmış, bu konudaki çalışmalar da 17 Ağustos Depremi ile birlikte hız kazanmıştır²⁴.

Bu doğrultuda 17 Ağustos 1999 Depremi'nden sonra 12 Aralık 2000 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Afet Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. Merkezin görevi; oluşma ihtimali bulunan her türlü doğal afetin öncesinden bitimine kadar olan sürede, afetin en az zararla atlatılmasını sağlamak amacıyla, İBB ve bağlı kurumlar arasında iş bölümü, koordinasyon, işbirliğini sağlamak, İstanbul Valiliği, İBB Başkanı ve AFAD'dan gelecek talimatlar doğrultusunda belediyenin üzerine düşen hususları koordine etmektir. AKOM sadece İstanbul'da değil Türkiye'nin farklı noktalarında meydana gelen afet ve acil durumlarda da; afetin büyüklüğü, yeri ve türüne göre kendi koordinasyonu altında İBB birimlerinden oluşan arama kurtarma, sağlık, gıda, su, atık yönetimi, ilaçlama gibi ekipleri harekete geçirebilmekte ve yardım malzemelerini afetin olduğu bölgelere göndererek gereken çalışmaları da yapabilmektedir²⁵.

Afet Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü itfaiye daire başkanlığına bağlı olarak görevini yürütmektedir. Olası afet ve acil durumlarda bütün belediye birimlerinin personel, araç ve ekipmanları merkezin koordinasyonunda hizmet vermektedir. Ayrıca olası afet durumunda Afet Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü; ihbarlarını AKOM komuta, itfaiye komuta, yol bakım komuta ve İSKİ komuta merkezleri ve Beyaz Masa aracılığıyla alıp ona göre değerlendirmeler yapmaktadır.

Afet Koordinasyon Merkezleri İstanbul'dan sonra diğer belediyelere de örnek olmuş; Ankara, Antalya, Bursa gibi belediyelerin bünyesinde de afet koordinasyon merkezleri oluşturulmuştur.

Afet Koordinasyon Merkezi oluşabilecek bir afet veya acil durumda AKOM bünyesindeki itfaiye yetkilisi ve komuta merkezleri üzerinden gerekli iletişimi sağlamaktadır. Ayrıca karasal hatlar, telsiz sistemleri ve uydu telefonları ile itfaiye ve diğer birimlerle iletişim ve koordinasyonunu sağlayabilecek altyapıya sahip bulunmaktadır. Bu koordinasyonu

²⁴ <http://volkan.com.tr/volmagazine/akom-afet-koordinasyon-merkezi>, (erişim tarihi: 26.11.2018)

²⁵ <https://akom.ibb.istanbul/Kurumsal/Sayfalar/1/Kurulus> (erişim tarihi 26.11.2018)

sağlayan bir diğer sistem ise AKOM Afet Bilgi Sistemi (AKOMAS)'dir. AKOMAS ile Türkiye'de veya dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen doğal, insan ya da teknoloji kaynaklı afetlere ilişkin bilgiler arşivlenerek bilgilendirme sistemi oluşturulmuştur. Bu bilgi sistemi ile afetle alakalı çalışan bütün kullanıcılara istatistiksel ve görsel veriler sağlanarak bu verilerin paylaşımı hedeflenmektedir²⁶.

2.8 İlçe Hizmet Birimleri

Normal bir ilçe belediyesi olmak ile büyükşehir dâhilinde bir ilçe belediyesi olmak arasında önemli farklılıklar vardır. Büyükşehir ilçe belediyesi, belediye hizmetlerinin bir bölümünü büyükşehir belediyesine devretmek veya bazılarını büyükşehir ile paylaşmak durumdayken, büyükşehir olmayan illerdeki ilçe belediyeleri, belediye kanununa tabi olarak belediye hizmetlerini büyükşehir belediyesi gibi herhangi bir idari yapılanmanın altında olmadan kendi kanaatleri doğrultusunda yürütebilmektedirler. Örneğin büyükşehir belediyesi, büyükşehir ilçe belediyelerinin imar uygulamalarını denetlemeye yetkili iken, büyükşehir belediyesi bünyesinde olmayan ilçe belediyelerinde bu tarz bir denetim yoktur. Ayrıca büyükşehir belediyesi, ilçe belediyeleri gelirlerinin %40'ını da büyükşehir belediyesine aktarmaktadır (Zengin, 2014: 106-107).

İlçelerde koordinasyon kurulu toplantıları kaymakam başkanlığında; ilçe cumhuriyet başsavcısı, belediye başkanı, ilçe emniyet müdürü, ilçe jandarma komutanı ile ilçe müdürleri veya temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilir. Bu toplantıların amacı ilçe genelinde yapılan yatırımları değerlendirmek, sorunları ve çözümleri ele almak, kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu sağlamaktır.

İlçe ve illerde bulunan koordinasyon kurullarının dışında, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği gibi bazı kurum ve kuruluşların da kendilerine ait koordinasyon kurulları bulunmaktadır. TMMOB Koordinasyon Kurulu ise ayda en az bir kez olağan olarak toplanır. TMMOB Koordinasyon Kurulunun; hedefler ve ilgili birimlerin önerileri doğrultusunda çalışmalar yapmak, işyeri temsilcilikleri oluşturmak, oluşturulan işyeri temsilciliklerinin çalışmalarına yardımcı olmak ve onları koordine etmek gibi görevleri vardır. Ayrıca bu görevlerinin yanında ilde ve ilçede diğer ilgili kuruluşlarla geliştirici bir ilişki içinde bulunmak ve ortak çalışmalar yapmak, yerel konularda ülke ve kamu yararını savunmak ve çözüm önerileri geliştirmek gibi görevleri de vardır (TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurulları Yönetmeliği, 2004: Madde 5-8).

²⁶ <http://volkan.com.tr/volmagazine/akom-afet-koordinasyon-merkezi> (erişim tarihi: 26.11.2018)

İlçe belediyelerinin aralarındaki sorunları ve ihtilafları çözüme kavuşturmak, zabıta faaliyetleri ve yürütülmekte olan diğer faaliyetlerde eşgüdümü ve işbirliğini sağlamak büyükşehir belediyesinin görevlerindedir. İlçe belediyelerinin arasındaki hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi, ilçe belediyelerinin aralarında birlik sağlanması görevi ve yetkisi de büyükşehir belediye başkanına aittir (Eke, 1985: 54).

İlçe belediyelerinin temsili konusunda bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. Büyükşehir belediyeleri bünyesinde bulunan AYKOME ve UKOME toplantılarına büyükşehir dâhilindeki ilçe belediyelerinin sadece kendi bölgelerini ilgilendiren konularda katılmaları ve katıldıkları toplantılarda yalnızca 1 oy hakkına sahip olmaları ilçe belediyelerinin temsil oranlarının düşük kalmasına yol açmaktadır. Üstelik bazı durumlarda ilçe belediyelerinin toplantıya davet edilmemiş oldukları da gözlenmiştir. Örneğin İzmir Büyükşehir Belediyesi dâhilindeki UKOME alt kademe ve ilçe belediye başkanları olmadan karar almış, alınan bu karara karşı İzmir 1. İdare Mahkemesi'nde dava açılmış ardından mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı almasına müteakip UKOME aldığı kararı iptal etmiştir. Yani düşük temsil oranı kimi durumlarda sıfıra inmiştir. Ayrıca koordinasyon toplantılarının her ay yapılması gerekliliği 3030 sayılı kanun ile düzenlenmiş olmasına rağmen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda düzenlenmemiş olması da ilçe belediyelerinin temsiliyet hususundaki sıkıntılarını artırmıştır (Alıcı, 2017: 263-273).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE ELEKTRONİK ALTYAPININ KOORDİNASYON MERKEZLERİNDEKİ ROLÜ

3.1 Yerel Yönetimlerde Elektronik Altyapı

Yerel, yerelleşme, yerel yönetim, yerel siyaset kavramları dünyada ve dolayısı ile Türkiye’de git gide daha önemli hale gelmektedir. Keza yerel denilince akla gelen ilk kavramlardan biri olan kent kavramı da giderek önem kazanmaktadır. Özellikle 20. yüzyılda kentler ve yerel yönetimler güçlenmiş 20. yüzyıl adeta kentleşme yüzyılı olmuştur. Dolayısı ile kent ve kent yönetimi daha önemli hale gelmiştir. Kent ve kent yönetimleri, bu vasıta ile yerel yönetimler; demokratiklik, etkinlik ve verimlilik gibi kaygıları giderebilecek birimler olarak görülmüş, 20. yüzyılın sonlarında bu kaygıların giderilmesi için, tıpkı merkezi yönetimler gibi, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin kullanılması ve takip edilmesi yoluna gidilmiştir (Çukurçayır, 2011: 17-19).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağlayacağı; maliyetlerin azaltılması, hizmet kalitesinin artırılması gibi faydalar çağdaş bir şehir yaşamı için en önemli gerekliliklerdendir. Bireyler, merkezi yönetimlerden bekledikleri; verimlilik, etkinlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, kolay ulaşılabilirlik, vatandaş odaklılık gibi talep ve istekleri yerel yönetimlerden de beklemektedirler. Yerel yönetimlerin tüm bu istekleri karşılayabilmesi için elektronik altyapılarını oluşturmaları, oluşturmuş olanların ise bu teknolojilerini kullanabilme kapasitelerini arttırmaları gerekmektedir. Yani yerel yönetimler çağın gerektirdiği dönüşümlere ayak uydurmalı, dijital ortamdaki gelişmeleri takip etmelidir (Tekeli, 2015: 260-261).

Bu elektronik altyapı, merkezi yönetimde e-Devlet üzerine kurulmuştur. Bunun bir yansıması olarak yerel yönetimlerde ise e-Belediye uygulamaları yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Fakat bu e-Belediye uygulamaları e-Devlet’ten tamamen ayrı olarak düşünülemez. E-Belediye uygulamalarında e-Devlet’ten bağımsız olarak sunulan bazı hizmetler bulunsa da, belediyelerin e-Devlet üzerinden sundukları birçok hizmet türü de bulunmaktadır. Bu sebeple çalışmada önce e-Devlet hizmetinden bahsetmek daha sonra e-Belediye hizmetine değinmek daha doğru olacaktır.

3.1.1 Elektronik Devlet (E-Devlet) Hizmeti

Eski Yunan’da devlet kelimesi “polis” teriminin karşılığı olarak kullanılırdı. Bu ise şehir anlamına gelirdi ve bununla kastedilen o şehirde yaşayanların oluşturduğu topluluktu.

Eski Arapça'da ise savaşılan iki ordudan birinin elde ettiği zafer anlamında kullanılırdı. Ayrıca makam, nüfuz ve itibar sahibi kişilerin durumlarına da devlet denilirdi. Devlet kelimesi dilimize asıl olarak bu anlamıyla geçmiştir. Günümüzde Türkçe'deki tanımını ise “Belirli bir insan topluluğunun, belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olmasıyla oluşan, hukuki kişiliğe sahip devamlı bir teşkilattır” (Gözler, 2007: 6-7).

Devlet, toplumsal düzen ve istikrarı sağlamak amacıyla insanların hak, sorumluluk ve görevlerini bildiren, insanların davranışlarını denetleme ve düzenleme yetkisine sahip belirli bir toprak parçası üzerindeki kurumdur (Ünal, 2010: 470).

TDK'ya göre devlet, “Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık” olarak tanımlanmaktadır²⁷.

E- Devlet (elektronik devlet) ise devletin yerine getirmekle sorumlu olduğu hizmet ve faaliyetler ile bireylerin yerine getirmekle sorumlu olduğu görev ve hizmetlerinin karşılıklı olarak dijital ortamlarda kesintisiz ve güvenli olarak yürütülmesidir²⁸.

Yine e-Devlet, bilişim teknolojilerinin sunduğu imkânları devletin ve bireylerin kullanımına sunan, dijital uygulamalar bütünü olarak tanımlanabilmektedir²⁹.

Gelişen teknoloji ve oluşan bilgi toplumunun bir gereği olarak devletlerin de çağın gereklerine ayak uydurmaları, dijital ortamın getirdiği kolaylıklardan azami derecede faydalanmaları ve küresel rekabette kendi konumlarını güçlendirmek için hizmet sunumlarını da modernleştirmeleri gerekmektedir. İşte bu noktada e-Devlet uygulaması devreye girmektedir. Fakat e-Devlet uygulamalarını sadece hizmet sunumunda yararlanılan iletişim teknolojisi sistemi olarak görmemek gerekir. Çünkü e-Devlet sistemi sadece hizmet sunumunu değil, bunun yanında insan kaynaklarının, iş süreçlerinin ve hizmetten faydalanan bireylerin potansiyellerinin maksimum düzeye ulaştırılmasını amaçlayan bir değişimdir (Çiçek vd., 2007: 2). Yani bu sistemle amaçlanan sadece devletin hizmet sunumundaki kalitesini arttırmak değil aynı zamanda bireylerin de bazı ödevlerini yerlerine getirmelerini sağlamaktır. Bu amaçlar doğrultusunda geliştirilmeye başlanan e-Devlet sistemi ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ortaya konulmuştur. Bu sistem 1993 yılında ABD'de tüm kamu hizmetlerinin tek bir merkez altında toplanarak sunulmasını amaçlayan “Access America” programıdır. ABD bu sistemin kurulumunda üç temel ilkeyi esas almıştır. Bu ilkeler; bürokrasi merkezli devlet anlayışı yerine vatandaş merkezli devlet anlayışı, sonuç odaklı devlet anlayışı ve yenilikleri destekleyen pazar odaklı devlet anlayışıdır. Bu çalışmalar

²⁷ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=DEVLET (erişim tarihi : 04.06.2018)

²⁸ Kamu Bilgi İşlem Uygulamalarında Verimliliğin Arttırılması I-II-III Toplantıları Sonuç Raporu, 2001: 8

²⁹ <https://www.turkiye.gov.tr/> (erişim tarihi: 07.06.2018).

yürütülürken de ana fikir “amaçlanan hedeflere ulaşmada başarı sağlanmasının hizmetlerin vatandaşlara kolay ulaştırılması ile sağlanabileceği” düşüncesidir. ABD, e-Devlet üzerine yaptığı bu çalışmalarla 1993-1998 yılları arasında 138 milyar dolar tasarruf sağlamıştır. ABD’de yakalanan bu başarı Avrupa ülkelerini de etkilemiş, bu doğrultuda 1999 yılında e-Avrupa Girişimi, Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. Avrupa Komisyonu Türkiye’nin de aralarında bulunduğu aday ülkelere de bu ortak eylem planına katılmaları için davette bulunmuş, bu doğrultuda Türkiye de 15-16 Haziran 2001’de yapılan Avrupa Birliği zirvesinde e-Avrupa Girişimi’ne üye olmuştur (Korkmaz vd., 2015: 157-158). Bu doğrultuda 2002 yılında e-Türkiye Girişimi Eylem Planı taslağı yayımlanmıştır. Fakat 2003 senesinden önce hazırlanan eylem planlarının uygulamaya alınamadığı, bir kısmının uygulanabildiği veya beklenen katkıları sağlamadıkları görülmüştür. 2003 yılında 2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile o zamana kadar farklı kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmekte olan bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili çalışmaların DPT sorumluluğunda e-Dönüşüm Türkiye Projesi adı altında birleştirilmesi kararlaştırılmış, bu doğrultuda E-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur (Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı, 2016: 8-9).

Devamında ise Türkiye’deki e-Devlet oluşum aşamaları şu şekildedir:

- 2005 yılında bir yıllık e-Dönüşüm Türkiye Projesi Eylem Planı hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur,
- 2006 yılında Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı (2006-2010) hazırlanmış uygulamaya konulmuştur. Bu planda “Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü” ve “Kamu Yönetiminde Modernizasyon” konulu e-Devlet hizmetlerine yönelik faaliyetlere yer verilmiştir,
- 2008 yılında e-Devlet internet sitesi “www.turkiye.gov.tr” kullanıma açılmış, kamu hizmetlerinin bir kısmı elektronik ortamda sağlanmaya başlamıştır,
- 2011 yılında yürürlüğe giren KHK ile e-Devlet politikalarına yön verme görevi ve sorumluluğu Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’na verilmiş, bu görev doğrultusunda bakanlık e-Devlet çalışmalarının yürütülmesi için “E-Devlet Hizmetleri Dairesi Başkanlığı”nı kurulmuştur,
- 2014 yılında 10. Kalkınma Planı’nda (2014-2018) hedef olarak belirlenen e-Devlet yapısının tanımı yapıldı ve büyüme amaçlı olarak 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı uygulamaya alınmıştır,

- 2016 yılına gelindiğinde ise Türkiye'nin 2023 vizyonu, 10. Kalkınma Planı doğrultusunda 2016-2019 ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanmıştır³⁰. "Etkin e-Devlet ile toplumun yaşam kalitesini arttırmak" planın vizyonu olarak tanımlanmış, vizyon doğrultusunda 4 stratejik amaç, 13 hedef ve 43 eylem belirlenmiştir. Planda e-Devlet hizmet sunum etkinliğinin artırılması, e-Devlet hizmetlerinin kullanımının artırılması, e-Devlet hizmetlerinden sağlanan memnuniyetin artırılması, e-Devlet ile sağlanan kamu yararının artırılması ve Türkiye'nin uluslararası e-Devlet endekslerindeki konumunun artırılması hedeflenmiştir (Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı, 2016: 3)³¹.
- 2017 yılında; 2019-2023 yılları arasında 11. Kalkınma Planı'nın geçerli olması planlanmıştır. Bu planda bulunan 43 adet Özel İhtisas Komisyonu arasında e-Devlet ile ilgili olan komisyon ve raporlar da bulunmaktadır.

11. Kalkınma Planı'nda bulunan Kamuda Kurumsal Yönetimde Yeni Yaklaşımlar Özel İhtisas Komisyonu Ön Raporu'nda e-Devlet'e de yer verilmiştir. Raporla en yenilikçi düzenlemelerin yapıldığı alan e-Devlet alanı olarak belirtilmiş, buna karşın kamu yönetiminde ise yenilikçilik ve bu yenilikçiliğin kurumsal yönetimle ilişkisi hususunun üzerinde yeterince durulmadığı, tüm bu hususların 10. Kalkınma Planı'nda açıkça görüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca yine 10. Kalkınma Planı'nın, e-Devlet'in ve kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması hususunu ayrı ayrı ele alındığından bahsedilmiştir³².

Ön raporda, 10. Kalkınma Planı'nda e-Devlet çalışmalarının, bütüncül bir kamu yönetimi anlayışı ile yürütülmesi ve bu çalışmalarda koordinasyonun artırılması ihtiyacının vurgulandığı, katma değerli yeni ürün ve hizmet sunumunu arttırmak için kamu sektörünün elinde bulundurduğu bilginin paylaşımının önemine değinildiği belirtilmiştir. Bunların dışında yine ön rapora göre 10. Kalkınma Planı'nda katılımcı, etkin, şeffaf ve hesap verebilir kamu yönetimine katkı sağlamak amacıyla; dezavantajlı kesimi de kapsayacak şekilde kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanmış, hizmetlerin; kişisel bilgilerin güvenliğinin ve mahremiyetinin sağlandığı, kullanıcı odaklı, güvenilir bir şekilde sunulduğu bir e-Devlet yapısının kurulması amaçlanmıştır³³. Bu doğrultuda Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı ile Kamuda Kurumsal Yönetimde Yeni Yaklaşımlar Özel İhtisas Komisyonu Ön Raporu'nun birbirini tamamlar nitelikte olduğu görülmektedir. İkisi de genel hatlarıyla e-Devlet'ten

³⁰ <http://www.aso.org.tr/site/files/pdf/asomedy/2017eylulekim.pdf> (erişim tarihi: 09.06.2018).

³¹ <https://www.dijitaldonusum.gov.tr/2016-2019-ulusal-e-devlet-stratejisi-ve-eylem-planı-tanitildi/> (erişim tarihi 11.05.2019).

³² Kamuda Kurumsal Yönetimde Yeni Yaklaşımlar Özel İhtisas Komisyonu Ön Raporu, 2017: 28.

³³ Kamuda Kurumsal Yönetimde Yeni Yaklaşımlar Özel İhtisas Komisyonu Ön Raporu, 2017: 28-29.

sağlanan faydanın artırılmasını, e-Devlet'in etkinliğinin artırılmasını ve e-Devlet'in toplumun yaşam kalitesini artırmasını amaçlamaktadır.

Ortaya konulan çalışmaların da desteği ile birlikte Türkiye'de e-Devlet sistemindeki hizmetlerin sayısı ve bu hizmetleri kullanan kişi sayısı gün geçtikçe artmaktadır. 11 Mayıs 2019 tarihi itibarı ile e-Devlet sistemine kayıtlı kullanıcı sayısı 42 milyonu geçmiştir. E-Devlet sistemi üzerinden sunulan hizmet sayısı ise 4.727'yi bulmuş, sistem üzerinde hizmet sunan kurum sayısı ise 588 olmuştur³⁴.

3.1.1.1 E-Devlet Sistemi Dâhilinde Sunulan Belediye Hizmetleri

Merkezi yönetimden ayrı olarak yerel yönetim birimlerinde de e-Devlet uygulamaları yaygınlaşmaktadır. Fakat bazı belediyelerin mali durumunun ve teknik altyapısının yeterli olmaması yerel yönetimlerde e-Devlet uygulamalarının gelişmesini engellemiştir. Ayrıca belediyelerin web sitelerini kamu bilgi ve hizmetlerini sunmaktan ziyade bir tanıtım aracı olarak görmeleri, web sitelerinde genellikle belediyenin olduğu mahallin tanıtımını yapmaları ve merkezi yönetimin yerel yönetimlere yerel yönetimlerde e-Devlet uygulamalarının artırılması için gerekli kaynakları sağlamaması gibi etmenler yerel yönetimlerde e-Devlet uygulamalarının gelişmesini engelleyen faktörlerdendir (Karkın, 2004: 123).

Türkiye'de e-Devlet sisteminin vatandaşlar ile bulunduğu tarih olan 2008 yılından beri sunulan hizmet sayısında önemli miktarlarda artış tespit edilmiş, buna paralel olarak belediyelerin e-Devlet üzerinden verdikleri hizmetlerde de artış yaşanmıştır. Bugün e-Devlet üzerinden birçok yerel yönetim hizmet sunmaya başlamıştır. 72 ilde 307 belediye e-Devlet sistemi üzerinden hizmet vermektedir. Belediyelerin verdiği kanalizasyon, ulaşım, su, ısınma vs. gibi hizmetler de e-Devlet sistemine entegre edilmiş, bir bağlamda belediyelerin sunduğu hizmetler arasında sanal koordinasyon sağlanmıştır. Böylelikle belediyeler ve e-Devlet uygulamasının işbirliğiyle hizmetler bireylere daha kısa sürede ulaştırılabilmekte, abonelik bilgileri, arıza ve bakım ile fatura bilgileri konularında hizmet alabilmekte, yerel yönetimler veya merkezi yönetimler hakkında şikayetçi olunan veyahut önerilmek istenilen bir husus varsa bu husus sistem aracılığı ile belediyeye ya da bakanlıklara ulaştırılabilmekte, bu sayede zaman, maliyet ve personel açısından tasarruf sağlanabilmekte, daha etkin verimli bir hizmet sunulabilmektedir. Sistem sayesinde birçok hizmet kuruma gitmeden, bilgisayar veya akıllı telefonlar aracılığı ile alınabilmektedir³⁵.

³⁴ <https://www.turkiye.gov.tr/> (erişim tarihi: 11.05.2019).

³⁵ www.turkiye.gov.tr (erişim tarihi: 11.05.2019)

Belediyelerin e-Devlet üzerinden verdikleri hizmet sunumlarını irdelemek amacı ile Türkiye'nin en büyük iki ilinin büyükşehir belediyeleri; Ankara ve İstanbul Büyükşehirleri e-Devlet sistemi üzerinden incelenmiştir. Bu doğrultuda İBB, e-Devlet üzerinden evrak takibi, mezar yeri sorgulama, ücret tarifesi sorgulama, vefat bilgi sorgulama gibi genel hizmetleri ve beyan bilgileri sorgulama, tahakkuk bilgileri sorgulama, tahsilat bilgileri sorgulama gibi kişiye özgü hizmetleri içeren 7 adet e-hizmet sunmaktadır. Ayrıca İBB'nin yerel hizmet kurumları olan İGDAŞ e-Devlet üzerinden 4 adet e-hizmet, İSKİ 10 adet e-hizmet, CK Boğaziçi Elektrik Perakende Satış A.Ş. 4 adet e-hizmet, Enerjisa İstanbul Anadolu Yakası Elektrik Perakende Satış A.Ş. de 4 adet e-hizmet sunmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi ise beyan bilgileri sorgulama, sicil bilgileri sorgulama, tahakkuk bilgileri sorgulama, tahsilat bilgileri sorgulama ve talep/öneri başvurusu sorgulaması olarak 5 adet e-hizmet sunmaktadır. Ayrıca Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin yerel hizmet kurumlarından olan ASKİ de e-Devlet üzerinden 5 adet e-hizmet, BAŞKENTGAZ 2 adet e-hizmet, Enerjisa Başkent Elektrik Perakende Satış A.Ş. 4 adet e-hizmet, POLGAZ ise 4 adet e-hizmet sunmaktadır. İlçe belediyelerinin sundukları hizmetler ise bu hizmetlerin dışındadır³⁶.

İlçe belediyelerinin e-Devlet üzerinden sundukları hizmetlere gelirse; İBB'nin toplam 39 olan ilçelerinin Adalar İlçesi dışındaki tüm ilçelerinin e-Devlet üzerinden sundukları hizmetleri bulunmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde ise toplam 25 ilçeden 15'i e-Devlet sistemi üzerinden hizmet sunmaktadır³⁷.

E-Devlet sisteminin oluşturulması ile verimlilik, etkinlik, tasarruf, kolay ulaşılabilirlik gibi amaçların yanında arzulanan diğer bir hedef de katılımcı demokrasinin elektronik ortama entegre edilmesi ve bununla birlikte katılımcı, yönetime dayalı bir yönetsel anlayışı ülkeye kazandırmaktır. Bu doğrultuda internet hizmetlerinin ülkenin tüm bireylerinin ulaşabileceği bir noktaya getirilmesi, ayrıca bireylere e-hizmetlerin kullanımına ilişkin eğitimin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu eğitimlerin sağlanması durumunda e-hizmetlerden alınan faydada da artış sağlanabilecektir (Yıldırım ve Öner, 2004: 50).

3.1.2 Elektronik Belediye (E-Belediye) Hizmeti

1982 Anayasası'nın 127. maddesinde Mahalli idareler: "il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel

³⁶ www.turkiye.gov.tr (erişim tarihi: 11.05.2019)

³⁷ www.turkiye.gov.tr (erişim tarihi: 11.05.2019) <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (erişim tarihi: 11.05.2019).

kişileri” olarak tanımlanmıştır. 1982 Anayasası’nın bu genel hükmüne dayanılarak bir yerel yönetim birimi olan belediyeler hakkında 5393 sayılı Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunda ise belediye: “Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır³⁸.

E-Belediye kavramı ise belediyelerin sunmakta olduğu hizmetleri elektronik ortamda yerel halkın kullanımına sunması olarak tanımlanabilir (Alodalı vd., 2016:181). Bir diğer tanıma göre ise e-Belediye; belediyelerin sunduğu hizmetlerin kayıt altına alınmasında, aldığı ve alacağı kararlarda, planlamalarda, kontrollerde ve bu faaliyetlerin yerel halkın bilgisine sunulmasında 7 gün 24 saat istenilen bilgiye ulaşım imkânı sağlayan internet teknolojilerinin kullanılmasıdır (Çoruh, 2009: 215). İnternet teknolojileri denildiğinde her ne kadar akla ilk olarak web siteleri gelse de günümüzde akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte belediye hizmetleri mobil ortama da taşınmış birçok belediye mobil uygulamalarını vatandaşların hizmetine sunmuştur (Satı vd., 2012: 71).

Bilişim teknolojisi, yerel yönetimlerin de pek çok alanda hizmet ve fayda sağlama doğrultusunda yenilikler oluşturmaya katkı sağlamakta bu sayede yerel yönetimler sorunlara pratik, etkin ve hızlı çözümler sunabilmekte; ekonomik, kaliteli, güvenilir hizmet verilebilme imkânı sunmaktadır. Yerel yönetimlerde bu imkanları sağlamanın yollarından biri de belediyelerin tanıtımlarını, faaliyet ve hizmetlerini elektronik ortamda sundukları “e-Belediye” sistemidir. E-Belediye, kent verilerinin güncel teknolojiye dayalı dijital ortamda desteklenmiş çalışmalarla yönetilmesi; bu verilerden hizmet sunumu alanında yararlanılması ve oluşturulan veri tabanının vatandaşın hizmetine sunulmasıdır (Henden ve Henden, 2005: 52). Fakat e-Belediye sisteminin amacı sadece devlet hizmetlerinde kolaylık sağlamak değil aynı zamanda vatandaşlar açısından şeffaflık, bilgi edinme, soru sorabilme gibi hakların da kullanılabilmesini sağlamaktır.

Bu bağlamda e-Belediye sisteminin tanımının neredeyse e-Devlet sistemi tanımı ile aynı olduğu söylenilebilir. Fakat e-Devlet sisteminden farkı yerellik noktasında ortaya çıkmaktadır. E-Devlet sistemi ülkenin tamamındaki vatandaşlara sistemde bulunan tüm kamu kurumlarının hizmet sunması iken, e-Belediye sistemi sadece belediyelerin sunduğu hizmetleri kapsamakta ve genellikle bu hizmetler de o belediyenin yerel halkına sunulmaktadır.

3.2 Koordinasyon Merkezlerinde Elektronik Altyapının Rolü

³⁸ ANY, 1982: Madde 127; 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 3.

1580 sayılı yasa ile kurulan 5216 sayılı yasa ile eski halinden çok daha farklı bir yapıya bürünen koordinasyon merkezlerinin; belediyeler ve bağlı kurum-kuruluşlar arasında eşgüdümü sağlama görevini azami dereceye çıkarılabilmek, işlerliğini arttırabilmek, görevlerini daha rahat icra edebilmek ve çağın gereklerine ayak uydurabilmek için elektronik ortamdan yeterince faydalanmaları gerekmektedir.

Koordinasyon merkezlerinin iş ve işlemlerini yürütürken yararlandığı bazı elektronik uygulamalar bulunmaktadır. Bu konuda Ulaşım Koordinasyon Merkezleri'nin faydalandığı uygulamalardan biri olan İBB Toplu Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün hazırladığı web sitesi örnek olarak verilebilir. İBB'ye bağlı olan UKOME, <https://tuhim.ibb.gov.tr/> web adresinden ulaşılabilen bir web sitesi üzerinden; UKOME'nin belirlediği ücret tarifelerinin sorgulanması, UKOME tarafından verilen toplu ulaşım ruhsatlarının sorgulanması, UKOME kararlarının sorgulanması, İBB'ye kayıtlı servis şoförlerinin, servis araçlarının sorgulanması hizmetlerini sunmaktadır. Ayrıca UKOME tarafından kara listeye alınan araçların listesinin yayınlanması da TUHİM üzerinden yürütülmektedir. Yine bu web adresi üzerinden UKOME tarafından verilen güzergâh izin belgesini alabilmek için güzergâh izin talebinde de bulunulabilmektedir³⁹.

İBB UKOME'nin faydalandığı bir diğer elektronik uygulama ise Toplu Ulaşım Hizmet Kalitesi Değerlendirme Sistemi (TUDES)'dir. Sistem, UKOME'nin 09.05.2018 tarih ve 2018/3-6 sayılı Toplu Ulaşım Yönergelerinde Taşımacı ve Şoförlerin Hizmet Kalitesinin Arttırılmasına Yönelik Değişiklik kararı doğrultusunda İBB TUHİM tarafından kurulmuştur. TUDES, söz konusu UKOME kararı kapsamında taşımacı ve şoförler hakkında elde edilen hizmet kalitesi verilerinin toplandığı analiz edildiği bir veri tabanıdır. TUDES ile minibüs, taksi, taksi dolmuş, servis, fayton ve otobüs taşımacılığı alanında faaliyette bulunan taşımacı ve şoförlerin hizmet kalitesinin ölçülmesi ve böylece hizmet kaynaklı problemlerin azaltılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda sistem üzerinden taşımacı ve şoför denetimleri yapılmakta, taşımacı ve şoförlere şoför sicil puanı ve karnesi verilmektedir⁴⁰.

AYKOME'nin yararlandığı elektronik uygulamalar da bulunmaktadır. Bu doğrultuda AYKOME; hizmetlerinde eşgüdümü sağlamak, altyapı kurumlarının çalışmalarında birbirlerinin hatlarına zarar vermelerini engellemek, tekrarlı kazıları engellemek gibi amaçlarla Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS), Kent Bilgi Sistemi (KBS) ve KBS'nin bileşenlerinden olan Altyapı Bilgi Sistemi (ABS) gibi sistemlerden yararlanmaktadır. AYKOME ile CBS

³⁹ <https://tuhim.ibb.gov.tr/> (erişim tarihi 12.05.2019); <https://www.ntv.com.tr/turkiye/ukomeden-uber-karari,idRIsXcIqkimZPI0Yml3CA> (erişim tarihi 12.05.2019)

⁴⁰ <https://apps.ibb.gov.tr/tuhim/anasayfa> (erişim tarihi: 12.05.2019)

arasındaki ilişkinin önemini belirtmek adına, Ordu ilinde Yerel Yönetimler Kamu İşverenleri Sendikası (YERELSEN) tarafından düzenlenen “6360 Sayılı Kanun Ekseninde Yerel Yönetim Reformları” konulu çalıştayın AYKOME oturumu örnek olarak verilebilir. Bu oturumda AYKOME’nin temel sorunları ortaya konulmuş ve bu sorunlara bazı çözüm önerileri getirilmiştir. AYKOME’nin işlerliğinin arttırılabilmesi adına; altyapı kuruluşlarındaki CBS’ye olan güvensizliğin cezai bir yaptırım sistemi ile çözülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda Altyapı Bilgi Sistemi (ABS)’nin oluşturulması gerektiğine değinilmiş, ayrıca ABS’de verilerin güvenli bir şekilde sağlanabilmesi adına önleyici düzenlemelerin yapılması gerektiği belirtilmiştir (Ateş, 2017: 90-94).

Bu sistemler dışında Konya Büyükşehir Belediyesi’nin kendi özelinde oluşturduğu Altyapı Koordinasyon Merkezi Projesi (AYKOMBİS) de bulunmaktadır. Bu sistem ile altyapı hatlarının geçtiği güzergâhların tam olarak bilinmesini sağlamak, bu sayede altyapı kurumlarının birbirlerinin hatlarına verdikleri zararları en aza indirmek, tekrarlı kazıları engellemek dolayısı ile kaynak israfını azaltmak amaçlanmaktadır. Sistem sayesinde sistemin kullanıcıları olan altyapı kurumları, yol aksları üzerinde birbirlerine ait olan kazıların veya projelerin bilgilerini görebilmekte, yapılacak bir kazı veya proje yapılmadan önce kendi kurumlarının da kazı için taleplerinin olup olmayacağını bildirebilmektedir⁴¹.

3.2.1 Yerel Yönetimlerde Bilgi Sistemleri

Teknoloji ve iletişimde kaydedilen ilerlemeler ve bununla birlikte küreselleşmenin yol açtığı değişimler toplumsal ve kurumsal olarak bir dönüşümün gerekliliğini ortaya koymuştur. Günümüzde enformatik devrim veya bilgi çağı olarak nitelendirilen bu dönüşüm, devletin işleyiş şeklini ve yönetim biçimlerini etkilemekte, aynı zamanda toplumun, hizmetlerin sunumuna ilişkin taleplerini ve yönetime ilişkin taleplerini de arttırmaktadır. Etkinlik, verimlilik, hızlilik, azalan bürokrasi gibi istekler toplumun hizmet sunumuna ilişkin talepleri iken; şeffaflık, hesap verebilirlik, yönetsel denetimin paylaşılması da yönetime ilişkin talepler olarak sıralanabilir. Bahsi geçen taleplerin karşılanması sürecinde enformatik teknolojilerinde de bazı gelişmelerin, değişmelerin olacağı kaçınılmazdır. Bu süreçte yaşanan değişim enformatik teknolojilerindeki değişken yapıyı ortaya koymaktadır ve enformatik teknolojisinin bu devingen yapısı ulaşılmak istenilen hedefin bu doğrultuda güncellenmesini gerektirmektedir. Yerel yönetimlerin mali, teknolojik altyapıları ve yerel yönetim personelinin eğitimi ulaşılmak istenilen bu hedeflere zamanında ulaşmayı sağlayacak unsurlar arasındadır (Yıldırım ve Öner, 2004: 49).

⁴¹ <http://www.konya.bel.tr/sayfadetay.php?sayfaID=76> (12.05.2019)

Yerel yönetimler kentlerde halkın çeşitli ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ve daha nitelikli bir hizmet sunabilmek için bilgi sistemlerinin kurulmasını ve uygulamaya konulmasını önemli bir hizmet aracı olarak görmektedir. Bu durum Türkiye'deki yerel yönetimlerin de gündemine girmiştir. Bu noktadan yola çıkarak, kentlerdeki hizmet ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için gereksinim duyulan planlama, altyapı, mühendislik, temel hizmetler ve yönetim ile ilgili bilgilere hızlı ve sağlıklı bir şekilde ulaşmak ve onları tertipli bir şekilde kullanmak amacıyla oluşturulan bilgi sistemleri yerel yönetimler için bir gereklilik haline gelmiştir. Gelişmiş ülkelerde bulunan kamu ve özel sektör temsilcileri bilgi sistemlerinin veri tabanı oluşumu için hatırı sayılır miktarlarda ekonomik harcamalar yaparak bu sistemlere yatırım yapmaktadırlar. Düzenli olarak azalma eğilimi gösteren bilgisayar donanımı fiyatları, yerel yönetimlerin bilgi sistemlerini kurmak için katlanması gereken mali külfetlerin de azalmasına yol açmıştır. Bunların dışında yatırım ve gelişme bölgelerinin belirlenmesi amacıyla yapılacak çalışmalar için de bilgi sistemlerine ihtiyaç vardır (Durduran ve Avcı 2014: 1-3).

Yerel yönetimler bünyesinde oluşturulacak bilgi sistemleri; kurumların ve yönetim birimlerinin ortak kullanımına açık, birbirleriyle koordineli bir şekilde bilgi paylaşımına imkân veren, planlama, yönetim ve halkla ilişkileri düzenleyen, problemlerde ve çözümlerinde doğruluk, güvenilirlik, fayda, verim ve hızın ön planda tutulduğu bir sistem olmalıdır. Belediye hizmet ve faaliyetlerinin planlanması, yönetilmesi ve denetlenmesi; bilgisayar kayıtlarında bulunan kentin grafik ve sözel bilgilerinin birlikte gözlenebilmesi, takip edilebilmesi, sorgulanabilmesi ve problemlere çözüm önerilerinin getirilebilmesi ile sağlanır (Geymen vd., 2004: 2-3).

3.2.1.1 Coğrafi Bilgi Sistemi

Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS), İngilizce Geographical Information Systems (GIS) ifadesinin Türkçeye çevrilmiş hâli olup; kullanıcıların çok farklı disiplinlerden olması nedeniyle farklı tanımları yapılabilmekte ve bu tanımlar gelişmelerle doğru orantılı olarak zamanla değişmektedir (Kaplunan, 2014: 35).

Keskin ve Yılmaz (2005: 2)'a göre Coğrafi Bilgi Sistemi, bilgiyi sözel ve grafik olarak bir arada tutabilen, gerekli olduğu zaman ise bu bilgiye seri ve pratik bir şekilde ulaşma olanağı sağlayan bir araçtır.

Coğrafi Bilgi Sistemi, her türlü coğrafi verinin; üretilmesi, temin edilmesi, saklanması, işlenmesi, yönetilmesi, analiz edilmesi, paylaşılması, sunulması ve güncel tutulması için gerekli olan donanım, yazılım, insan kaynağı, standartlar ve yöntemler bütünüdür⁴².

Uğurel (1995:113) ise CBS'yi yeryüzünde var olan nesnelere bilgisayar ortamında tanımlanması, arşivlenmesi, analiz edilmesi ve gerektiğinde görüntülenebilmesi olarak tanımlamaktadır.

CBS alanında atılan ilk adımlar, 1963 yılında Kanada'da ülke arazilerinin büyüklüklerini ve bu arazilerin kullanım amaçlarını tespit etmek amacıyla yapılan envanter çalışmalarından oluşan coğrafi bilgi sistemleri projesidir (Bensghir ve Akay, 2006: 31).

Ülkemizde Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2001/9 sayılı Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyon Raporu'nda; yerel yönetimlerin kentsel ve yerel hafızayı oluşturmak için gereksinim duyduğu kayıt ve arşivleme sistemlerinin yetersiz olduğu, birçok yerel yönetimde kullanılabilir ve erişilebilir herhangi bir arşiv ve bilgi bankasının bulunmadığı belirtilmiştir. Bu durumun vatandaşı demokratik denetim araçlarından yoksun bıraktığı söylenebilir. Aynı zamanda Bilgi Edinme Kanunu'nda belirtilen kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına da ters bir durum oluşturmaktadır. Bu gibi sorunların aşılabilmesi ve yerel yönetimlerin altyapı teknolojilerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği ve kamu kurum ve kuruluşlarının da katkılarıyla yerel altyapı AR-GE kurumunun oluşturulması ve Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) gibi teknolojilerin derhal kullanılmaya başlanması öngörülmüştür (Emini ve Kocaoğlu, 2014: 73).

Kentlerin altyapısının etkili, randımanlı ve iyi bir şekilde planlanması, koordine edilmesi ve takip edilmesinde altyapı tesisleri ve yollarla ilgili güncel, eksiksiz bilgiler içeren "Altyapı Bilgi Sistemi" büyük bir öneme sahiptir. Dünyada bu alandaki gelişmelere bağlı olarak 2000'li yılların başında Türkiye'de de büyükşehir belediyelerindeki altyapı faaliyetlerinin koordinasyonu ile ilgili olarak bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaşması ve Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) oluşturma çalışmaları başlamıştır. Türkiye'de son zamanlarda, coğrafi bilgi sistemi kapsamında o güne kadar yapılan dağınık ve standartlara uygun olmayan çalışmaları toparlamak ve disiplin altına almak için bir hareketlilik başlamıştır. DPT'nin koordinatörlüğünde 2003 yılında başlatılan "e-Dönüşüm Türkiye Projesi" çerçevesinde hazırlanan Kısa Dönem Eylem Planlarında coğrafi bilgi sistemi yer almıştır. Ortaya çıkan bu raporda, Coğrafi Bilgi Sistemi ölçünlerinin ve kurumlar arası koordinasyonun oluşturulmasına ilişkin öneriler sunulmuştur. 2004 yılından sonra ise kanunlarda yapılan birtakım

⁴² http://webdosya.csb.gov.tr/db/cbs/icerikler/kanun-taslak_28.9.2018-20180928161404.pdf (erişim tarihi: 30.12.2018).

düzenlemelerle belediyelere coğrafi ve kent bilgi sistemlerini oluşturma görevi verilmiştir (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2008: 32). Bu doğrultuda 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda CBS ve KBS kurma belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında sayılmıştır (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: Madde 14/a). Ayrıca 05.08.2005 tarihli ve 2005/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile bütün kamu kurum ve kuruluşlarınca yeni kurulacak bilgi sistemlerinde eşgüdüm esas ve standartlarına uyulması; hâlihazırda kullanılmakta olan bilgi teknolojisi altyapılarının da standartlara ve esaslara uygun hale getirilmesi zorunlu kılınmıştır (2005/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi).

Mevzu bahis standartların yakalanması, kurumsal yapılanma oluşturulması; CBS'nin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını kolaylaştırmıştır. Fakat CBS yatırımlarının yüksek maliyet ve süreklilik gerektirdiği de aşikârdır. Dolayısı ile bu sistemlerin geliştirilebilmesi belirlenecek uzun dönemli bir politikaya bağlıdır. Kısa süre içinde değişik düzenlemeler getiren politika değişiklikleri elde edilebilecek faydayı azaltacaktır.

3.2.1.2 Kent Bilgi Sistemi

Kent bilgisi; eğitim, altyapı, üstyapı, sağlık, güvenlik, ulaşım, turizm gibi kent hayatındaki tüm olgulardır. Kurumların topladığı, arşivlediği, paylaştığı ve gerektiğinde kamuya sunduğu hizmetlerdeki tüm fonksiyonlar kent bilgisi ile ilişkilidir. Karmaşık gibi görünen bu bilgilerin dijital ortamda yönetilmesi günümüzde Kent Bilgi Sistemleri'nin asıl görevleri arasındadır (Yomralıoğlu, 1999:1).

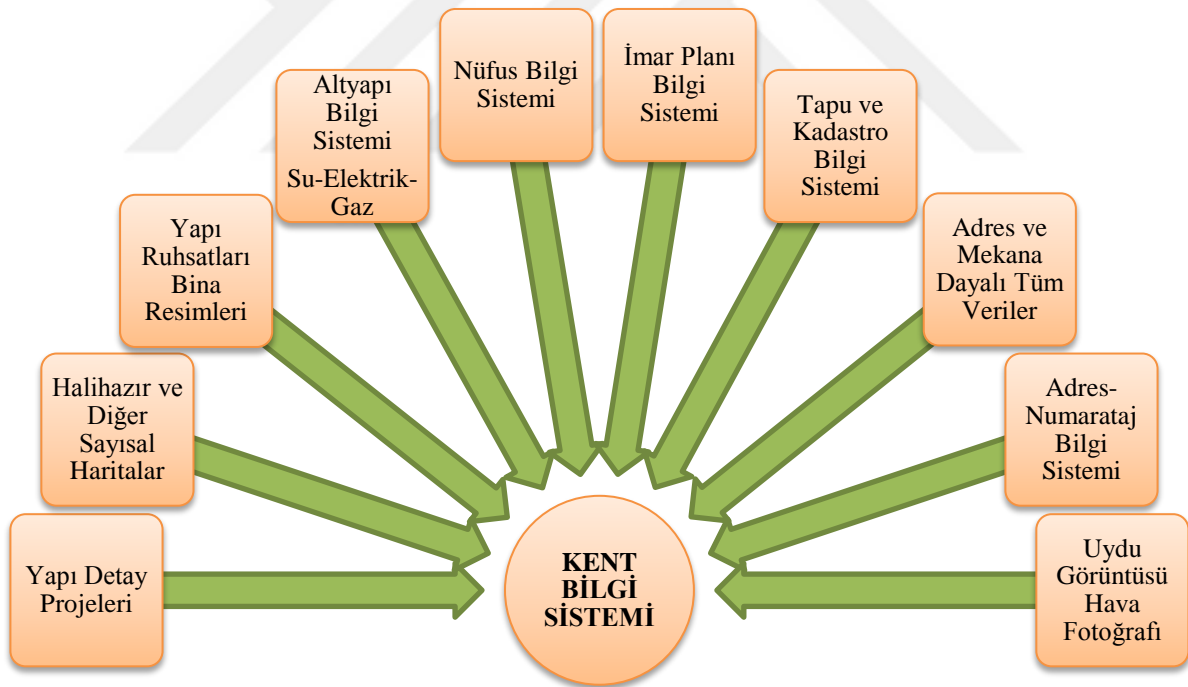
Kent Bilgi Sistemi, kentsel çalışmaların yerine getirilmesinde en ideal kararı verebilmek için gereksinim duyulan planlama, altyapı, mühendislik, temel hizmetler ve yönetsel bilgileri hızlı, sağlıklı ve işlevsel bir şekilde irdelemek amacıyla oluşturulmuş olan Coğrafi Bilgi Sistemi'nin kent bazındaki bir uygulamasıdır (Yomralıoğlu, 1999:4).

Kent Bilgi Sistemi, kente ait bilgilerin düzenlendiği, toplandığı depolandığı bir bankaya benzetilebilir. Depolanan bu bilgiler ile birlikte gelecekte yapılması planlanan projeler için daha sağlıklı, daha doğru ve daha etkin kararlar alınabilir (Keskin ve Yılmaz 2005: 3).

Bir diğer tanıma göre Kent Bilgi Sistemi, yerel yönetimlerin kentleri planlamasını ve yönetmesini kolaylaştıran, kentlilerin yerel yönetim hizmetlerine daha kolay ulaşmasına imkân tanıyan özelleştirilmiş bir CBS uygulaması olarak tanımlanmaktadır (Çabuk, 2015:3).

Kent Bilgi Sistemi, verileri toplayan, depolayan ve dağıtan bir sistemdir. Teknolojinin gelişmesine paralel olarak belediyeler de hizmetlerin daha hızlı, etkin ve verimli şekilde sunulabilmesi için bu sistemleri kurma eğilimindedirler (Yomralıoğlu, 2006: 2-5). Ayrıca

yerel yönetimlerde belediye gelirlerinin takibi, yatırımların planlanması, uygulanması, işletilmesi ve faydalı, etkin, doğru uygulamaların yapılabilmesi gibi özelliklerinden dolayı da Kent Bilgi Sistemi tercih edilmektedir. Kent Bilgi Sistemi'nin kullanılması ile birlikte bilgi toplumuna geçişin gereksinimlerinden biri olan, toplumdaki bireylerin bilgiye daha rahat ve daha hızlı ulaşabilmesi ihtiyaçları da giderilebilmektedir (Mülazımoğlu, 2017: 92). Bunun yanında kentlerde vatandaşların hizmet gereksinimlerini karşılamak dışında; yerel yönetimlerin kendi çalışmaları için gereken bilgilerin depolanması, trafik sorunlarının çözümü, kaza, yangın gibi acil müdahale gereken durumlarda çabuk reaksiyon gösterilebilmesi, teknik altyapının kontrol altında tutulabilmesi, sağlıklı ve seri kararlar alınabilmesi için de KBS'nin kurulması gerekliliği oluşmuştur. Bu doğrultuda 1991 yılında Ankara'da, 1987 yılında İstanbul'da, 1995 yılında İzmir'de, 1993 yılında Bursa'da, 1999 yılında Antalya'da ve 2005 yılında Trabzon'da KBS proje çalışmalarına başlanmış olup diğer kentlerde KBS'ni kurmaya yönelik gerekli çalışmalar yapılmakta ve ilerlemeler kaydedilmektedir (Yomralıoğlu, 2006: 2-5).

Şekil 3.1 Kent Bilgi Sistemi Girdileri

Kaynak: Okcu vd., 2013: 6

Kent Bilgi Sisteminde şehirlerin kanalizasyon, içme suyu, doğal gaz, yağmur suyu gibi alt yapı ve üst yapı gibi projelerin sorgulanabildiği ve yapılan/yapılmakta olan çalışmaların buradaki verilerden faydalanılarak yürütüldüğünde kolaylık sağlayacağı aşikârdır (Keskin ve

Yılmaz, 2005: 3). Ancak KBS uygulamaları sadece hizmeti sunanlar açısından değil hizmeti alanlar açısından da bazı avantajlar sağlamaktadır.

KBS vatandaşlar nezdinde diğer kamu kurumlarındaki CBS tabanlı bilgi sistemlerine oranla daha yaygın bir mekânsal bilgi sistemidir. Bahsi geçen bu yaygınlığın sebebi ise belediye ile vatandaş etkileşiminin oldukça yüksek düzeyde gerçekleşmesidir. Talep edilen hizmet veya bilgilerin çoğunluğu mekânsal verilerin kullanımıyla ilgilidir. Bu sebeple bahsi geçen hizmet ve/veya bilginin belediyelerin KBS uygulamaları vasıtası ile elde edilmesi sadece belediye açısından değil, vatandaşlar açısından da önem arz etmektedir (Çabuk, 2015: 70).

Kent Bilgi Sistemi bünyesinde bulunan Altyapı Bilgi Sistemi de önem teşkil etmektedir. Bu sistem; kentteki içme suyu, kanalizasyon, yağmur suyu şebekelerine ait olan verilerin toplanarak bir veri tabanına aktarılmasını sağlayan ve gerektiğinde bu sistem aracılığı ile bu verilerin sorgulanabilmesine ve analizlerinin yapılabilmesine imkân tanıyan, kentte oluşabilecek şebeke problemlerinde bu problemlerin hızlı ve sağlıklı bir biçimde çözüme kavuşturulmasını sağlayan bir sistemdir. Sistem KBS'nin yerleşim yerinin altyapısına uygulanmasıyla oluşturulur. Kent Bilgi Sistemi'nin en önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır (Keskin ve Yılmaz, 2005: 1-5).

Kent Bilgi Sistemleri'nin daha iyi anlaşılması amacıyla; Türkiye'nin en büyük metropolü ve aynı zamanda belediye hizmetlerinin en geniş yelpazede sunulduğu belediye olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Anadolu'da bulunan iki büyükşehir belediyesi ve KBS'lerin kıyaslanabilmesi adına bir de il belediyesi rastgele seçilmiş ve ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

3.2.1.2.1 İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kent Bilgi Sistemi

İstanbul'da ilk belediye sisteminin kurulması Osmanlı Dönemi'ne, 1854 yılına dayanmaktadır. 1853 yılında patlak veren Kırım Savaşı'nda İngiltere, Fransa ve İtalya; Rusya'yı Akdeniz dışında tutmak istemiş ve bu doğrultuda Osmanlı İmparatorluğu'na askeri destek yollamıştır. İstanbul'a yollanan yüksek sayıdaki askerlerin barındırılması ve bu doğrultuda fark edilen altyapı, ulaşım, sağlık konularındaki yetersizlikler yeni bir yapının gerekliliğini ortaya koymuş, bunun sonucu olarak 1854 yılında İstanbul Şehremaneti kurulmuştur. 13 Haziran 1854 yılında yürürlüğe konulan nizamname ile de Şehremaneti'nin genel yapı ve işleyişi belirlenmiştir (Alada, 1988: 136). Fakat Şehremaneti gerekli belediye hizmetlerini karşılama konusunda yetersiz kalmıştır. Bu durum hükümeti yeni arayışlara yöneltmiş, bu doğrultuda 1855 yılında İntizam-ı Şehir Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon

da hizmetlerin daha etkili bir şekilde gördürülebilmesi amacıyla 1857 yılında “İstanbul’un On Dört Belediye Dairesine Taksim Edilerek İdare Edilmesini Öngören Nizamname Lâyîhası”nı hazırlamıştır (Oktay, 2001: 158). Fakat gerek maddi gerek hukuki olarak 14 belediye dairesinin kurulmasının zor olması sebebiyle Galata ve Beyoğlu örnek daire olarak seçilmiş ve bu doğrultuda sadece Galata ve Beyoğlu’nu kapsayan Fransa-Paris’teki “Sixeme Arrondissement (Altıncı Belediye Bölgesi)”nin adından esinlenilerek “Altıncı Daire-i Belediye” adıyla bir daire kurulmuştur (Göksoy ve Sağol, 2017: 10-11). 1869 yılına gelindiğinde ise Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile kurulması planlanan diğer 13 belediye idaresi de etkin hale getirilmiştir. Daha sonra 1877 yılındaki “Dersaadet Belediye Kanunu” ile daire sayısı 20’ye çıkarılmış, akabinde 1912 yılındaki “Dersaadet Belediyesi Hakkında Kanun-u Muvakkat” ile daire sistemli belediye teşkilatı lağvedilmiş, 9 şubeden oluşan İstanbul Şehremaneti kurulmuştur. Sonraları ise İstanbul Belediyesi 2005 yılında yürürlüğe konulan 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girene kadar yaklaşık 75 yıl boyunca 1580 sayılı Belediye Kanunu (1930) hükümlerine göre varlığını sürdürmüştür (Sunay, 2002: 128-130; Şahin, 2017: 90).

İstanbul Kent Bilgi Sistemi’nin kurulması da İstanbul Belediyesi’nin kurulmasıyla paralellik göstermektedir. Temeline bakıldığında ikisinin kuruluşu da hizmetlerin daha verimli, daha kaliteli bir şekilde sağlanmasına dayanır. İkisi de yeni teknolojik gelişmelerin, yeni yönetim sistemlerinin gelişmesine paralel olarak oluşturulmuştur. Yetersizlikler ve verimsizlikler görülen iki alanda da reform çalışmalarının yapılması gerektiği kanaatine varılarak yeni güncellemeler ve geliştirmeler gerçekleştirilmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyelerinin, altyapı kuruluşlarının, ulaşım sağlayan kurumların, Tapu Kadastro gibi kurumların ve kentle ilgili diğer kurumların uyumlu olarak hizmet verebilmesi ve her türlü hizmetin (planlama, ulaşım, altyapı, sağlık, çevre vb.) hızlı, ekonomik, çözüm odaklı ve eşgüdüm içerisinde sunulabilmesi için dijital ortamdan faydalanma gereksinimi doğmuş bu sebeple önce Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS), daha sonra ise Kent Bilgi Sistemi (KBS) çalışmalarına başlanmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki kentsel bilgi sistemi projesi çalışmalarına ilk olarak 1987 yılında başlanmış olup, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde yaklaşık olarak 30 yılı aşkın bir süredir CBS çalışmaları devam etmektedir. Amacı İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki tüm kent verilerine hızlı ve etkin bir şekilde ulaşmak, sosyal ve ekonomik verileri depolayarak, planlama, altyapı, ulaşım, sağlık, güvenlik, denetim gibi hizmetlerin kalitesini ve verimini artırmak, belediye ve ilgili diğer kurumların

çalışmalarının uyum içinde yapılmasını sağlamaktır ⁴³. Daha çok harita, imar, planlama, ulaşım birimleri CBS araçlarından faydalanmaktadır. Veri üretimi ve dönüşümü, proje hazırlama, yazılım geliştirme, sistem kurulumu ve işletilmesi, veri analiz çalışmaları vardır. Coğrafi Bilgi Sistemi, hali hazırda bulunan veri tabanlarındaki bilgilere mekânsal verileri koordine ederek onlar arasında mantıklı ilişkiler kurar ve yeni verilerin ortaya konulmasını sağlar. Ayrıca veriler arasında bazı özel analizlerin yapılabilmesine imkân sağlar. Veriler arasındaki doğrusal ve mantıksal ilişki bağlarının oluşturulmasıyla kurumlar arasında organizasyona ve otomasyona olanak verir (Avcı ve Durduran, 2014: 4).

İBB’de sistemin kurulmasına ise ilk olarak 1994 yılında 150.000 dolar ödenerek SOFTWARE AG firmasından Natural ve Adabas yazılımlarının alınması ile başlamıştır. Fakat bahsi geçen yazılımların tapu ve kadastro hususunda herhangi bir hazırlığı olmadığı ortaya çıkmıştır. Programın imkânları hakkında bir araştırma yapılmadan satın alma işi gerçekleştirilmiştir. İşin gerçekleştirilmesi esnasındaki ihtiyaçlara göre program, yüklenici firmaların yönlendirmesi doğrultusunda geliştirilmiştir. Günümüzde ise bu programın kullanımına dair bilgi verme imkânı bulunmamaktadır ⁴⁴.

3.2.1.2.2 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kent Bilgi Sistemi

1871 yılında gerçekleştirilen ilk belediye seçiminde İzmit içerisindeki şehir ve kasabalarda yaşayan vatandaşlara hizmet vermek amacıyla bir başkan, bir başkan muavini ve altı üyeden oluşan belediye meclisi kurulmuştur. 1888 yılına değin İstanbul’a bağlı kalan İzmit, cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte Kocaeli kentinin merkezi olmuştur⁴⁵. İzmit 1993 yılında çıkarılan Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi ile kurulan 7 büyükşehir belediyesinden (Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin, Samsun) biri olarak büyükşehir belediyesi statüsü kazanmıştır (Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1993: Madde 1).

2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile büyükşehir belediyelerinin hukuki statüleri düzenlenmek istenmiş, bu belediyelerdeki hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve eşgüdüm içerisinde yürütülmesinin sağlanması amacı güdülmüştür. Aynı zamanda bu kanun ile İzmit Büyükşehir Belediyesi’nin ismi Kocaeli Büyükşehir Belediyesi olarak değiştirilmiş, İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediye sınırları

⁴³ http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/ENE9_cbca44843a86453_ek.pdf (erişim tarihi: 16.01.2018).

⁴⁴ http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/ENE9_cbca44843a86453_ek.pdf (erişim tarihi: 16.01.2018).

⁴⁵ <http://www.belgeselyayincilik.com/kocaeli-buyuksehir-belediyesi-10-yasinda> (erişim tarihi: 24.10.2018)

il mülki sınırları olarak belirlenmiştir (Bingöl vd., 2013: 18). Bu gelişmelerle birlikte Kocaeli Büyükşehir Belediyesi daha iyi, daha kaliteli, daha verimli hizmetler sunmak adına bilişim sistemlerine de ihtiyaç duymaya başlamıştır. Kocaeli Kent Bilgi Sistemi'nin kuruluşu ise 2007 yılında Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) Şube Müdürlüğü öncülüğünde başlatılmış, o tarihten beri diğer daire başkanlıklarının da Kent Bilgi Sistemi'ne uyum sağlama çalışmaları sürdürülmektedir (Mülazımoğlu, 2017: 94).

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin Coğrafi Bilgi Sistemi, diğer büyükşehir belediyelerinden farklı olarak, dış kaynaktan sağlama yolu ile edinilen donanım ve yazılımı hariç, tamamen kurumun içerisinde kurumun kendi çalışanları tarafından tasarlanmıştır. Buna bağlı olarak oluşturulan Kent Bilgi Sistemi'nde merkez olarak büyükşehir belediyesi belirlenmiş; TELEKOM, İSU, İZGAZ, valilik, diğer belediyeler, vb. proje ortakları ise ağ sistemi üzerinden büyükşehirdeki merkeze bağlanabilmektedirler. Bu ağ üzerinden kendi verilerini sisteme girebilmekte, dilediği zaman bu verileri güncelleyebilmektedir. Her kurum ayrı ayrı kendi alanlarındaki hususlarda bu Kent Bilgi Sistemi'nden faydalanarak elde etmek istedikleri bilgilere ulaşabilmekte, bu sayede de kurumlar arasında eşgüdüm sağlanabilmektedir (Aydın, 2014: 76).

Kocaeli Kent Bilgi Sistemi'nin veritabanı ise; Valilik, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, büyükşehir ilçe belediyeleri, belediye birimleri, İSU, İZGAZ gibi kurumların altyapı bilgi sistemlerine girmiş oldukları verilerden oluşmaktadır. (Mülazımoğlu, 2017: 94).

3.2.1.2.3 Konya Büyükşehir Belediyesi Kent Bilgi Sistemi

Türkiye'nin büyükşehir belediyeleri ile tanışması 1982 Anayasasının 127. maddesinin 3. fıkrasında geçen “Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir” hükmüne dayanılarak çıkarılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası ile birlikte olmuştur. Bu yasanın yürürlüğe girmesiyle İstanbul, İzmir ve Ankara'da ilk büyükşehir belediyeleri kurulmuştur (ANY, 1982: Madde 127; Hergüner, 2017: 633).

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin kuruluşu ise 1987 yılına dayanmaktadır. 3399 sayılı Konya İli Merkezinde Karatay, Selçuklu ve Meram Adıyla Üç İlçe Kurulması Hakkında Kanun'un 2. maddesinde belirtilen “Belediye sınırları içinde birden fazla ilçesi bulunan Konya Belediyesi hakkında 3030 sayılı Kanun hükümleri uygulanır ve Konya Belediyesi'nin ismi de “Konya Büyükşehir Belediyesi”ne dönüşür” hükmü ile Konya'da da büyükşehir

belediyesi kurulmuştur⁴⁶. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile de Konya Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet alanı genişlemiştir (Çiftçi, 2006: 77). Daha sonra çıkarılmış olan 6360 sayılı yasanın 1. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıdır” hükmü gereği Konya Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet alanı ilk mülki sınırlarına genişletilmiştir. Yine bu yasaya dayanarak Konya Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki bucak ve bucak teşkilatları ve il özel idaresi de kaldırılmıştır (6360 Sayılı Kanun, 2012: Madde 1).

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet alanındaki bu genişleme beraberinde ilçe belediyeleri, kurumlar, özel sektör ve hizmet götürülen vatandaşlar arasında daha sıkı, daha sağlıklı ve daha hızlı bir koordinasyonu gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda kentsel tasarruf ve hizmetlerin yerine getirilmesinde en doğru kararları alabilmek, altyapı, ulaşım, mühendislik ve imar planları bilgilerini optimum şekilde kullanabilmek amaçlarıyla Konya Büyükşehir Belediyesi bünyesinde Kent Bilgi Sistemi kurulması kararlaştırılmıştır.

KBS'nin ilk amacı kente ait Mülkiyet Bilgi Sistemi'nin, Adres Bilgi Sistemi'nin, Sosyal Doku Haritası ve Bilgi Sistemi'nin ve Acil Müdahale Bilgi Sistemi'nin oluşturulması, işlerlik kazanması, bu sistemin güncelliğinin sağlanması ve yöneticilerin kent hizmetleri konusundaki tüm bilgilere hükmedip kente hâkim olmasının sağlanmasıdır. Bu sebeplerle 2005 yılında Konya Büyükşehir Belediye Meclisi'nin aldığı karar ile daha önce Şehir Merkezi Müdürlüğü adıyla var olan müdürlük kaldırılarak bunun yerine Kent Bilgi Sistemi kurulmuştur⁴⁷.

Konya Kent Bilgi Sistemi'nde diğer belediyelerden farklı olarak, Altyapı Koordinasyon Merkezi'nin görevlerinin teknoloji ve dijital ortamdaki yararlanılarak KBS tabanında yapılması ve altyapı ile ilgili projelerin tek elden yürütülebilmesi amacıyla Altyapı Koordinasyon Merkezi Projesi (AYKOMBİS) oluşturulmuştur. Proje tüm altyapı kurumlarının hat bilgilerinin KBS'de toplanarak her kurum tarafından görülebilmesini sağlamak ve gereksiz kazı faaliyetlerinin oluşmasını engelleyip kazı faaliyetlerini eşgüdümlü hale getirmek amacı gütmektedir. AYKOMBİS yazılımı ile kurumlar kendi hatlarını çizebilmekte, gerekli kazı izni için başvuruda bulunabilmekte ve kurumların onaylaması ile kazı ruhsatı alarak kazı işlemlerine başlayabilmektedir. Bu onay işlemlerindeki bürokrasiyi ortadan kaldırmak ve işlemleri daha kolay daha hızlı hale getirmek adına sisteme elektronik

⁴⁶ 3399 sayılı Konya İli Merkezinde Karatay, Selçuklu ve Meram Adıyla Üç İlçe Kurulması Hakkında Kanun, 1984: Madde 2

⁴⁷ <http://www.konya.bel.tr/sayfadetay.php?sayfaID=151> (erişim tarihi: 13.11.2018)

imza (e-imza) altyapısı da entegre edilmiş, Türkiye’deki ilk e-imza destekli altyapı faaliyetleri yapılmaya başlanmıştır⁴⁸.

Proje dâhilinde altyapı kurumlarından altyapı ile ilgili bilgiler alınarak KBS veri tabanına aktarılmıştır. Bu sayede AYKOMBİS programı ile tüm kullanıcılar (altyapı kurumları) birbirlerine ait kazı ve proje bilgilerini görebilmekte, kullanıcılara yapılacak kazı veya proje öncesinde kazı taleplerinin olup olmayacağı sorulabilmektedir. Program vasıtası ile kullanıcılar KBS verilerinin tamamına ulaşım sağlayabilmekte, kendi alanları ile ilgili güncelleme yapabilmekte, altyapı çalışması yapacakları zaman diğer kurumların altyapı hatlarının hangi güzergâhlardan geçtiğini öğrenebilmektedir. Bu faydalar sayesinde olası çalışmalar yapılırken diğer kurumların altyapı sistemlerine verilebilecek hasarlar en aza indirilebilmekte, Altyapı Koordinasyon Merkezi’nin etkinliği artırılabilir ve tekrarlı kazılar nedeni ile oluşacak külfet en aza indirilebilmektedir⁴⁹.

3.2.1.2.4 Afyonkarahisar Belediyesi Kent Bilgi Sistemi

Afyonkarahisar Belediyesi’nin tam olarak kuruluş tarihi bilinemese de belediyeye ait ilk bilgiler 1870 senesinde yayınlanan Hüdâvendigar (Bursa) Vilâyeti Salnameleri’nde geçmektedir. Bu salnameye göre Karahisar (Afyonkarahisar) Hüdâvendigâr Vilâyeti’ne bağlı 4 sancaktan (Karesi, Kütahya, Kocaeli, Karahisar) bir tanesiydi. Tarihte Afyonkarahisar Belediyesi’nin kuruluşuna dair daha eski belge bulunmadığından dolayı belgelere dayalı daha eski bilgiler tespit edilinceye kadar kuruluş tarihini 1870 yılına dayandırmak daha doğru olacaktır⁵⁰(Koparal, 2011: 9). Belediye, hizmetlerini sırasıyla Osmanlı Döneminde; 1877 Vilayet Belediye Kanunu, 1885 Hüdâvendigar Vilâyeti Salnamesi, 1907 Vilayet Hüdâvendigar Vilâyeti Salnamesi (son Hüdâvendigâr Vilâyetnamesi), Cumhuriyet Döneminde ise; 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 Sayılı Belediyeler Kanunu hükümlerine göre yürütmüş; hâlihazırda 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu yasaları hükümlerine göre ise yürütmektedir.

Afyonkarahisar Belediyesi de artan nüfus, daha hızlı, verimli ve etkili hizmet sunma ihtiyacı, altyapı, ulaşım, güvenlik gibi konuların koordineli bir şekilde yürütülebilmesi ve dijital çağın gereklerine ayak uydurup bu gerekliliğin getirdiği kolaylıklardan faydalanmak için önce Coğrafi Bilgi Sistemi ve ardından Kent Bilgi Sistemi çalışmalarına başlamıştır. Bu doğrultuda 2012 tarihinde açıklama yapan Afyonkarahisar Belediye Başkanı Burhanettin

⁴⁸ <http://www.konya.bel.tr/sayfadetay.php?sayfaID=76> (erişim tarihi: 09.01.2018)

⁴⁹ <http://www.konya.bel.tr/sayfadetay.php?sayfaID=76> (erişim tarihi: 09.01.2018)

⁵⁰ <http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Xpr96+AfyonkarahisarBelediyeSP20072009.pdf> (erişim tarihi: 01.11.2018).

Çoban, Kent Bilgi Sistemi ile ilgili maliyet araştırmasının yapıldığını, birçok belediyenin bu sistemin kurulmasını yüksek maliyetlerle gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Afyonkarahisar Belediyesi'nin ise Kent Bilgi Sistemi'ni kendi imkânları ile yapan üç belediyeden biri olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda Afyonkarahisar Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Numarataj Birimi'nden bir ekip oluşturulmuş, program satın alınmış, tüm haritalar sayısallaştırılarak Kent Bilgi Sistemi oluşturulmuştur. Yine aynı haberde belediye başkanı, KBS'nin yüzde 90-95 oranında tamamlandığını açıklamıştır⁵¹.

3.2.1.3 KBS ve CBS'de Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

KBS ve CBS uygulamalarını oluşturulurken ve oluşturulmuş haliyle kullanımında karşılaşılan en büyük problem bu sistemlerin kurulma veya güncellenmeleri aşamalarında gereken mali destek ve teşviiktir. Yani finansal yetersizlik en büyük problemdir. Bu doğrultuda KBS, CBS hizmet ve faaliyetlerini sağlayamayan veya eksik sağlayabilen belediyeler finansal açıdan desteklenmelidir. Ayrıca yaşanan teknolojik gelişmelere paralel olarak mevzuat güncellenmeli, bu güncelleme sadece KBS ve CBS değil belediyelerin birlikte çalıştıkları kurum ve kuruluşların da altyapısını kapsamalı, tamamı günümüz teknolojisine uygun olarak güncellenmelidir. Bu sayede bu sistemlerden maksimum verim elde edilebilir (Geymen ve Kardeş, 2006: 2).

E-Belediye uygulamalarının temelini oluşturan Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ve Kent Bilgi Sistemi (KBS)'nin kurulması ve kurulduktan sonra sistemden fayda sağlanması aşamasında da birçok problem yaşanmaktadır. Bu sistemlerin kurulmasında bilgili ve deneyimli, eğitilmiş eleman sayısı yeterli düzeye ulaşmamış olup bu durum sıkıntı yaratmaktadır. Uzman personel bulmakta da güçlükler yaşanmaktadır. Dolayısıyla sistemler hakkında uzman personelin yetiştirilmesine ağırlık verilmeli, yardım gereken konularda kurum dışı uzmanlar da kullanılmalıdır. Hali hazırda olan personelin teknolojilere uyum sağlama, bu teknolojiyi kullanma becerileri yönünden de bazı sıkıntılar bulunmaktadır. Personelin istenilen düzeyde olmaması ve yeni teknoloji uygulamalarına karşı direnç göstermesi de önemli bir sorun olarak gözlemlenmektedir. Hatta bazı yerel yöneticiler teknoloji ile birlikte gelen yeniliklere sıcak bakmamakta, çalışmalarına eski usul ve yöntemlerle devam etmek çabası içinde olmaktadır. Bu gibi durumlarda da personele gerekli eğitim verilmeli, teknolojinin getirdiği kolaylıklar konusunda bilgilendirilerek hoşnut olmaları sağlanmalıdır (Pektaş, 2009: 248-249).

⁵¹ <https://www.yenisafak.com/yerel/afyon-kent-bilgi-sisteminde-ilk-ucte-371025> (erişim tarihi: 01.11.2018)
<https://www.haberler.com/afyonkarahisar-kent-bilgi-sistemi-2544725-haberi> (erişim tarihi 01.11.2018)

CBS'yi kullanmakta olan belediyelerde sistemsel olarak da bazı sorunlar bulunmaktadır. Bu sistemlerde veri tabanlarının güncellenememesinden kaynaklı sıkıntılar sistemden elde edilen faydanın azalmasında etkili olmaktadır. Ayrıca dijital ortamın hızlı bir devinim içinde olması ve dolayısı ile gereken donanım ve yazılımın da yenilenmesi sorunları CBS'den elde edilen faydanın azalmasında en büyük sebeplerden biridir. Bu sorunların ortaya çıkmasının en büyük nedenlerinden biri mali kaynak sağlamadaki zorluklardır. CBS kurulmasında özellikle yazılımların temini noktasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Yazılımların ithal ediliyor olması maliyetlerin yüksek olmasına neden olmaktadır. Sistem kurulduktan sonra bile kaynak sağlama noktasında çekilen sıkıntılar devam etmektedir. Özellikle CBS'de kullanılan sayısal verilere ulaşmanın veyahut bu verilerin hazırlanmasının, uydu görüntülerinin alınmasının yüksek maliyetli olması CBS uygulamasını kullanırken karşılaşılan mali güçlüklerin en büyük sebeplerindendir. Bu sorunları aşmak için de bilgi sistemleri özelinde yerel yönetimlere daha fazla kaynak ayrılmalı ayrıca sistemlerdeki donanım ve yazılımsal tüm gelişmeler takip edilmeli, bu doğrultuda güncellemeler yapılmalıdır (Bensghir ve Akay, 2004: 42-44).

Kent Bilgi Sistemi'nde de kurulum ve kullanım aşamasında karşılaşılan; mali kaynak temini sıkıntısı, yazılımların ve donanımların güncellenmesinde yaşanan sıkıntılar, veri tabanlarının güncellenememesi gibi sorunlar CBS'de olduğu gibi devam etmektedir. CBS'de olduğu gibi Kent Bilgi Sistemlerinin kurulma aşamasında da belirlenmiş ilke ve standartlar bulunmamaktadır. Bu durum da sistemin il-bölge-ülke kapsamında bütünleşmesine engel teşkil etmektedir. Bu bütünleşmenin önündeki bir diğer problem ise kurumların aralarında güven problemi olması ve kurumlardaki idarecilerin ve çalışanların veriyi paylaşma alışkanlıklarının olmamasıdır (Pektaş, 2009: 250). Kurum dışı veri paylaşımı hususunda gereken özen gösterildiği takdirde, sistem genelinde güncellik sağlanabilmekte ve bu sayede sistemden elde edilen fayda maksimum düzeye çıkarılabilmektedir (Mülazımoğlu, 2017: 100).

3.2.2 Yerel Yönetimlerde Elektronik Hizmet Sunumunda Diğer Bilgi Sistemleri

Türkiye'de yerel yönetimlerin kendi hizmetlerini sundukları sistemlerden ayrı olarak yerel yönetimlerin kendi aralarındaki koordinasyonu sağlamak ve gerekli konularda onlara destek olmak amaçlı olarak oluşturulan bazı sistemler de mevcuttur.

Bahsedilen sistemlerden ilki yerel yönetimler portalı olarak bilinen YerelNET Bilgi Sistemi Projesi'dir. Bu sistem 2000 yılında DPT ve TODAİE-YYAEM işbirliği ile oluşturularak yayın hayatına girmiştir. Amacı yerel yönetimlerin edindikleri birikimlerin, deneyimlerin ortak bir iletişim havuzunda toplanması ve bilgiye ihtiyacı olan birimlerin

buradan faydalanmasını sağlamaktır. Ayrıca bu portal ile vatandaşlara buldukları ya da hemşehrisi oldukları il, ilçe, belediye veya köy ile ilgili güncel bilgilere ulaşılabilme imkânı da sunulmaktadır (Emini ve Kocaoğlu, 2014: 73). Bunların dışında bu bilgi sistemi ile daha etkili, daha verimli bir yerel yönetim sisteminin ortaya konulması, yerel yönetimlerin örgüt, çalışma, yol ve yöntemlerinin de geliştirilmesi için araştırmalar yapıldığı belirtilmiştir⁵².

Bir diğeri ise Yerel Yönetimler Bilgi Tabanı Projesi (Yerel Bilgi)'dir. İçişleri Bakanlığı'nın önerisi üzerine TODAİE tarafından hazırlanmıştır. 2001 yılında başlanan bu proje ile yerel yönetimlerle alakalı bilgileri elektronik ortamda toplamak ve bu bilgilerin politika üretme, geliştirme, karar alma süreçlerine yardımcı olması amaçlanmıştır. Yerel Bilgi Sistemi kapsamında Türkiye'deki 81 ilin, il mülki sınırları içinde bulunan mahalli idare birimi sayısına ulaşılabilir⁵³.

2017 yılı Mayıs ayında "belediyelerin ortak bir platformda buluşturulmasını sağlamak amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından "E-Belediye Bilgi Sistemi" oluşturulmuştur. www.belediye.gov.tr web adresinden ulaşılabilen bu sistemin amacı; belediye hizmetlerinin vatandaşa hizmet odaklı bir şekilde, hızlı, güvenli ve kesintisiz bir şekilde verilmesini sağlamaktır. İçişleri, Kalkınma ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen toplantılar sonucu; 03.05.2017 tarihinde imzalanan protokol ile 43'ü Yönetim Bilgi Sistemleri dâhilinde İçişleri Bakanlığı tarafından, 20'si Coğrafi Bilgi Sistemleri dâhilinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan modüllerin sisteme dâhil edilmesi kararlaştırılmıştır. E-Belediye Bilgi Sistemi ile açık kaynak kodlu yazılımlarla dışa olan bağımlılığın azaltılması, belediyelerin kendi bütçeleriyle satın aldıkları yazılım lisanslarının, sistem donanımlarının ve entegrasyonlarının önüne geçilmesi bu sayede kaynak tasarrufu sağlanması, personel tasarrufunun ve bürokrasinin azaltılmasının sağlanması, belediye hizmetlerinde standart ve şeffaflığın sağlanması, belediyelerin ihtiyaçlarına göre standart yazılımların ve güncellemelerin sağlanması amaçlanmaktadır. 2017 Kasım ayında pilot belediyeler ile kullanıma açılan sistem 2019 Mayıs ayı itibari ile 190 belediye tarafından kullanılmakta, 2019 yılı bitmeden tüm belediyelerin sisteme katılması öngörülmektedir⁵⁴.

Bir diğeri ise İçişleri Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı tarafından kurulmuş olan Muhtar Bilgi Sistemi'dir. <https://www.muhtar.gov.tr/> web adresinden ulaşılabilen bu sistem ile amaçlanan muhtarların kamu hizmetlerini daha kaliteli ve etkin bir şekilde yürütebilmeleridir. Sistem vasıtasıyla muhtarların; fikir, talep, istek ve şikâyetlerini

⁵² <https://www.yerelnet.org.tr/genel/hakkimizda.php> (erişim tarihi: 14.02.2018)

⁵³ http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/e-Devlet_Proje_ve_Uygulamalari_2005.pdf (erişim tarihi: 14.02.2018)

⁵⁴ <https://www.belediye.gov.tr/hakkinda> (erişim tarihi: 02.05.2019).

kamu kurum ve kuruluşlarına iletebilmeleri mümkün olabilmekte ayrıca bu fikir, talep istek ve şikâyetlerin cevaplanması, takip edilmesi ve raporlanması sağlanabilmektedir. Sistem, muhtarların elektronik ortamda yaptıkları başvurularını İller İdaresi Genel Müdürlüğü Muhtarlar Dairesi aracılığı ile ilgili valilik ve belediyelere iletmektedir⁵⁵.

⁵⁵https://www.muhtar.gov.tr/kurumlar/muhtar.gov.tr/yardimdokuman/MBS_YardimDokumani_20181227.pdf(er
işim tarihi: 25.05.2019)

SONUÇ

Kurumsal anlamda oluşturulduğu Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nden beri belediyeler, dolayısı ile büyükşehir belediyeleri ilerleme kaydetmektedirler. Günümüze kadar uzanan süreçte ve günümüzde de belediye sisteminde etkinliğin, verimliliğin sağlanması hizmet kalitesinin artırılması adına birçok düzenleme yapılmıştır. Gerek yasal anlamda, gerek kurumsal anlamda, gerekse de teknolojik anlamda yapılan bu düzenlemeler/geliştirmeler belediyelerin/büyükşehir belediyelerinin gelişimlerine katkı sağlamışlardır. Özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde belediyelerin önemi, yayılmaya başlayan küreselleşmenin de etkisiyle, daha iyi kavranmaya başlanmıştır. Yapılan yasal düzenlemelerde bu küreselleşmenin etkileri görülmektedir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, 1930 yılında yürürlüğe konulan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun, Avrupa ülkelerinin bu alandaki yasalarının incelenerek çıkarılması da bunu kanıtlar niteliktedir.

Cumhuriyet Dönemi'nde çok partili hayata geçilmesinden sonra kademeli olarak; belediye meclis üyeliği ve belediye başkanlığı seçimlerinin daha demokratik hale getirilmiş olması, belediyelerin yetkilerinin artırılmış olması gibi gelişmeler yerel yönetimlerde demokratikleşmeye de önem verildiğini göstermektedir.

Cumhuriyet Dönemi boyunca zaman zaman yerel yönetimlerde merkezileşme eğilimleri artsa da, genel olarak yerelleşme eğilimi korunmuştur. Yine Cumhuriyet Dönemi'nde 1984 yılında başlayan büyükşehir belediye sisteminde zaman zaman çıkarılan yasalar merkezileşme eğilimlerini arttırmış fakat genel olarak sistemde yerelleşme eğilimi devam etmiştir. Örneğin 6360 sayılı yasa ile kurulan YİKOB'un merkezileşmeyi arttırdığı söylenebilirken, aynı yasa ile güçlü ve geniş yetkili büyükşehir belediye başkanının getirilmesinin yerelleşme açısından olumlu bir gelişme olduğu söylenebilir. Fakat belirtmek gerekir ki 6360 sayılı yasa ile güçlü bir yerel yönetim oluşturulsa da yine bu yasa ile yerel yönetimlerin halktan uzaklaşmasına neden olmaktadır.

1984 öncesi dönemde yerel yönetimlerde merkezden sağlanan koordinasyon, 1984'te çıkarılan KHK'dan sonraki dönemde, yerel yönetimlerin kendi teşkilatlanmaları içinde sağlanmaya başlamıştır. Özellikle merkezin tüm belediyelerle yeterince ilgilenememesi, belediyeler arasındaki koordinasyonu yeterince sağlayamaması, belediyeleri başka bir yerel yönetim altında toplama düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Büyükşehir belediyelerinin kurulmaları da bu amaca yöneliktir. Büyükşehir belediyelerine kurulduğu tüm illerde; büyükşehir dâhilindeki ilçe belediyelerinin aralarındaki koordinasyonu sağlama görevi

verilmiş olması, büyükşehir belediyelerinin koordinasyon konusunda üstlendiği rolü göstermektedir.

AYKOME ve UKOME'den oluşan koordinasyon merkezlerinin kurulması da belediye hizmetlerinde koordinasyonu sağlamaya yöneliktir. 1984'teki KHK ile belediyeler ve bağlı kurum/kuruluşların sağladıkları altyapı ve ulaşım hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi ve hizmet sunumunda aksaklıkların oluşmaması için bu merkezler kurulmuştur.

AYKOME ile birlikte büyükşehir belediyeleri bünyelerinde yapılan, belediye ve bağlı kurum-kuruluşların birlikte yürüttükleri, altyapı çalışmalarında eşgüdümün sağlanması ve ortak yatırımların yapılabilmesi bu sayede kaynak israfının önlenmesi amaçlanmıştır. UKOME'de kara, deniz, su, göl ve demiryolu ile yapılan taşımacılık faaliyetlerinin eşgüdüm içerisinde yapılması amacıyla kurulmuş, bu doğrultuda İl Trafik Komisyonu'nun yetkileri de UKOME'ye devredilmiştir.

Günümüzde koordinasyon merkezlerinin etkinliği tartışma konusudur. Her ne kadar iyi niyetlerle kurulmuş olsalar da, istenilen verimin alınmadığı görülmektedir. Bu merkezler, yapılarında yasal değişikliklere gidilmedikçe ve tam kapasite ile kullanılmadıkça etkinlik, verimlilik ve tasarrufu sağlayamayacaktır. Eğer bu eksiklikler giderilebilir ve etkin yapılar haline getirilebilirlerse, koordinasyon merkezleri sadece ulaşım ve altyapı konularında değil, sosyal belediyeçilik alanlarında da koordinasyonu sağlamak için kullanılabilir.

Koordinasyon merkezlerindeki en büyük problemlerden biri ilçe belediyelerinin merkezlerdeki temsil oranlarının düşük olmasıdır. İlçelerin koordinasyon merkezlerindeki üye sayılarının artırılması, alınan kararlarda ilçelerin daha etkin rol oynayabilmesini sağlayacaktır. Bu sayede koordinasyon merkezlerinin işlerliği de artırılabilir. Bir diğer problem ise hem UKOME'nin hem de AYKOME'nin cezai müeyyide uygulama yetkisinin olmamasıdır. Yapılacak kanuni düzenlemelerle bu yetki verilerek merkezlerin etkinliği artırılabilir.

AYKOME özelinde de hem yasal hem de fiili manada birçok problem mevcuttur. Bu problemlerden ilki özelleştirmelerden sonra, AYKOME kararlarının bağlayıcılığının olduğu su, gaz, telekomünikasyon gibi altyapı hizmeti veren kurumların yasalar nezdinde hala kamu kurumları olarak görülmesi fakat aslında özel hukuk hükümlerine tabi olmalarıdır. Dolayısı ile alınan ortak program kararları özel kurum ve kuruluşlar için bağlayıcı olmamaktadır. Bu konuda yasalarda özel altyapı kurum ve kuruluşları ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. İkincisi ise AYKOME'de yapılacak iş ve işlemlerin geciktirilmesi, etkinliklerinin kaybolmasıdır. Bu doğrultuda yapılacak iş veya işlemleri geciktirmemek, etkinliklerini kaybetmelerine yol açmamak adına, AYKOME'ye aktarılabilecek kaynakların; AYKOME

Yönetmeliği'nde belirtilen tarihlerde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Üçüncüsü; taslak programların AYKOME'ye zamanında ulaştırılmaması, kurumların ulaştırılan taslak programlara sadık kalmaması, kurumların taslak programlarda belirtmedikleri yatırımları yapmaları gibi eylemlerin ortak veya kesin yatırım programlarının gerçekleştirilmelerini zorlaştırmalarıdır. Bu noktada tüm kurum ve kuruluşların mevzuatta belirtilen planlama ve uygulama evrelerine uymaları sağlanmalı, gerekiyorsa bu durum cezai yaptırımlarla desteklenmelidir. Bunların dışında AYKOME'nin etkinliğinin artırılması adına; kurulun toplanması tüm büyükşehir belediyelerinde bir düzene bağlanmalı, mevzuatlarda belirtilen sekretarya birimlerinin tüm büyükşehir belediyelerinde kurulmaları sağlanmalıdır. Ayrıca AYKOME'nin altyapı faaliyetlerinin takip edilmesi ve mükerrerliklerin önlenmesinde sahip olduğu tek araç olan kazı izni verme yetkisinin de etkili bir şekilde kullanılabilmesi için bu konuda AYKOME'lere cezai işlem uygulama yetkisi verilmelidir.

UKOME'de ise sayılan ortak sıkıntılar dışında KGM ile yaşanan yetki problemleri bulunmaktadır. 2014 yılında Karayolları Trafik Yönetmeliği'nde yapılan değişikliklerle; KGM ve UKOME'nin yetki alanına giren yollar konusunda problemlerin bir kısmı çözülmüştür. Fakat KGM ile UKOME arasında hala bazı sıkıntılar mevcuttur. Bunun dışında UKOME'nin KGM'den görüş alması gerektiği hallerde, KGM'nin görüş belirtmemesi durumunda, alınacak kararlarda gecikmeler olmakta bu konuda KGM'ye herhangi bir yaptırım uygulanmamaktadır. Bu konuda görüş bildirme süreye bağlanmalı gerekiyorsa bu sürelerin aşılması durumunda cezai yaptırıma gidilmelidir.

UKOME kararları konusunda da eleştiriler bulunmaktadır. UKOME kararlarının bazıları bir plan, proje veya teknik bir rapor doğrultusunda alınmamakta ya da müktesep haklara dokunmakta yahut onları korumamakta; bu durumda da alınan kararlar idari yargı tarafından iptal edilmektedir. Bu yüzden alınan tüm kararlar plan, proje veya teknik bir rapor doğrultusunda alınmalı, bu kararlar müktesep haklara dokunmamalı ya da onları korumalıdır. Ayrıca ilçe belediye başkanı veya temsilcisi kendi belediyelerini ilgilendiren konuların görüşüldüğü toplantılara katılmadığı zaman da bu toplantılarda alınan kararlar şekil yönünden bozulmaktadır. Bu yüzden kendi ilçelerini ilgilendiren konularda mutlaka ilçe belediyesini temsilen ilçe belediye başkanının veya temsilcisinin bulunması sağlanmalıdır.

Büyükşehir belediyeleri dâhilinde oluşturulan koordinasyon merkezlerinin taşıdığı problemlerin bir kısmı elektronik altyapı ve belediyelerin bilgi sistemleri ile çözülebilir.

Koordinasyon merkezlerinin hizmet sunumlarının geliştirilmesinde, merkezlerin etkinliğinin, verimliliğinin artırılmasında ve koordinasyonu sağlama görevinin en iyi şekilde ifa edilebilmesinde belediyelerin oluşturduğu web altyapılarından ve bilgi sistemlerinden

azami ölçüde yararlanılmalıdır. Belediyelerin; bünyelerindeki bilgi sistemleri, web sayfaları gibi elektronik altyapılarını kullanım düzeyleri arttırmakta bu durum da kaynak tasarrufunu, etkinliği ve verimliliği beraberinde getirmektedir. Koordinasyon merkezleri de bu verimlilik ve tasarruf imkânlarını göz ardı etmemelidir. Bu doğrultuda KBS, CBS gibi sistemlerin kurulmaları finansal açıdan desteklenmeli, personele bu sistemleri kullanma konusunda gerekli eğitimler verilmeli, sistemler sürekli olarak güncel tutulmalıdır. Bu sistemler konusunda e-Belediye Bilgi Sistemi Projesi de önemlidir. Tüm belediyelerin KBS, CBS gibi sistemlerini kendi bünyesinde toplayacak olan bu proje sayesinde; belediyelere sürekli olarak yazılım satın alınmasının önüne geçilebilir, belediyelerin ihtiyaçlarına göre yazılımlar sağlanabilir ve bu yazılımların güncellemeleri yapılabilir. Tüm bunlar sayesinde de belediyelerde kaynak ve personel tasarrufu sağlanıp bürokrasi azaltılabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ş. (2012). “6360 Sayılı Yasa’nın Türkiye’nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme”. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6(13-14): 173-174.
- Akyol, N. (1995). “Belediyeler ve İmar Plan Değişiklik İlişkileri”. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü Araştırma Raporları*, 1995/2, Trabzon.
- Alada, A. B. (1988). “Bir Erken Büyükşehir Yönetimi Denemesi”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 43(3): 135-142.
- Alıcı, O. V. (2017). “Büyükşehir Belediyelerinin Koordinasyon Görevi: AYKOME ve UKOME Uygulamaları”. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(21): 260-277.
- Alodalı, M. F. B., Çoşkun, B. ve Yolcu, T. (2016). “Türkiye’de E-Belediyecilik Uygulamaları: Osmaniye Belediyesi Örneği”. *International Journal of Academic Value Studies Dergisi*, 2(3): 179-184.
- Ateş, H. (ed.). (2017). *Yerel Hizmetler*, Der Yayınları, İstanbul.
- Avcı, C. ve Durduran, S. S. (14-17 Ekim 2014). “Geçmişten Günümüze Kent Bilgi Sistemi Çalışmaları ve Mevcut Durum”. *5. Uzaktan Algılama – CBS Sempozyumu*. İstanbul, 1-10.
- Aydın, S. A. (2014). *E-Devlet Uygulamalarında Coğrafi Bilgi Sisteminin Yeri: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Azıklı, S. ve Tek, H. (2016). “İl Özel İdarelerinde Yeniden Yapılan(ama)ma Çabaları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23(1): 233-246.
- Bensghir, T. K. ve Akay, A. (2006). “Bir Kamu Politika Aracı Olarak Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS): Türkiye’de Belediyelerin CBS Uygulamalarının Değerlendirilmesi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 15(1): 31-46.
- Berkün, S. (2017). “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı”. *E-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2): 582-598.
- Bingöl, Y., Yazıcı, E. ve Büyükakın, T. (2013). *İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli Kocaeli Deneyimi*. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları, Kocaeli.

- Bulut, Y., Akın, S. Ve Kahraman, Ö. F. (2017). “Kamu Politikalarının Oluşturulmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi”. *Strategic Public Management Dergisi*, 3(6): 23-38.
- Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği. (2006). T.C. Resmi Gazete, 26199, 15 Haziran 2006.
- Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun. (1984). T.C. Resmi Gazete, 18453, 9 Temmuz 1984.
- Çabuk, S. N. (2015). “CBS'nin Yerel Yönetimlerde Kullanımı ve Kent Bilgi Sistemleri”. *Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 7(3): 69-87.
- Çetin, Ö. Z. (2015). “Türkiye’de İl Özel İdare Sisteminin Dönüşümü ve 6360 Sayılı Kanunun Dönüşüme Etkileri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2): 247-266.
- Çiçek, S., Çiçek H. ve Çiçek, U. (9-13 Mayıs 2007). “Kamu Hizmetlerinin Etkinliğinde e-Devlet Kullanımı ve Beklentileri”. 22. *Türkiye Maliye Sempozyumu*. Belek, 1-23.
- Çiftçi, H. (2006). *Büyükşehir Belediyelerinin İdari ve Mali Yapıları (Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiner, C. U. ve Karakaya, O. (2013). “Merkez-Yerel İlişkileri ve Mülki İdarenin Dönüşümü”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 68(2): 63-93.
- Çiner, C. U. (2017). “Yeniden Kamu Yönetimi Temel Kanunu: Yerel Yönetimler Alanındaki Bilanço”. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*, 12(28): 27-52.
- Çoruh, M. (2009). “Türkiye’de e-Belediye Araştırma Sonuçları”. *Türkiye’de İnternet Konferansı Bildiri Kitabı*. 22-23 Aralık 2008, Ankara, 1-7.
- Çöpoğlu, M. (2017). *6360 Sayılı Kanun Ekseninde Yerel Yönetim Reformları*. Der Yayınevi, İstanbul.
- Çukurçayır, M. A. (2011). *Yerel Yönetimler Kuram Kurum ve Yeni Yaklaşımlar*. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Demiray, K. (1982). *Temel Türkçe Sözlük*. İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul.
- Devellioğlu, F. (1978). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Doğu Matbaası, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2001). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyon Raporu* (Rapor No: DPT: 2647). DPT. Ankara.
- Doru, S. (2015). “1923-2000 Döneminde Türk Yerel Yönetimleri Üzerine Gerçekleştirilen Reform Çalışmalarının Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1): 123-132.

- Dönmez, M. (2013). *Açıklamalı-İçtihatlı Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu*. Mevzuat ve Eğitim Derneği Yayınları, Ankara.
- Eke, A. E. (1982). *Anakent Yönetimi ve Yönetimler Arası İlişkiler*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Erkul, H. (2010). *Türkiye’de Yerel Yönetimler*. Detay Yayınları, Ankara.
- Eryılmaz, B. (2011). *Kamu Yönetimi*. Okutman Yayınları, Ankara.
- Es, M. ve Şengül, R. (2008). “Türkiye’de İl Özel İdare Faaliyetlerinde Şeffaflık Üzerine Bir Alan Araştırması: Kocaeli İl Özel İdaresi Örneği”. *II. Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi Kongre Kitabı*. 22-24 Ekim 2008, Kocaeli, 134-147.
- Geymen, A., Karaş, İ. R. ve Baz, İ. (20-21 Eylül 2004). “Yerel Yönetimlerde Akıllı Etkileşimli ve Analiz Tabanlı Kent Bilgi Sistemi Tasarımı ve Uygulaması”. *9. Esri ve Erdas Kullanıcıları Toplantısı*. Ankara, 1-11.
- Geymen, A. ve Karaş, İ. (13-16 Eylül 2006). “Yerel Yönetimlere Yönelik E-Belediye Uygulamaları”. *Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri*. İstanbul, 1-7.
- Göksoy, B. ve Sağol, E. (2017). “Demokrasi Bağlamında Bir Değerlendirme: Türk Yerel Yönetim Sistemi ve Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Belediyelerin Kuruluşu”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4): 1-19.
- Gözler, K. (2007). *Devletin Genel Teorisi*. Ekin Kitabevi, Bursa.
- Gözübüyük, Ş. (2011). *Yönetim Hukuku*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Henden, H. B. ve Henden, R. (2005). “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve e-Belediyecilik”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14): 48-66.
- Hergüner, B. (2017). “Yeni Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Kalitesine Etkisinin Değerlendirilmesi: Trabzon’da Bir Vaka Çalışması”. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(3): 631-642.
- İzci, F. ve Turan, M. (2013). “Türkiye’de Büyükşehir Belediye Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1): 117-152.
- Kapluhan, E. (2014). “Coğrafi Bilgi Sistemleri’nin (CBS) Coğrafya Öğretiminde Kullanımının Önemi ve Gerekliliği”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29: 34-59.
- Karataş, K. ve Bıyık, C. (2008). “Türkiye’de Kentsel Teknik Alt Yapı tesisleri Uygulamalarında Koordinasyonun Önemi ve Alt Yapı Koordinasyon Merkezleri”. *Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi*, 2(99): 5-11.
- Karayolları Trafik Yönetmeliği. (1997). T.C. Resmi Gazete, 23053, 18 Temmuz 1997.

- Karkın, N. (2004). “Belediye Yöneticilerinin ve Meclis Üyelerinin E-Devlete Bakışı Denizli Belediyesi Örneği”. *Türk İdare Dergisi*, 76: 119-139.
- Keleş, S. (2008). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Keskin, E. M. ve Yılmaz, A. G. (15-16 Aralık 2005). “Altyapı Şebekelerinin Yönetiminde Kent Bilgi Sisteminin Önemi”. *4. Kentsel Altyapı Sempozyumu*, Eskişehir, 1-8.
- Özaslan, R. K. ve Alıcı, V. (2015). “Türkiye’de Yerel Yönetimler Bakanlığı Deneyimi ve Günümüzdeki Gerekliliğinin Sorgulanması”. *Turkish Studies Dergisi*, 10(1): 351-366.
- Kocaoğlu, M. ve Emni, F. T. (2014). “E-Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimler (Kırşehir Örneği)”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32: 69-78.
- Koparal, K. (2011). *Vilâyet Sâlnâmelerinde Afyonkarahisar*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Korkmaz, A., Aktürk, C., Talan, T. ve Gezer, M. (2015). “Türkiye’de Elektronik Devlet (e-Devlet) ve Mobil Devlet (m-Devlet) Uygulamaları”. *Digital Life Environments Dergisi*, 2(1): 153-167.
- Kuran, H. (2017). “Türk Yerel Yönetim Sisteminde Yeni Bir Kurum: Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı”. *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri Kayfor 13 Bildiri Kitabı*, 15-17 Ekim 2017, Konya, 207-218.
- Mecek M., Doğan M. ve Parlak B. (ed.). (2015). *İdari ve Mali Açından Türkiye’de Yerel Yönetimler*, Bekad Yayınları, Ankara.
- Muratoğlu, T. (2015). “Mahalli İdareler Mevzuatında 6360 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler”. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(32): 59-96.
- Mülazımoğlu, M. E. (2017). “Kent Bilgi Sistemi ve Yerel Yönetimler Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği”. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4): 87-102.
- Okcu, M., Akman, E. ve Acar, K. (2013). “Bir E-Devlet Uygulaması Olarak Kent Bilgi Sistemi: Mevcut Durum ve Yeni Yönelimler”. *KAYSEM-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar Bildiri Kitabı*, 11-12 Mayıs 2013, Hatay, 1-21.
- Oktay, T. (2001). “Tanzimat Dönemi İstanbul’da Bir Belediye Örgütlenmesi Örneği “Altıncı Dâire-i Belediye”. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(15): 157-166.

- On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012). T.C. Resmi Gazete, 28489, 12 Kasım 2012.
- Ortaylı, İ. (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahallî İdareleri (1840-1880)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ortaylı, İ. (2016). *Türkiye Teşkilât ve İdare Tarihi*. Cedit Neşriyat Yayınevi, Ankara.
- Ökmen, M. ve Çağatay, U. (2014). “Kamu Hizmeti – Yerel Hizmet İlişkisi ve Açılımları Üzerine Notlar”. *Yerel Politikalar Dergisi*, 6: 77-104.
- Özdemir, M. (2016). *Belediyelerin Altyapı Hizmeti Sunumunda Vatandaş Memnuniyeti: Anamur Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Özgür, H. ve Savaş Yavuzçehre, P. (2016). “Türkiye’nin Büyükşehir Belediye Sistemi: 1982-2015”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1): 903-926.
- Özkan, A. (2014). “Dersaadet’ten Vilayet’e Geçiş Sürecinde İstanbul Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye Seçimleri (1922-1923)”. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 55: 243-276.
- Pektaş, K. (2009). “Coğrafi ve Kent Bilgi Sistemi Uygulamaları ve Afyonkarahisar İli Örneği”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1): 241-260.
- Saraç, T. (1976). Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük. (1. bs.). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Satı, Z. E., Özen, Z., Koçoğlu Ö. F., Karataş, E. K. ve Erol, Ç. S. (2012). “Yerel Yönetimlerde E-Devlet Uygulamaları: İstanbul İli ve Belediye Yönetimlerinde Kullanılan E-Devlet Hizmetlerinin Değerlendirilmesi”. *VI. İstanbul Bilişim Kongresi Bildiri Kitabı*. 7-8 Kasım 2012, İstanbul, 61-75.
- Selçuk, H. (2014). *Yerel Yönetimler ve İdari Vesayet*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Seyitdanlıoğlu, M. (1996). “Yerel Yönetim Metinleri IV: Şehremaneti’nin Kuruluşu ve Şehremaneti Nizamnamesi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(3): 75-82.
- Sunay, C. (2002). “Belediyeciliğin Doğuşu Sürecinde Osmanlı Mirası”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1): 113-133.

- Şahin, K. (2011). *Belediye Hizmetleri ve Hizmet Kalitesine Yönelik Vatandaş Memnuniyetinin Ölçümü (Konya İl Merkezi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Şahin, Y. (2017). *Yerel Yönetimler*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Tekeli, İ. (2009). *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ankara.
- Tekeli, R. (ed.). (2015). *Yerel Yönetimler Üzerine*. Nobel Yayınları, İstanbul.
- Tekin, Ö. F. ve Söylemez, A. (2015). “Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi ve 6360 Sayılı Yasanın Getirdiği Değişim: Konya Örneği”. *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri KAYFOR 13 Bildiri Kitabı*, 15-17 Ekim 2015, Konya, 1435-1449.
- Türkiye Belediyeler Birliği. (2014). *Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezi Kılavuzu*. Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara.
- Türkiye Bilişim Derneği. (2001). *Kamu Bilgi İşlem Uygulamalarında Verimliliğin Arttırılması I-II-III Toplantıları Sonuç Raporu*. TBD. Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). Madde 127.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2017). *Onbirinci Kalkınma Planı Kamuda Kurumsal Yönetimde Yeni Yaklaşımlar Özel İhtisas Komisyonu Ön Raporu*. SBB. Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Sayıştay Başkanlığı. (2008). *Performans Denetim Raporu: Büyükşehir Belediyelerinde Altyapı Faaliyetlerinin Koordinasyonu*. Türkiye Cumhuriyeti Sayıştay Başkanlığı. Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2016). *Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı*. Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Ankara.
- Uğurel, A. A. (1995). *Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Planlamada Bir Kullanım Örneği*. İller Bankası Genel Müdürlüğü İmar Planlama Dairesi, Ankara.
- Ünal, V. (2010). “Nurettin Topçu’nun Düşünce Sisteminde Devlet ve Demokrasi”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2): 469-485.
- Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1993). T.C. Resmi Gazete, 21693, 9 Eylül 1993.
- Yıldırım, U. Ve Öner Ş. (2004). “Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma: Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları”. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1): 49-60.
- Yılmaz, E. (2011). *Hukuk Sözlüğü*. (10. bs.). Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara.

- Yomralıoğlu, T. (1999). “Önsöz”. *Yerel Yönetimlerde Kent Bilgi Sistemi Uygulamaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. 13-15 Ekim 1999, Trabzon, 1-7.
- Yomralıoğlu, T. (2006). “Türkiye’de Belediyelerin KBS/CBS Uygulamalarına Genel Bakış”. *Yapı ve Kentte Bilişim Kongresi Kongre Kitabı*, 8-9 Haziran 2006, Ankara, 173-180.
- Yücel, G. (2011). “Afetler İçin Yerleşimlerde Güvenli Açık Alan ve Erişim”. *Dosya 26: Afet ve Mimarlık Dergisi*, 1: 62-66.
- Zengin, O. (2014). “Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılım Değerlendirmesi”. *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/2: 93-116.
- Zeren, H. E. (2011). “Stratejik Kent Yönetimi ve Kent Markası Oluşturma Süreci”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2): 175-200.
- 13 Mart 1913 Tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanunu Muvakkatının Adının ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun. (1987). T.C. Resmi Gazete, 19471, 7 Ekim 1920.
- 2005/20 Sayılı Başbakanlık Genelgesi. (2005).
- 2010/22 Sayılı İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Genelgesi. (2010).
- 2561 sayılı Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Anabelediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun. (1981). T.C. Resmi Gazete, 17538, 8 Aralık 1981.
- 417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu. (1924). T.C. Resmi Gazete, 62, 5 Mart 1924.
- 442 sayılı Köy Kanunu. (1924). T.C. Resmi Gazete, 68, 7 Nisan 1924.
- 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012). T.C. Resmi Gazete, 28489, 6 Aralık 2012.
- 3399 sayılı Konya İli Merkezinde Karatay, Selçuklu ve Meram Adıyla Üç İlçe Kurulması Hakkında Kanun. (1987). T.C. Resmi Gazete, 19500, 27 Haziran 1987.
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004). T.C. Resmi Gazete, 25531, 10 Temmuz 2004.
- 5393 sayılı Belediye Kanunu. (2005). T.C. Resmi Gazete, 25874, 3 Temmuz 2005.

İnternet Kaynakları

- Afyonkarahisar Belediyesi 2007-2009 Statejik Planı. (2006).
<http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Xpr96+AfyonkarahisarBelediyeSP20072009.pdf> (erişim tarihi: 01.11.2018).

- Çinal, H. (1991). "Coğrafi Bilgi Sistemi – Kent Bilgi Sistemi". <http://web.itu.edu.tr/tahsin/cbs2007/sunu/147.pdf> (erişim tarihi: 09.12.2018).
- Gözler, K. (2013). "6360 Sayılı Kanuna Eleştiriler". <http://www.idare.gen.tr/6360-elestiriler.pdf>, (erişim tarihi: 25.05.2019).
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı Afet Koordinasyon Merkezi Şube Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği. http://www.ibb.gov.tr/sites/akom/documents/AKOM_Gorev_Calisma_Yonetmeli.pdf (erişim tarihi: 24.05.2019).
- Karaosmanoğlu, İ. (2015). "Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 10 Yaşında". <http://www.belgeselyayincilik.com/kocaeli-buyuksehir-belediyesi-10-yasinda> (erişim Tarihi: 24.10.2018).
- Özgen, S. (2017). "Dijital Dönüşüm-Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları". <http://www.aso.org.tr/site/files/pdf/asomedyaya/2017eylulekim.pdf> (erişim tarihi: 09.06.2018).
- TBB Ulaşım Planlama Çalışmaları ve Ulaşım Ana Planı ve Hazırlama Kılavuzu (2014). <http://www.tbb.gov.tr/download.php?dosya=storage/catalogs/0360125001399467290.pdf&dosyaAdi=ulasim-plani-kilavuzu> (erişim tarihi: 09.12.2018).
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (2004). "İl/İlçe Koordinasyon Kurulları Yönetmeliği". <https://www.tmmob.org.tr/hukuk/yonetmelikler/tmmob-il-ilce-koordinasyon-kurullari-yonetmeliği> (erişim tarihi: 25.05.2019).
- Türkiye Coğrafi Bilgi Sistemi Kanun Tasarısı Taslağı (2018). http://webdosya.csb.gov.tr/db/cbs/icerikler/kanun-taslak_28.9.2018-20180928161404.pdf (erişim tarihi: 30.12.2018).
- Ülger, N. E. ve Pazarcı, M. (1996). "İstanbul Kent Bilgi Sistemi Projesi Üzerine Bir Araştırma". http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/ENE9_cbca44843a86453_ek.pdf (erişim tarihi: 16.01.2018).
- <http://www.konya.bel.tr/sayfadetay.php?sayfaID=76> (erişim tarihi: 09.01.2018).
- <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (erişim tarihi 24.01.2018).
- <https://www.yerelnet.org.tr/> (erişim tarihi: 14.02.2018).
- http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/e-Devlet_Proje_ve_Uygulamalari_2005.pdf (erişim tarihi: 14.02.2018).
- <http://www.yerelbilgi.gov.tr/> (erişim tarihi: 19.02.2018).
- www.cankiri.bel.tr/sayfa-979universiteli-kiz-ogrenciler-koordinasyon-merkezi.php (erişim tarihi: 06.03.2018).

- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=DEVLET (erişim tarihi: 04.06.2018).
- <https://www.yenisafak.com/yerel/afyon-kent-bilgi-sisteminde-ilk-ucte-371025> (erişim tarihi: 01.11.2018).
- <https://www.haberler.com/afyonkarahisar-kent-bilgi-sistemi-2544725-haberi> (erişim tarihi: 01.11.2018).
- <http://www.konya.bel.tr/sayfadetay.php?sayfaID=151> (erişim tarihi: 13.11.2018).
- <http://www.serki.com/index.php?bolumsec=terimler&id=99t5ra> (erişim tarihi: 21.11.2018).
- <https://akom.ibb.istanbul/Kurumsal/Sayfalar/1/Kurulus> (erişim tarihi: 26.11.2018).
- <http://volkan.com.tr/volmagazine/akom-afet-koordinasyon-merkezi/> (erişim tarihi: 26.11.2018).
- <http://www.konyayikob.gov.tr/teskilat-semasi> (erişim tarihi: 27.11.2018).
- <https://www.haberler.com/grafikli-baskentte-yeni-trafik-duzenlemesi-8272430-haberi/> (erişim tarihi: 04.12.2018).
- <http://www.ilgazetesi.com.tr/tabela-82-hiz-limiti-90-239262h.htm> (erişim tarihi: 05.12.2018).
- https://www.yerelnet.org.tr/basvuru_kaynaklari/yy_mevzuati/mevzuat_detay.php?kod=699&turu=ge (erişim tarihi: 09.12.2018).
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BELED%C4%B0YE (erişim tarihi: 27.12.2018).
- <http://www.milliyet.com.tr/ukome-hiz-limitleri-icin-karayollari-eskisehir-yerelhaber-199041/> (erişim tarihi: 01.01.2019).
- <http://www.sanalbasin.com/ukome-istedi-karayollari-da-o-yolu-kapatti-23693828/> (erişim tarihi: 01.01.2019).
- <https://www.belediye.gov.tr/hakkinda> (erişim tarihi: 02.05.2019).
- <https://www.dijitaldonusum.gov.tr/2016-2019-ulusal-e-devlet-stratejisi-ve-eylem-planitanitildi/> (erişim tarihi: 11.05.2019).
- <https://www.turkiye.gov.tr/> (erişim tarihi: 11.05.2019).
- <https://tuhim.ibb.gov.tr/> (erişim tarihi: 12.05.2019).
- <https://apps.ibb.gov.tr/tuhim/anasayfa> (erişim tarihi: 12.05.2019).
- <https://www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/154> (erişim tarihi: 24.05.2019).
- <https://www.ankara.bel.tr/genel-sekreter-yardimcisi-balamir-gundogdu-ulasim-dairesi-baskanligi> (erişim tarihi: 25.05.2019).
- <https://ankara.bel.tr/genel-sekreter-yardimcisi-vedat-ucpinar/fen-isleri-dairesi-baskanligi/aykome-sube-mudurlugu> (erişim tarihi: 25.05.2019).

https://www.muhtar.gov.tr/kurumlar/muhtar.gov.tr/yardimdokuman/MBS_YardimDokumani_20181227.pdf (erişim tarihi: 25.05.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Şakir CORA
EĞİTİM DURUMU	
Lisans Diploması	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Muğla, 2015
Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Antalya, 2019
Tez/Dönem Projesi Konusu	Büyükşehir Belediye Sisteminde Koordinasyon Merkezlerinin ve İlçe Hizmet Birimlerinin İşleyişinde Elektronik Altyapının Rolü
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
E-Posta	sakircora@hotmail.com